

Nr 22.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om yrkesskadeförsäkring m. m. dels o c k i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 januari 1954 dagtecknad proposition, nr 60, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om yrkesskadeförsäkring,
- 2) lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring samt
- 3) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse.

Förslag till **Lag** om yrkesskadeförsäkring.

Häri genom förordnas som följer.

Inledande bestämmelser.

1 §.

Försäkring enligt denna lag är dels obligatorisk och dels frivillig.

Den obligatoriska försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstalten men må på villkor som nedan sägs i stället ske i ömsesidigt försäkringsbolag, som bildats för sådant ändamål och för vars förbindelser delägarna svara med obegränsad personlig ansvarighet. Frivillig försäkring tecknas i riksförsäkringsanstalten eller i dylikt bolag.

När i denna lag användes uttrycket försäkringsinrättning, avses därmed riksförsäkringsanstalten eller bolag som nyss nämnts.

2 §.

Besvär och ansökningar prövas enligt vad nedan stadgas av försäkringsrådet, som jämväl i övrigt har att med uppmärksamhet följa försäkringens tillämpning och utveckling.

Grunderna för försäkringsrådets organisation och verksamhet bestämmas av Konungen med riksdagen.

Obligatorisk försäkring.*Allmänna bestämmelser.*

3 §.

Varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst är, såvida ej annat föranledes av vad i 4 eller 5 § sägs, försäkrad för yrkesskada.

I den mån Konungen så förordnar skall den, som åtnjuter undervisning vid anstalt för yrkesutbildning eller som eljest undergår yrkesutbildning eller förberedande sådan utbildning eller deltagar i praktisk yrkesorientering, vid tillämpningen av denna lag anses som arbetstagare, ändå att han ej är i tjänst hos annan.

Kostnaden för försäkringen bestrides, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivaren. I fall som avses i andra stycket anses den, som driver anstalten eller genom vilkens försorg undervisningen eljest anordnas, såsom arbetsgivare.

4 §.

Från försäkringen undantages arbetstagare, som är gift med arbetsgivaren.

Jämväl arbetstagare, som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, är undantagen från försäkringen, dock endast såvida arbetstagaren ej är sjukpenningförsäkrad enligt 7 § lagen om allmän sjukförsäkring. Med släktskap likställes adoptivförhållande.

Utföres arbetet för två eller flera arbetsgivares gemensamma räkning, skall vad i första och andra styckena är stadgat om undantag från försäkringen icke äga tillämpning, med mindre förutsättningarna därför äro uppfyllda i förhållande till envar av arbetsgivarna.

5 §.

Konungen äger från försäkringen undantaga arbetstagare, som äro anställda hos staten eller kommun och som på grund härav tillförsäkrats ersättningar vid yrkesskada vilka finnas väsentligen motsvara försäkringsförmånerna.

Konungen äger ock meddela sådana från lagens bestämmelser avvikande föreskrifter som finnas böra gälla i anledning av att arbetstagare, vilka äro anställda hos annan än staten, på grund av sin anställning äro tillförsäkrade pensioner av statsmedel vid arbetsoförmåga till följd av yrkesskada eller andra mot försäkringsförmånerna svarande förmåner, som helt eller delvis bekostas av staten.

6 §.

Med yrkesskada förstås

- a) skada till följd av olycksfall i arbetet;
- b) skada, som eljest orsakats av arbetet och framkallats genom inverkan av ämne eller strålände energi; samt
- c) i den mån Konungen så föreskriver skada, som annorledes än genom olycksfall orsakats av arbetet och framkallats genom inverkan av ensidiga, ovanliga eller ovanligt ansträngande rörelser, av fortgående, upprepat eller ovanligt tryck, av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg eller av buller eller smitta.

Med skada avses kroppsskada ävensom skada å konstgjord lem eller därmed jämförlig anordning, som är i bruk för sitt ändamål.

Solsting, värmeslag, förfrysning, inflammation i arbetsvalk ävensom skada genom mekanisk inverkan under högst några få dagar anses städse hava uppkommit genom olycksfall.

Till olycksfall i arbetet hänföres jämväl olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, såframt färden föranledes av och står i nära samband med arbetsanställningen.

Skada, som orsakats av krigsåtgärd under krig vari riket befinner sig, anses ej såsom yrkesskada.

7 §.

Har arbetstagare, som ådragit sig skada, varit utsatt för olycksfall i arbetet, skall orsakssamband anses föreligga mellan olycksfallet och skadan, såvida icke övertvägande skäl tala däremot.

Vad som nu sagts skall äga motsvarande tillämpning, om arbetstagaren i arbetet varit utsatt för inverkan, som avses i 6 § första stycket b) eller c).

8 §.

Yrkesskada, som avses i 6 § första stycket b) eller c) eller tredje stycket, anses hava inträffat den dag skadan yppades.

9 §.

Med årlig arbetsförtjänst avses, där ej annat följer av vad nedan sägs, det belopp, vartill försäkrads inkomst av förvärvsarbete, utan hänsyn till

övergående sjukdom, tillfälligt övertidsarbete eller annan särskild omständighet, vid tid då skada inträffar kan antagas uppgå för år räknat.

Har hushållsarbete i hemmet hindrat försäkrad att utföra förvärvsarbete i full utsträckning, skall efter vad som prövas skäligt hushållsarbetet likställas med förvärvsarbete. Värdet av hushållsarbetet i hemmet ävensom inkomst av förvärvsarbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar i orten gängse avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som tillämpas vid taxering till kommunal inkomstskatt.

För försäkrad, som vid tiden för skadans inträffande ej fyllt tjugufem år, skall den årliga arbetsförtjänsten vid bestämmande av ersättning för tid efter det han uppnår nämnda ålder eller av livränta till efterlevande beräknas till det belopp, vartill hans inkomst av förvärvsarbete skäligen kan, med hänsyn till arten av hans sysselsättning vid tiden för skadans inträffande, antagas hava kommit att uppgå vid denna ålder, därest skadan ej inträffat. På motsvarande sätt skall, om den försäkrade ej fyllt tjuguetta år, hans sannolika inkomst vid tjuguetta års ålder läggas till grund för bestämmande av ersättning till honom för tid mellan tjuguetta och tjugufem års ålder och, om den försäkrade ej fyllt aderton år, hans sannolika inkomst vid aderton års ålder läggas till grund för bestämmande av ersättning till honom för tid mellan aderton och tjuguetta års ålder.

Undergår försäkrad vid tiden för skadans inträffande yrkesutbildning, må den årliga arbetsförtjänsten icke bestämmas till lägre belopp än det, vartill hans inkomst av förvärvsarbete skäligen kan antagas hava uppgått, om han, därest skadan ej inträffat, vid denna tidpunkt avbrutit yrkesutbildningen och i stället ägnat sig åt dylikt arbete. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning därest den försäkrade vid den senare tidpunkt, som enligt tredje stycket skall vara avgörande för arbetsförtjänstens beräkning, skulle hava ägnat sig åt yrkesutbildning, om skadan ej inträffat.

Atnjöt försäkrad i anledning av tidigare skada pension, livränta eller annan ersättning, skall efter vad som finnes skäligt sådan ersättning anses såsom inkomst av förvärvsarbete vid bestämmande av livränta till efterlevande.

Har försäkrad, som ådragit sig skada genom långvarig inverkan av sådan beskaffenhet som avses i 6 § första stycket b) eller c), först avsevärd tid efter skadans yppande varaktigt upphört att arbeta i verksamhet, i vilken fara föreligger för dylik skada, må den årliga arbetsförtjänsten vid bestämmande av ersättning för tid efter arbetsavbrottet icke beräknas till lägre belopp än som skolat fastställas, om skadan yppats vid tiden för arbetsavbrottet.

Uppgår den årliga arbetsförtjänsten icke till ettusentvåhundra kronor, skall den beräknas till detta belopp. Överstiger den årliga arbetsförtjänsten femtontusen kronor, tages överskjutande belopp icke i beräkning.

10 §.

Vid bedömning i vad mån yrkesskada medfört nedsättning av arbetsförmågan skall hänsyn tagas till skadans beskaffenhet och dess inverkan ej blott på den skadades förmåga i allmänhet att bereda sig inkomst av arbete utan även på hans förmåga att utöva sitt yrke. Var den skadade vid skadans inträffande behäftad med kroppsskada eller lyte, skall hänsyn tagas jämväl härtill.

Drabbas försäkrad, som genom yrkesskada fått sin arbetsförmåga varaktigt nedsatt med mindre än en tiondel, av ny yrkesskada, skall den tidigare skadan anses hava orsakats av samma händelse, som orsakat den senare skadan.

Därest den skadade undergår yrkesutbildning, som huvudsakligen syftar till och är ägnad att väsentligt minska skadans inverkan på hans förmåga att framdeles bereda sig arbetsinkomst, skall vid bedömning av arbetsförmågans nedsättning under utbildningstiden beaktas i vad mån utbildningen medför hinder för honom att utföra förvärvsarbete. Vid bedömning av arbetsförmågans nedsättning efter utbildningstidens slut må, om utbildningen kan antagas hava varaktigt minskat skadans inverkan på arbetsförmågan, skälig hänsyn tagas härtill.

Ersättningar.

11 §.

För tid till och med nittionde dagen efter den då yrkesskada inträffar, dock längst till den dag skadan medför rätt till livränta, (*samordningstid*) äger den skadade, såframt han är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, rätt att erhålla sjukhjälp från allmän sjukkasse enligt vad därom är stadgat i nämnda lag.

Är den skadade under samordningstiden eller del därav ej försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, skall för sådan tid till honom utgivas ersättning enligt denna lag med belopp, som han skulle hava ägt uppbära i sjukhjälp från allmän sjukkasse, därest han omfattats av den obligatoriska sjukförsäkringen.

Medför yrkesskada under samordningstiden behov av sjukvård utom riket eller tandläkarvård eller sådana särskilda hjälpmedel, som avses i 12 §, skola erforderliga kostnader härför, utgifter för nödiga resor inräknade, ersättas enligt denna lag, i den mån ersättning icke utgår enligt lagen om allmän sjukförsäkring. Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om kostnader för särskild vård, som på försäkringsinrättningens begäran lämnas den skadade.

12 §.

Föranleder yrkesskada efter samordningstidens utgång behov av *läkar-, tandläkar-* eller *sjukhusvård* eller av *läkemedel*, skola erforderliga kost-

nader härför ävensom nödiga utgifter för *resor* ersättas av försäkringsinrättningen. Med läkarvård likställes sjukgymnastik eller eljest behandling med bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling, som meddelas efter läkares föreskrift. Kan läkarvård ej anskaffas utan oskäligen omgång eller kostnad, må ersättning i stället lämnas för annan lämplig vård.

Ersättning skall ock utgå för erforderliga kostnader för *särskilda hjälpmedel* till lindrande av menliga följder av skadan, såsom kryckor, konstgjorda lemmar och glasögon. Erfordras förnyelse av dylika hjälpmedel må, när skäl därtill prövas föreligga, kostnaden härför ersättas genom ett årligt belopp, som svarar mot den sannolika årliga kostnaden för förnyelsen, eller genom ett belopp för en gång, motsvarande kostnadens kapitalvärde enligt beräkningsgrunder som fastställas av Konungen.

13 §.

Förorsakar olycksfall eller inverkan, som avses i 6 §, efter samordningstidens utgång sjukdom, äger den skadade uppbära *hel sjukpenning* för varje dag, sjukdomen medför förlust av arbetsförmågan, och *halv sjukpenning* för varje dag, arbetsförmågan till följd av sjukdomen är nedsatt med minst hälften.

Sjukpenningens storlek bestämmes, där ej annat följer av vad i femte stycket sägs, av den sjukpenningklass, till vilken den skadade med hänsyn till sin årliga arbetsförtjänst är att hänföra.

Sjukpenningklasserna och beloppet av hel sjukpenning inom varje klass framgå av följande tabell:

Sjukpenningklass nr	Den skadades årliga arbetsförtjänst uppgår		Beloppet av hel sjukpenning	
	till kr.	men ej till kr.	för tid t. o. m. den månad under vilken den skadade fyller 67 år kr.	för tid därefter kr.
1	—	1 800	3	3
2	1 800	2 400	4	4
3	2 400	3 000	5	5
4	3 000	3 600	6	5
5	3 600	4 200	7	6
6	4 200	5 000	8	6
7	5 000	5 800	9	7
8	5 800	6 800	10	7
9	6 800	8 400	12	8
10	8 400	10 200	14	9
11	10 200	12 000	16	10
12	12 000	14 000	18	11
13	14 000	—	20	12

Halv sjukpenning utgör hälften av hel sjukpenning.

Sjukpenning må ej i något fall utgå efter sjukpenningklass med lägre nummer än den sjukpenningklass, till vilken den skadade hör enligt 22 § lagen om allmän sjukförsäkring, och ej heller med lägre belopp än som skolat utgå i sjukpenning från allmän sjukkassa, därest skadan ej utgjort yrkesskada. För tid, beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 16 § första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning jämte barntillägg, som avses i 14 §, icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

14 §.

Har skadad, som är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, ett eller flera hemmavarande barn, vilka äro sjukvårdsförsäkrade såsom barn till honom, skall utgivas *barntillägg* till sjukpenningen. Barntillägg till hel sjukpenning utgör en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Barntillägg till halv sjukpenning utgår med hälften av belopp som nu sagts.

Vad i första stycket sägs skall även gälla, därest den skadade har annat barn, som icke uppnått den ålder varmed följer försäkringsplikt enligt lagen om allmän sjukförsäkring, såframt den skadade är underhållsskyldig beträffande barnet och styrker att underhållsskyldigheten fullgöres. Barntillägg må dock ej utgivas för barn, som är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till make med vilken den skadade sammanlever. Ej heller må barntillägg utgå för tid, beträffande vilken annan jämlikt första stycket äger uppbära barntillägg för barnet.

Är den skadade icke försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, skall barntillägg enligt vad ovan stadgats ändock utgivas, därest sådant tillägg skolat utgå om den skadade varit försäkrad enligt nämnda lag.

15 §.

För tid, då yrkesskada föranleder sjukhusvård, skall i stället för sjukpenning utgivas *hempning*.

Hempning utgår, där ej annat följer av vad nedan i tredje stycket stadgas, för dag med belopp, motsvarande den sjukpenning som eljest skolat utgå, minskat med tre kronor dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Å hempning skall utgivas barntillägg enligt vad i 14 § sägs.

För skadad kvinna, som är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring och i hemmet har minst ett barn under tio år vilket är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller hennes make, skall hempningen utgöra minst tre kronor för dag. Sådant kvinna skall tillika äga uppbära barntillägg till hempning med två kronor, såframt hon ej enligt 14 § är berättigad till barntillägg med högre belopp. Vad i sistnämnda lagrum är stadgat för fall att den skadade ej är försäkrad enligt lagen om allmän

sjukförsäkring skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i detta stycke.

I övrigt skall vad i denna lag sägs om sjukpenning gälla även hempenning.

16 §.

Har olycksfall eller inverkan, som avses i 6 §, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst en tiondel, utgives under tiden *livränta* till den skadade. Medför samma olycksfall eller inverkan ånyo sjukdom, på grund varav sjukpenning skall utgå, äger den skadade dock icke uppbära livräntan under sjukdomstiden. Livräntan beräknas på grundval av den skadades årliga arbetsförtjänst, i förekommande fall nedsatt efter vad i tredje stycket sägs, (*ersättningsunderlaget*) samt utgår för tid till och med den månad, under vilken han fyller sextiosju år, med belopp som för år räknat motsvarar

a) vid förlust av arbetsförmågan: elva tolfte delar av ersättningsunderlaget,

b) vid nedsättning av arbetsförmågan med minst tre tiondelar: en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget, minskad med en tolfte del av detta, och

c) vid nedsättning av arbetsförmågan med mindre än tre tiondelar: den del av två tredjedelar av ersättningsunderlaget, som svarar mot graden av nedsättningen.

För tid från och med månaden näst efter den, under vilken skadad fyllt sextiosju år, utgör livräntan tre fjärdedelar av det belopp, vartill livräntan skall beräknas jämlikt första stycket.

Vid fastställande av ersättningsunderlaget medräknas årlig arbetsförtjänst, som icke överstiger 7 200 kronor, till hela sitt belopp, den del av arbetsförtjänsten, som överstiger 7 200 men ej 10 800 kronor, till tre fjärdedelar och den del därav, som överstiger 10 800 kronor, till hälften.

På ansökan av den skadade må försäkringsrådet, när skäl därtill prövas föreligga, besluta att livränta eller del därav eller livränta för viss tid skall utbytas mot ett belopp för en gång, motsvarande högst de utbytta livräntebeloppens kapitalvärde enligt beräkningsgrunder som fastställas av Konungen.

17 §.

Är försäkrad till följd av yrkesskada under längre tid ur stånd att reda sig själv, förhöjes honom tillkommande sjukpenning eller livränta under tiden med *vårdbidrag*. Sådant bidrag utgår dock ej under tid, då han på grund av skadan åtnjuter sjukhusvård. Bidragets storlek bestämmes, när den skadade är intagen på vårdhem eller annan anstalt, med hänsyn till vårdavgiftens storlek och eljest med hänsyn till vårdbehovets omfattning.

Vid bidragets bestämmande skall hänsyn jämväl tagas till förmån, som den skadade för motsvarande ändamål åtnjuter jämlikt lagen om folkpensionering. Bidraget må ej sättas högre än till fem kronor för dag, om den skadade uppbär sjukpenning, och ettusenåttahundra kronor för år, om han uppbär livränta.

18 §.

Arbetstagare, som på anmodan av den försäkringsinrättning, vari han är försäkrad, eller med dess samtycke under någon tid avhåller sig från arbetet i syfte att förebygga att yrkesskada uppstår, återuppstår eller förvärras, äger, såvida omständigheterna ej föranleda till annat, under tiden uppbära skälig ersättning, motsvarande högst hel sjukpenning jämte barn-tillägg.

19 §.

Har försäkrad avlidit till följd av yrkesskada, skall försäkringsinrättningen utgiva *begravningshjälp* med sexhundra kronor och, enligt vad i 20—23 §§ sägs, för år beräknade *livräntor till efterlevande*.

20 §.

Änka efter den avlidne äger uppbära livränta, så länge hon lever ogift. Livräntans belopp skall för tid till och med den månad, under vilken änkan fyller sextiosju år, motsvara en tredjedel och för tid därefter en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Levde makarna åtskilda efter vunnit hemskillnad, skall livränta dock ej utgå till änkan med mindre hon enligt dom eller avtal var berättigad till underhåll av den avlidne.

Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som angivits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension — annan än folkpension — skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

Rätten till livränta enligt första eller andra stycket upphör, därest den efterlevande avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med annan.

Efterlämnar den som avlidit änkling och kommer denne genom dödsfallet att sakna erforderligt underhåll, skall livränta tillerkännas honom efter vad som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Livränta må dock utgå endast så länge änklungen lever ogift samt må för tid till och med den månad, under vilken han fyller sextiosju år, motsvara högst en tredjedel och för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnas årliga arbetsförtjänst.

Var den som avlidit pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet å särskilda tider utgiva bidrag till förutvarande make, äger denne, så länge bidraget skolat utgå, erhålla livränta med belopp, som motsvarar bidraget. Livräntan må dock för tid till och med den månad, under vilken den berättigade fyller sextiosju år, motsvara högst en tredjedel och för tid därefter högst en fjärdedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Finnas flera livränteberättigade och skulle enligt ovan angivna beräkningsgrunder livräntornas sammanlagda belopp överstiga en tredjedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, skola livräntorna, så länge anledningen härtill fortfar, nedsättas proportionellt så att de tillhopa uppgå till nyssnämnda andel av den årliga arbetsförtjänsten.

Skall livränta, varom sägs i denna paragraf, utgå så länge livräntetagarren lever ogift och ingår han äktenskap före fyllda sextio år, utgives ett belopp för en gång, motsvarande tre årsbelopp av livräntan, beräknad utan hänsyn till stadgandena i nästföregående stycke och i 23 §.

21 §.

Varje barn till den avlidne äger till den dag det fyller sexton år uppbära livränta med belopp, som motsvarar en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Är barnet efter sagda tidpunkt till följd av sjukdom eller annan dylik orsak ur stånd att själv försörja sig, skall livräntan utgå, så länge anledningen till den bristande försörjningsförmågan fortfar, dock längst till den dag barnet fyller tjuguettt år. Till barn, som var adopterat av annan än den avlidnes make, skall livränta dock ej utgivas, med mindre adoptanten samt, om han var gift, hans make vid tiden för dödsfallet voro ur stånd att fullgöra sin underhållsskyldighet mot barnet. Ej heller skall livränta utgå till barn utom äktenskap, därest den avlidne enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Adoptivbarn äger samma rätt till livränta som eget barn.

Var den avlidne gift, skall med eget barn likställas jämväl makens barn i tidigare gifte eller utom äktenskap eller adoptivbarn, såvida barnet stod under makens vårdnad; dock skall livränta till barn som nu nämnts ej utgå efter kvinna, med mindre barnet genom hennes frånfälle kommer att sakna erforderligt underhåll.

22 §.

Kommer den avlidnes fader, moder eller adoptant att till följd av dödsfallet sakna erforderligt underhåll, äger sådan efterlevande under sin återstående livstid erhålla livränta med belopp, som med hänsyn till omständigheterna provas skäligt, dock högst motsvarande en sjättedel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

23 §.

Skulle enligt de i 20—22 §§ angivna beräkningsgrunderna samtliga livräntor till efterlevande överstiga fem sjättedelar av det i 16 § angivna ersättningsunderlaget, skola livräntorna, så länge anledningen härtill fortfar, nedsättas proportionellt så att de tillhopa uppgå till nyssnämnda andel av ersättningsunderlaget; dock skola livräntor till efterlevande, som avses i 20 och 21 §§, utgå före livräntor till efterlevande, varom sägs i 22 §.

24 §.

Har försäkrad under resa eller eljest blivit borta och kan det antagas att han avlidit till följd av yrkesskada, skola till hans efterlevande utbetalas livräntor enligt vad i 20—23 §§ sägs. Försäkringsinrättningen är dock berättigad att såsom villkor för utbetalningen fordra förklaring på heder och samvete av efterlevande, att han saknar varje underrättelse om den försäkrade. I fråga om omyndig må sådan förklaring infordras från hans förmyndare.

Finnes den försäkrade sedermera vara vid liv eller hava avlidit av annan orsak än yrkesskada, upphör rätten till livränta.

25 §.

Är arbetsgivaren enligt annan lag eller särskild författning eller på grund av egen utfästelse skyldig att vid yrkesskada utgiva avlöning, pension eller annan ersättning, som helt eller delvis utgör understöd på grund av skadan, eller skall sådant understöd utgå från kassa eller pensionsinrättning eller på grund av försäkring i annan försäkringsanstalt än som sägs i 1 §, avdrages från ersättning enligt denna lag vad i anledning av skadan för motsvarande ändamål av arbetsgivaren, kassan eller pensionsinrättningen eller på grund av försäkringen utgives för tid, under vilken ersättningen utgår. Sådant avdrag må dock endast äga rum, om arbetsgivaren, på grund av understödet, enligt 38 § andra stycket erhållit lindring i försäkringsavgiften, samt, i fråga om understöd från kassa eller pensionsinrättning eller på grund av försäkring, endast ske, om kostnaden för understödet till minst en tredjedel bestritts av arbetsgivaren, och ej ske med större belopp än som skäligen kan anses svara mot dennes bidrag. För understöd vid sjukdom och begravning, vilket utgives av arbetsgivaren, må, ändå att motsvarande lindring i försäkringsavgiften ej skett, avdrag göras, i fråga om understöd vid begravning dock med högst trehundra kronor; och äger

arbetsgivaren utfå vad som på grund av sålunda utgivet understöd avdragits från ersättningen enligt denna lag.

Såsom understöd, varom sägs i första stycket, skall ej anses pension, som tillförsäkrats den skadade på grund av viss levnadsålder och anställningstid eller eljest av annan anledning än skadan. Pension, som utgår vid arbetsförmåga till följd av skadan eller till efterlevande, må ej anses såsom sådant understöd till högre belopp än som motsvarar tre fjärdedelar av den livränta, som, vårdbidrag till den skadade oräknat, tillkommer den skadade eller efterlevande. Till sådan framtida höjning av pensionen, som tillförsäkrats ersättningstagaren vid ökning i levnadskostnaderna, skall hänsyn icke tagas vid avdrags bestämmande.

Avdrag må icke göras för folkpension och ej heller för understöd från sjömanshus eller annat dylikt, allenast för behövande avsett understöd.

Innehar eller erhåller den skadade anställning med lön, bestämd i författning eller eljest fastställd av statlig myndighet utan att därvid angivits, att å lönen avdrag må göras för livränta i anledning av yrkesskada, skall vid tillämpningen av första stycket lönen, till den del densamma motsvarar den skadade tillerkänd dylik livränta, anses utgöra understöd på grund av skadan; dock må livräntan utgå om och i den mån särskilda förhållanden föranleda därtill.

Understöd i form av naturaförmåner uppskattas efter de regler, som tillämpas vid taxering till kommunal inkomstskatt.

Finnas i denna paragraf givna bestämmelser i särskilt fall icke tillämpliga, prövar försäkringsinrättningen, huruvida och med vilket belopp avdrag å ersättningen enligt denna lag skäligen skall äga rum.

26 §.

Har skadad från allmän sjukkasse uppburit ersättning, som skolat utgivas av försäkringsinrättning, skall, därest förhållandet kommer till inrättningens kännedom, vad som utgivits från kassan avdragas från ersättning, som i anledning av skadan tillkommer honom enligt denna lag, samt det avdragna beloppet utbetalas till kassan.

Från ersättning, som belöper å tid för vilken ersättningstagaren åtnjuter folkpension eller bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn eller lagen samma dag om bidrag till änkor och änklingar med barn, skall på begäran av pensionsstyrelsen avdrag göras i den mån ersättningen skolat föranleda minskning av pensionen eller bidraget. Belopp, som avdragits enligt vad nu sagts, skall utbetalas till pensionsstyrelsen.

27 §.

Ersättning enligt denna lag utgår icke i anledning av skada, som försäkrad uppsåtligen åsamkat sig.

Livränta utgår ej till den som genom brottslig gärning uppsåtligen bragt den försäkrade om livet eller, där annan förövat gärningen, medverkat till brottet såsom i 3 kap. 4 eller 5 § strafflagen sägs.

28 §.

Sjukpenning jämte barntillägg samt livränta, som avses i 16 §, må skäligen nedsättas, såframt den försäkrade ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftgående dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar den skadade utan giltig anledning att rätta sig efter föreskrift, som i syfte att förkorta sjukdomstiden eller eljest lindra menliga följder av skadan givits av försäkringsinrättningen eller arbetsgivaren eller läkare, och har till följd härav skadan medfört väsentligt mera långvarig eller höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må ock skälig nedsättning ske av ersättning som avses i första stycket.

Livränta till efterlevande må skäligen nedsättas, såframt denne annorledes än i 27 § sägs vållat dödsfallet genom handling, för vilken straff genom lagakraftgående dom ådömts honom, eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till livräntan.

29 §.

Framställning om ersättning enligt denna lag skall göras inom två år, beträffande sjukpenning och livränta från den dag ersättningen avser, i fråga om begravningshjälp från dagen för dödsfallet samt såvitt angår annan ersättning från den dag då den försäkrade guldit det belopp, för vilket ersättning begäres, allt vid äventyr att rätten förloras.

Underlåter någon att uppbära ersättning inom sex månader efter det försäkringsinrättningen meddelat honom att så kunnat ske, må utbetalning av ersättningen vägras.

30 §.

Är någon, som har rätt till sjukpenning, barntillägg eller livränta, icke svensk medborgare och är han ej bosatt i riket, äger försäkringsinrättningen att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjuu procent av ersättningens kapitalvärde. Ersättningen må ock, utan den ersättningsberättigades samtycke, utbytas mot ett belopp för en gång om femtio procent av kapitalvärdet. Har utbyte som nu nämnts ägt rum, föreligger ej rätt till vidare ersättning på grund av skadan.

Har skadan medfört döden och var den avlidne ej svensk medborgare och ej bosatt i riket, utgår begravningshjälp allenast om dödsfallet skett

inom tre månader efter skadans inträffande och livränta till efterlevande, som ej är svensk medborgare, allenast om denne vid tiden för skadans inträffande var bosatt här i riket.

Från vad ovan i denna paragraf är föreskrivet äger Konungen, under förutsättning av ömsesidighet, medgiva undantag för medborgare i visst land.

Anmälan om yrkesskada.

31 §.

Underrättelse om inträffad yrkesskada skall ofördröjligen lämnas till den arbetsgivare, hos vilken den skadade var anställd vid tiden för skadans inträffande. I fråga om skada, som avses i 6 § första stycket b) eller c) eller tredje stycket och som yppats först efter det den skadade upphört att vara utsatt för inverkan av den art som orsakat skadan, skall underrättelsen dock lämnas till den arbetsgivare, hos vilken den skadade senast var utsatt för dylik inverkan. Finnes någon, som å arbetsgivarens vägnar förestår arbetet, må underrättelsen i stället lämnas till honom.

32 §.

Arbetsgivare eller arbetsföreståndare, som genom underrättelse enligt 31 § eller eljest erhållit kännedom om inträffad yrkesskada, är skyldig att enligt de föreskrifter, som meddelas av Konungen, anmäla skadan till den allmänna sjukkassa, i vilken den skadade är försäkrad, eller, om den skadade ej är försäkrad i allmän sjukkassa, till den försäkringsinrättning, som jämlikt 33 § skall utgiva ersättning i anledning av skadan. I sistnämnda fall skall, där så kan ske utan oskäligen omgång eller kostnad, den som avgiver anmälan tillse, att läkarintyg angående skadans beskaffenhet och den skadades tillstånd eller, där skadan medfört döden, angående dödsorsaken snarast möjligt insändes till försäkringsinrättningen.

Allmän sjukkassa, som mottagit anmälan enligt första stycket, skall enligt de föreskrifter, som meddelas av Konungen, anskaffa läkarintyg, varom sägs i första stycket, samt översända anmälan jämte intyget och erforderliga kompletterande upplysningar till försäkringsinrättningen.

Läkarintyg, som avses i denna paragraf, skall utfärdas å formulär, som fastställs av medicinalstyrelsen. Nödiga utgifter för dylikt intyg så ock för annat intyg, som erfordras för bestämmande av ersättning eller för prövning huruvida ersättning skall utgå, gäldas av försäkringsinrättningen.

Utbetalning av ersättning m. m.

33 §.

Ersättning skall utgivas av den försäkringsinrättning, i vilken den skadade var försäkrad vid tiden för skadans inträffande. Är fråga om skada, som avses i 6 § första stycket b) eller c) eller tredje stycket och som yppats

först efter det den skadade upphört att vara utsatt för inverkan av den art som orsakat skadan, skall ersättningen dock utgivas av den försäkringsinrättning, där den skadade senast var försäkrad medan han var utsatt för dylik inverkan.

Kan ej genast avgöras, från vilken försäkringsinrättning ersättning skall utgå, utgives ersättningen från riksförsäkringsanstalten med rätt för anstalten att, därest ersättningsskyldigheten sedermera finnes åvila annan försäkringsinrättning, av denna erhålla gottgörelse för vad som utgivits från anstalten.

34 §.

Sedan försäkringsinrättningen erhållit underrättelse om skadan, skall inrättningen bestämma den ersättning som skall utgivas samt, där så finnes påkallat, vidtaga åtgärder för vård av den skadade.

Därest det ej genast kan avgöras, huruvida ersättning bör utgå, skall, om sannolika skäl äro därtill, ersättning utgivas provisoriskt. Kan ej beloppet av sjukpenning eller livränta genast bestämmas, utgives provisoriskt skäligen belopp. Ersättning som nu sagts utgives utan återbetalningskyldighet för fall, att ersättningen sedermera bestämmas till lägre belopp eller ersättning finnes icke böra utgå.

35 §.

Beslut om ersättning skall meddelas så snart det kan ske och lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

Därest väsentlig ändring inträtt i de förhållanden, som voro avgörande för beslut om ersättning till skadad, äger försäkringsinrättningen upptaga ärendet till ny prövning. Ersättning för förfluten tid må dock ej minskas eller indragas.

36 §.

Sjukpenning utbetalas för varje kalendervecka å veckans sista dag men må utbetalas i förskott för högst en månad.

Livränta, som ej utgår i form av ett belopp för en gång, utbetalas, såvida ej annat överenskommes med livräntetagaren, för varje månad, räknat från den dag rätten till livränta inträtt, å månadens första dag. I den mån livränta finnes böra för viss tid, under vilken anpassning efter skadans verkningar beräknas inträda, utgå med högre belopp än för tiden därefter, må utbetalningen ske enligt föreskrifter som meddelas av försäkringsrådet.

Beträffande tiden för utbetalning av årlig ersättning enligt 12 § andra stycket äger försäkringsinrättningen meddela sådana bestämmelser, som må anses lämpliga för vinnande av säkerhet, att ersättningen användes för det därmed avsedda ändamålet.

Annan ersättning än sådan som avses i första, andra och tredje styckena utbetalas så snart det kan ske.

Förskottsvis utgiven ersättning för tid, under vilken rätten till ersättning upphör eller ersättningen minskas, må icke till någon del återkrävas.

Slutar sjukpenning- eller livräntebelopp, som skall utbetalas, ej å helt tiotal ören, avrundas det till närmast högre, å helt tiotal ören slutande belopp.

Angående sättet för utbetalningen förordnar Konungen.

37 §.

Försäkringsinrättningen äger att, om anledning föreligger härtill, i stället för sjukpenning eller livränta eller del därav bereda den, som är hemfallen åt dryckenskap eller allvarligt läkemedelsmissbruk, ersättning i naturaförmåner.

Försäkringsavgifter m. m.

38 §.

Avgift för försäkringen skall av försäkringsinrättningen bestämmas till belopp, som med hänsyn till arbetets farlighet i allmänhet och till de särskilda förhållanden, under vilka det bedrivs, efter försäkringstekniska grunder prövas vara erforderligt för att täcka den risk, som försäkringen avser, med tillägg i fråga om försäkring i bolag, som avses i 1 §, av ett belopp, motsvarande omkostnaderna för försäkringen.

Är arbetsgivare, kassa, pensionsinrättning eller försäkringsanstalt skyldig att utgiva understöd, för vilket enligt 25 § avdrag må göras, bestämmas försäkringsavgiften till det lägre belopp, som motsvarar den minskade försäkringsrisken. I fråga om annan arbetsgivare än staten må dock sådan lindring i försäkringsavgiften ej äga rum, med mindre arbetsgivaren begär det och, där så finnes erforderligt, för utgivande av understödet ställer säkerhet, som försäkringsinrättningen godkänner.

Användes arbetstagare till arbete av två eller flera arbetsgivare gemensamt, svara de för försäkringsavgiften en för alla och alla för en.

39 §.

Såsom bidrag till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet skall för varje försäkring i anstalten till statsverket erläggas tilläggsavgift med belopp, motsvarande fem procent av försäkringsavgiften, beräknad utan hänsyn till avdrag som sägs i 25 §.

Bolag, som avses i 1 §, är ock skyldigt att till statsverket erlægga bidrag till bestridande av nämnda omkostnader. Bidraget erlägges för varje räkenskapsår efter årets utgång på tid och sätt, som bestämmas av Konungen, med belopp motsvarande tre procent av summan av försäkringsavgifterna, beräknade utan hänsyn till avdrag, som sägs i 25 §, för de försäkringar som under räkenskapsåret tagits i bolaget.

Övriga omkostnader för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet bestridas av statsverket. I fråga om kostnaderna för förvaltningen av den i 41 § omnämnda fonden gäller dock vad därom är särskilt stadgat.

40 §.

Envar är skyldig att på begäran lämna försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten uppgift, som erfordras för att bedöma huruvida han är pliktig att erlagga försäkringsavgift.

Arbetsgivare skall på begäran till försäkringsrådet samt, där försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstalten, jämväl till anstalten lämna sådan uppgift om arbetet och de förhållanden, under vilka det bedrivs, samt om arbetstagarnas antal, arbetstid och avlöningsförhållanden, som erfordras för att bestämma försäkringsavgift eller ersättningsbelopp.

I den utsträckning försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten prövar nödigt för ändamål, som avses i första eller andra stycket, åligger det uppgiftsskyldig att på begäran för granskning tillhandahålla försäkringsrådet eller riksförsäkringsanstalten förda avlöningslistor, handelsböcker eller motsvarande anteckningar jämte därtill hörande handlingar. Granskningen skall såvitt möjligt ske så, att den icke medför hinder i den uppgiftsskyldiges verksamhet, samt skall, om han så begär och det lämpligen kan ske, verkställas hos honom. Handelsböcker och andra handlingar, som överlämnats för granskning, skola återställas utan dröjsmål. Meddelande om resultatet av granskningen skall lämnas snarast.

Försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten äga, i den mån så finnes erforderligt för ändamål som avses i andra stycket, att hos myndighet, som enligt gällande föreskrifter utövar tillsyn å arbetsgivarens verksamhet, påfordra undersökning av de förhållanden, under vilka arbetet bedrivs, eller att, där så påkallas av särskilda omständigheter, själva företaga sådan undersökning.

41 §.

Grunderna för beräkning av försäkringsavgifter och premiereserv för försäkringar i riksförsäkringsanstalten bestämmas av Konungen.

Riksförsäkringsanstaltens beslut om försäkrings- eller tilläggsavgifts belopp skall, även där beloppet bestämts provisoriskt, utan hinder av förd klagan tills vidare lända till efterrättelse. Vinnes nedsättning i eller befrielse från avgift, återbetalas vad för mycket blivit erlagt.

Angående debitering och uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten samt om utbetalning till anstalten av dylika avgifter bestämmer Konungen med riksdagen.

Försäkringsavgifterna skola ingå till en fond, som förvaltas enligt grunder vilka bestämmas av Konungen med riksdagen.

42 §.

Har arbetstagare, vilken ådragit sig skada genom inverkan som avses i 6 § första stycket b) eller c) eller tredje stycket, under den tid han varit utsatt för dylik inverkan varit försäkrad enligt denna lag i mer än en försäkringsinrättning, skall kostnaden för ersättning i anledning av skadan fördelas mellan inrättningarna i förhållande till den tid försäkringen i envar av dem omfattat. Därest skadan med säkerhet kan anses ådragen under bestämt arbete eller bestämd tid, är dock försäkringsinrättning, vari arbetstagaren icke under nämnda arbete eller tid varit försäkrad, befriad från att deltaga i kostnaden. Vad i detta stycke sägs skall ej gälla, där inrättningarna överenskommit om annan fördelning av kostnaden.

Försäkringsinrättningarna må ock överenskomma om viss fördelning av kostnad, som föranledes av stadgandet i 10 § andra stycket.

Vissa särskilda bestämmelser.

43 §.

Angående försäkring i bolag, som avses i 1 §, skall, förutom vad eljest är stadgat i denna lag och lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse, gälla följande.

Försäkringen skall meddelas för kalenderår samt må ej träda i kraft förrän vid början av kalenderåret näst efter det, under vilket försäkringen meddelats; den som under löpande kalenderår blir arbetsgivare må dock meddelas försäkring för återstoden av året.

I den mån ej försäkringsrådet annorlunda medgivit, anses försäkringen omfatta samtliga arbetstagare, för vilka arbetsgivaren är försäkringspliktig.

Där bolag beslutat antaga ny delägare eller delägare utträtt ur bolaget, skall uppgift härom lämnas till riksförsäkringsanstalten.

Bolag skall för varje kalenderår inom åtta månader efter årets utgång till riksförsäkringsanstalten lämna uppgift om delägarna i bolaget, av dem anlidade arbetstagare, som omfattats av försäkringen i bolaget, och inträffade yrkesskador ävensom i övrigt på begäran av riksförsäkringsanstalten eller försäkringsrådet lämna uppgift om delägare, försäkrade och yrkesskador.

Besvär.

44 §.

Över försäkringsinrättnings beslut i ärende angående försäkring enligt denna lag må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola hava inkommit till försäkringsrådet senast inom en månad efter det klaganden erhållit kännedom om beslutet.

Den som önskar ändring i allmän föreskrift, som meddelats av riksförsäkringsanstalten, äger göra ansökan härom hos försäkringsrådet.

Försäkringsrådet äger, ändå att klagan icke förts eller ansökan ej gjorts, till prövning upptaga ärende, som avses i denna paragraf.

Över försäkringsrådets beslut må klagan icke föras.

Frivillig försäkring.

45 §.

Frivillig försäkring må meddelas

a) åt arbetsgivare, som bedriver verksamhet i riket, för arbetstagare hos honom;

b) åt utbildningsanstalt i riket för elever vid anstalten;

c) åt svensk yrkes- eller fackorganisation för medlemmar i organisationen; samt

d) åt varje svensk medborgare, som är bosatt i riket, ävensom åt den, som utan att vara svensk medborgare är bosatt och mantalsskriven i riket, för egen del.

46 §.

Den frivilliga försäkringen skall, i den mån dess omfattning ej begränsats i försäkringsavtalet, avse alla i eller utom arbete ådragna skador, som orsakats av olycksfall eller inverkan som avses i 6 § och som icke omfattas av den obligatoriska försäkringen; dock må den frivilliga försäkringen ej avse skador, å vilka gällande föreskrifter om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring eller tjänstgöring i civilförsvaret, äga tillämpning och ej heller skador, orsakade av krigsåtgärd under krig vari riket befinner sig.

47 §.

I fråga om ersättning på grund av den frivilliga försäkringen skall gälla vad som stadgats beträffande ersättning på grund av den obligatoriska försäkringen. Från ersättning, som avses i 12—15 §§ och som belöper på tid innan den skadade blivit berättigad till livränta, skall dock avdragas vad som för motsvarande ändamål utgår i sjukhjälp från allmän sjukkassa.

I försäkringsavtalet må rätten till ersättning begränsas utöver vad som följer av första stycket.

48 §.

I övrigt skall vad i 3—42 samt 44 §§ är stadgat om obligatorisk försäkring i tillämpliga delar lända till efterrättelse beträffande den frivilliga försäkringen; och skall därvid vad som sagts om arbetsgivaren i stället avse försäkringstagaren.

Särskilda bestämmelser.

49 §.

Avtal om ersättning på grund av försäkring enligt denna lag är utan verkan mot den ersättningsberättigade, med mindre annat anges i lagen.

50 §.

Fordran å ersättning, som inestår hos försäkringsinrättning, må ej för gäld tagas i mät.

Ej heller må rätt till ersättning överlåtas, innan den ersättningsberättigade äger lyfta ersättningen.

51 §.

Äger någon rätt till ersättning enligt denna lag, är han ej därav hindrad att göra gällande det anspråk på skadestånd utöver ersättningen, som till följd av skadan må tillkomma honom.

Vad försäkringsinrättning enligt denna lag utgivit i ersättning för skada äger inrättningen återkräva av den som uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet vållat skadan eller, där denna uppkommit i följd av trafik med motorfordon som avses i 2 § lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon, enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd evad han är vållande till skadan eller ej. På grund av vad i detta stycke sägs skall inrättningen dock äga att återkräva allenast vad den ersättningsberättigade ägt utbekomma av den skadeståndsskyldige.

52 §.

På begäran av försäkringsinrättning eller försäkringsrådet må, till vinnande av utredning i ärende angående försäkring enligt denna lag, vid allmän underrätt höras vittne eller sakkunnig eller förhör under sanningsförsäkran äga rum med den som saken rör. Ej vare någon skyldig att inställa sig vid annan underrätt än den, inom vars område han vistas. Om förhöret skall i tillämpliga delar gälla vad om bevisupptagning utom huvudförhandling är stadgat. Ersättning till den som inställt sig för att höras skall utgå efter vad rätten prövar skäligt och skall förskjutas, då försäkringsrådet påkallat förhöret, av den försäkringsinrättning, som rådet bestämmer, och eljest av den försäkringsinrättning, som begärt förhöret. Ersättningen skall stanna å försäkringsinrättning. Uppkommer tvist mellan försäkringsinrättningar angående vem som skall slutligt svara för ersättningen, skall tvisten på yrkande av någon av inrättningarna avgöras av försäkringsrådet.

53 §.

I den mån ej annorlunda särskilt stadgas äger bolag, som sägs i 1 §, ej meddela annan försäkring än som avses i denna lag.

54 §.

Vad i 295 och 297 §§ lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse sägs om försäkringsbolag skall, där Konungen för visst fall så bestämmer, i fråga om övertagande från bolag helt eller delvis av försäkringsbestånd enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar ävensom denna lag i tillämpliga delar gälla riksförsäkringsanstalten; och skall administrationsbo, som sägs i 296 § lagen om försäkringsrörelse, omfatta även livräntor, som fastställas under administrationstiden, i följd varav fordringsrätt, som avses i 2 mom. av sistnämnda paragraf, skall omfatta jämväl kapitalvärdet av sådana livräntor, ökat med en tjugondel av samma värde.

55 §.

Med Konungens medgivande äger riksförsäkringsanstalten jämväl i annat fall än som avses i 54 § övertaga annan åvilande skyldighet att utgiva ersättning i anledning av olycksfall eller sjukdom.

56 §.

Den som på grund av tjänsteåliggande för riksförsäkringsanstaltens eller försäkringsrådets räkning har eller haft att taga befattning med uppgift, handling eller undersökning, som sägs i 40 §, må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt.

57 §.

Underlåter arbetsgivare eller arbetsföreståndare att fullgöra något av vad som åligger honom enligt 32 §, eller försummar någon att ställa sig till efterrättelse vad i 40 § är föreskrivet eller att lämna uppgift, som stadgats i 43 §, straffes med dagsböter.

Lämnar någon medvetet eller av grov vårdslöshet i uppgift, som skall avgivas enligt denna lag, oriktigt meddelande, straffes med dagsböter, där ej brottet är i allmän strafflag belagt med straff.

Bryter någon mot vad i 56 § är stadgat, straffes med dagsböter eller fängelse. Å brott som nu sagts må allmän åklagare tala allenast efter angivelse av målsäganden.

58 §.

Konungen äger, under förutsättning av ömsesidighet, träffa överenskommelse med främmande makt om tillämpning av denna lag eller det andra landets lag i fall, då arbetsgivare i det ena landet inom det andra bedriver verksamhet, i vilken arbetstagare användes.

59 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Lagens ikraftträdande m. m.

60 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955 men äger icke tillämpning i fråga om skada, som inträffat dessförinnan, och ej heller i fråga om sådan i 6 § första stycket b) eller c) eller tredje stycket avsedd skada, som yppats senare, därest den skadade icke efter lagens ikraftträdande varit utsatt för inverkan av den art, som orsakat skadan.

Genom denna lag upphävas lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkesjukdomar samt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall ävensom i lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift meddelade, ännu gällande bestämmelser om skyldighet för ägare eller innehavare av järnväg att utgiva ersättning då i följd av järnvägs drift någon, som är anställd i järnvägens tjänst eller arbete, under förrättandet därav dödas eller skadas.

Äldre bestämmelser skola alltjämt äga tillämpning å sådant ersättningsanspråk på grund av olycksfall eller sjukdom, som ej till följd av vad i första stycket sägs skall bedömas enligt den nya lagen. Rörande ersättningsanspråk, som nu nämnts, skall dock tillämpas vad som stadgats i 29 § första stycket nya lagen, därest enligt äldre bestämmelser rätten till ersättning skulle förloras efter den nya lagens ikraftträdande.

61 §.

Vad i 10 § andra stycket är stadgat om tidigare yrkesskada skall gälla även skada, som omfattas av lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, där ej den tid, inom vilken fordran på grund av den skadan skolat bevakas, gått till ända före den 1 januari 1955.

62 §.

Vid tillämpning av 42 § första stycket skall medräknas jämväl tid före den nya lagens ikraftträdande, i den mån så skolat ske enligt äldre bestämmelser, om skadan yppats den 31 december 1954.

63 §.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till stadgande, som ersatts genom bestämmelse i denna lag, skall hänvisningen i stället gälla den bestämmelsen.

Förslag

till

Lag**angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring.**

Härigenom förordnas, att 11, 31, 38, 47 och 107 §§ lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

11 §.

Sjukkassa skall — — — — — därav påkallas.

Ändring av — — — — — ändringen uppkommit.

Under tid, då sjukpenningförsäkrad medlem lider av sjukdom, som i 21 § avses, må hans sjukpenningförsäkring icke ändras, förrän hans rätt till sjukpenning upphört till följd av vad i 29 § stadgas.

Under tid, då sjukpenningförsäkrad medlem lider av sjukdom, som i 21 § avses, må hans sjukpenningförsäkring icke ändras, förrän hans rätt till sjukpenning upphört till följd av vad i 29 eller 31 § stadgas.

Beslut angående — — — — — delgivas denne.

31 §.

Sjukhjälp enligt denna lag utgives ej vid sjukdom, för vilken försäkrad är berättigad till ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller i anslutning till nämnda lag meddelade bestämmelser om tillämpning av densamma å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, förordningen den 24 mars 1938 (nr 102) om olycksfalls- och yrkessjukdomsersättning åt tvångsarbetare m. fl., förordningen samma dag (nr 103) om sådan ersättning åt fångar m. fl., lagen om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, förordningen den

Drabbas någon, som är försäkrad enligt denna lag, av skada, för vilken han är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, må för tid, som infaller efter utgången av den i 11 § sistnämnda lag omförmälda samordningstiden, sjukhjälp enligt denna lag ej utgivas med anledning av skadan.

Omfattas skadan av frivillig försäkring enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, må för tid efter det den skadade blivit berättigad till livränta enligt sagda lag sjukhjälp enligt denna lag ej utgivas med anledning av skadan.

Vid sjukdom, som enligt annan lag än lagen om yrkesskadeförsäk-

¹ Senaste lydelse av lagen se SFS 1953: 569.

(Gällande lydelse:)

13 april 1940 (nr 213) om ersättning av statsmedel i vissa fall för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsåtgärd, eller ock enligt gällande föreskrifter om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, hemvärnstjänstgöring, tjänstgöring i civilförsvaret eller fullgörande av tjänsteplikt.

(Föreslagen lydelse:)

ring eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande medför rätt till ersättning, som bestämmas av eller utbetalas från riks-försäkringsanstalten eller bolag varom sägs i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, utgives sjukhjälp enligt denna lag endast i den mån sjukhjälpens belopp överstiger vad som i motsvarande hänseende utgår i sådan ersättning.

38 §.

Arbetsgivare är pliktig att erlagga bidrag till kostnaderna för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen för tilläggssjukpenning. Bidraget skall för varje kalenderår utgöra, såvitt angår sjukvårdsförsäkringen en tiondels procent och beträffande försäkringen för tilläggssjukpenning en procent, allt av den lön i penningar eller naturaförmåner, som arbetsgivaren under året utgivit till arbetstagare anställda hos honom. Härvid skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, som jämlikt 28 § undantagits från försäkringen för tilläggssjukpenning, och ej heller till arbetstagares lön i vad lönen överstiger femtontusen kronor för år räknat. För beräkning av naturaförmåner skall gälla vad i 8 § sägs. Grundas försäkringsavgift, som arbetsgivaren skall erlagga jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, å särskild beräkning av arbetstagares lön, skall den sålunda beräknade lönen ligga till grund jämväl vid beräkningen av bidrag som i denna paragraf sägs.

Arbetsgivare är pliktig att erlagga bidrag till kostnaderna för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen för tilläggssjukpenning. Bidraget skall för varje kalenderår utgöra, såvitt angår sjukvårdsförsäkringen en tiondels procent och beträffande försäkringen för tilläggssjukpenning en procent, allt av den lön i penningar eller naturaförmåner, som arbetsgivaren under året utgivit till arbetstagare anställda hos honom. Härvid skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, som jämlikt 28 § undantagits från försäkringen för tilläggssjukpenning, och ej heller till arbetstagares lön i vad lönen överstiger femtontusen kronor för år räknat. För beräkning av naturaförmåner skall gälla vad i 8 § sägs. Grundas försäkringsavgift, som arbetsgivaren skall erlagga jämlikt lagen om yrkesskadeförsäkring, å särskild beräkning av arbetstagares lön, skall den sålunda beräknade lönen ligga till grund jämväl vid beräkningen av bidrag som i denna paragraf sägs.

Angående debitering — — — — — därom förordnar.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

47 §.

Sjukpenningförsäkrad medlem, som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av tjänst, äger genom frivilliga avgifter försäkra sig hos den centralsjukkassa han tillhör för erhållande av tillägg till den sjukpenning, som utgives på grund av den obligatoriska försäkringen. Sådant tillägg må, *där ej annat följer av vad nedan i andra stycket sägs*, uppgå till högst så stort belopp, att sjukpenningen jämte tillägget motsvarar sjukpenningen i den sjukpenningklass medlemmen skulle hava tillhört, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst. Ej må dock någon vara frivilligt försäkrad så, att då hel sjukpenning utgives sjukpenningtillägget tillsammans med de förmåner den försäkrade äger uppbära enligt den obligatoriska sjukpenningförsäkringen och den lön eller ersättning, vartill han eljest må vara berättigad under sjukdom, för dag räknat uppgår till högre belopp än en fyrahundrafemtiondel av hans årsinkomst av förvärvsarbete.

Sjukkasemedlems hustru — — — — — denna lag.

Försäkring för — — — — — föregått sjukperioden.

107 §.

Allmän sjukkassa äger ej av den som framkallat sjukdom hos annan eller eljest i anledning av sjukdomen är pliktig att gälda skadestånd till försäkrad återkräva sina utgifter för utgiven sjukhjälp.

Är någon på grund av vållande eller eljest pliktig att till försäkrad

Sjukpenningförsäkrad medlem, som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av tjänst, äger genom frivilliga avgifter försäkra sig hos den centralsjukkassa han tillhör för erhållande av tillägg till den sjukpenning, som utgives på grund av den obligatoriska försäkringen. Sådant tillägg må uppgå till högst så stort belopp, att sjukpenningen jämte tillägget motsvarar sjukpenningen i den sjukpenningklass medlemmen skulle hava tillhört, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst. Ej må dock någon vara frivilligt försäkrad så, att då hel sjukpenning utgives sjukpenningtillägget tillsammans med de förmåner den försäkrade äger uppbära enligt den obligatoriska sjukpenningförsäkringen och den lön eller ersättning, vartill han eljest må vara berättigad under sjukdom, för dag räknat uppgår till högre belopp än en fyrahundrafemtiondel av hans årsinkomst av förvärvsarbete.

Äger någon rätt till sjukhjälp enligt denna lag, är han ej därav hindrad att göra gällande det anspråk på skadestånd utöver sjukhjälpen, som till följd av sjukdomen må tillkomma honom.

Vad allmän sjukkassa enligt denna lag utgivit i sjukhjälp äger kas-

(Gällande lydelse:)

gälda skadestånd i anledning av sjukdomsfall, skall från skadeståndet avräknas vad den försäkrade på grund av den obligatoriska försäkringen uppburit eller ägt uppbära från allmän sjukkassa.

(Föreslagen lydelse:)

san återkräva av den som uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet vållat sjukdomen eller, där denna uppkommit i följd av trafik med motorfordon som avses i 2 § lagen den 10 maj 1929 om trafikförsäkring å motorfordon, enligt lag är skyldig att utgiva skadestånd evad han är vållande till sjukdomen eller ej. På grund av vad i detta stycke sägs skall kassan dock äga att återkräva allenast vad den sjukhjälpberättigade ägt utbekomma av den skadeståndsskyldige.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Denna lag — — — — — driver försäkringsrörelse.

Vad här stadgas äger icke tillämpning å återförsäkring eller försäkring, som meddelas av *erkänd sjuk-kassa* eller av *erkänd arbetslöshets-kassa*, ej heller å avtal, som slutes i enlighet med föreskrifterna i lagen *den 29 juni 1946 om frivillig statlig pensionsförsäkring* eller i lagen *den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete*.

Vad här stadgas äger icke tillämpning å återförsäkring eller försäkring, som meddelas av *allmän sjuk-kassa* eller av *erkänd arbetslöshets-kassa*, ej heller å avtal, som slutes i enlighet med föreskrifterna i lagen om frivillig statlig pensionsförsäkring eller i lagen *om yrkesskadeförsäkring*.

A trafikförsäkring — — — — — särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1955.

---

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1947:467.

I samband med propositionen har utskottet förehaft 10 i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 402 av herr *Andersson, Lars, m. fl.*,

nr 404 av herrar *Aastrup* och *Spetz*,

nr 405 av herr *Norling m. fl.* och

nr 407 av herrar *Svärd* och *Ewerlöf*, samt

inom andra kammaren

nr 507 av herr *Adolfsson m. fl.*,

nr 517 av fru *Nilsson m. fl.*,

nr 518 av fröken *Liljedahl m. fl.*,

nr 519 av herr *Königson m. fl.*,

nr 522 av herrar *Hjalmarson* och *Birke* och

nr 523 av herr *Hagård*.

Av motionerna är följande likalydande, nämligen I: 402 och II: 507, I: 404 och II: 518, I: 405 och II: 517 samt I: 407 och II: 522.

Redogörelse för de i motionerna framställda yrkandena kommer att lämnas i samband med behandlingen av de delar av propositionen, som beröres av motionerna.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de genom propositionen framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionerna.

Till utskottet har i ärendet inkommit en den 20 februari 1954 dagtecknad skrivelse från Svenska västkustfiskarnas centralförbund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att 1916 års olycksfallsförsäkringslag, 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag och 1918 års fiskarförsäkringsförordning fr. o. m. den 1 januari 1955 avlöses av en lag om yrkesskadeförsäkring.

Den nya yrkesskadeförsäkringen föreslås skola samordnas med den allmänna sjukförsäkringen enligt de riktlinjer, som godkändes av 1953 års riksdag i samband med att beslut fattades om sjukförsäkringsreformens genomförande. Samordningen innebär att personer, som är både sjukförsäkrade och obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade, vid yrkesskada skall få ersättning från yrkesskadeförsäkringen först sedan en viss tid, den s. k. samordningstiden, gått till ända. Under samordningstiden skall sjukhjälp utgå från allmän sjukkasse enligt sjukförsäkringslagens regler på samma

sätt som vid sjukdom i allmänhet. Samordningstiden skall omfatta tiden t. o. m. 90:e dagen efter olycksfallsdagen eller, om yrkesskadan uppkommit på annat sätt än genom olycksfall, efter dagen för skadans yppande. Om skadan medför rätt till livränta, skall samordningstiden dock upphöra senast den dag, livränterätten inträder.

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen är avsedd att omfatta arbetstagarna, men liksom enligt den nuvarande lagstiftningen skall yrkesutbildningselever i viss utsträckning kunna av Kungl. Maj:t likställas med arbetstagare.

Genom samordningen har det blivit möjligt att borttaga vissa nu gällande undantag i fråga om den obligatoriskt försäkrade personkretsen. Det nuvarande undantaget för arbetstagare, som är familjemedlemmar till arbetsgivaren, föreslås sålunda slopat för sådana familjemedlemmar — utom arbetsgivarens hustru — som är obligatoriskt sjukpenningförsäkrade enligt sjukförsäkringslagen. Härigenom kommer bl. a. företagares hemmavarande barn över 16 år att i regel vara obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade då de utför arbete för familjefaderns räkning. Vidare föreslås att försäkringsskyddet utvidgas så att det — i motsats till vad som nu är fallet — kommer att gälla även under arbete i det egna hemmet. Härigenom kommer bl. a. hemindustriens arbetare att omfattas av försäkringen.

Även andra utvidgningar föreslås. Sålunda avses de s. k. färdolycksfallen skola ersättas i något större utsträckning än hittills. Yrkessjukdomarna skall vidare i väsentligt ökad omfattning vara ersättningsberättigande. Den viktigaste nyheten i detta avseende innebär att sjukdomar, som orsakats av arbetet och framkallats genom inverkan av något ämne, alltid skall omfattas av försäkringen — och alltså inte såsom nu endast om ämnet finnes upptaget i en i lagen fastställd förteckning.

Försäkringsförmånerna föreslås skola liksom nu avse läkarvård, tandläkarvård, sjukhusvård, resor, läkemedel, proteser m. m. samt sjukpenning, invalidlivränta, efterlevandelivränta och begravningshjälp. Såväl sjukpenningen som livräntorna skall till storleken vara beroende av den skadades årliga arbetsförtjänst, vilken icke får beräknas till lägre belopp än 1 200 kr. (f. n. 900 kr.) eller till högre belopp än 15 000 kr. (f. n. 7 200 kr.). Sjukpenningsskalan anknytes till den vid 1953 års riksdag för sjukförsäkringen antagna tabellen, vilket innebär att hel sjukpenning skall utgöra lägst 3 kr. och högst 20 kr. om dagen. I enlighet med vad som beslutats för sjukförsäkringens del skall sjukpenningen i förekommande fall förhöjas med barntillägg om 1, 2 eller 3 kr. och utbytas mot hempenning vid sjukhusvistelse. Högsta årlivräntan för helinvalid under 67 år skall enligt förslaget utgöra 11 000 kr. mot 6 600 kr. f. n.

I fråga om efterlevandeersättningarna föreslås en rad ändringar, som i regel innebär utvidgning av den ersättningsberättigade personkretsen och

höjning av nu gällande maximi- och minimibelopp. Sålunda föreslås bl. a. att den omkomnes barn, vilka f. n. inte har rätt till livränta längre än tills de fyllt 16 år, i händelse av arbetsoförmåga på grund av sjukdom e. d. skall kunna få livränta upp till 21 års ålder. En annan nyhet är, att ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, skall ha rätt till livränta. Högsta änkelivräntan höjes från 2 400 till 5 000 kr. för år. Begravningshjälpen höjes från 500 till 600 kr.

Den nya yrkesskadeförsäkringen föreslås öppnad för frivillig anslutning, antingen enskilt eller kollektivt genom arbetsgivare, yrkes- eller fackorganisation eller utbildningsanstalt. För de obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade är den frivilliga försäkringen tänkt som ett sjukförsäkringen kompletterande skydd för skador under fritid och i egen verksamhet. För övriga avses den frivilliga försäkringen i princip komplettera sjukförsäkringen dygnet runt och året om. Viss avtalsfrihet föreslås dock i frågan om försäkringsskyddets omfattning och försäkringsförmånernas storlek. Vid skada, som omfattas av den frivilliga försäkringen enligt yrkesskadeförsäkringslagen, skall ersättning från sjukförsäkringen utgå även efter samordningstidens slut, dock ej längre än till dess rätt till livränta från yrkesskadeförsäkringen inträder.

I fråga om yrkesskadeförsäkringens administration överensstämmer förslaget med vad som nu gäller. Försäkringen skall alltså enligt förslaget handhas av riksförsäkringsanstalten och de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen med försäkringsrådet som besvärinstans. Förslaget är emellertid i denna del att betrakta som ett provisorium i avbidan på att frågan om den samordnade sjuk- och yrkesskadeförsäkringens organisation definitivt löses.

Den nuvarande olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagstiftningen.

Enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete¹ (nr 235; ändr. 323/1919, 320/1922, 155/1924, 215/1926, 135/1928, 349/1933, 383/1936, 69/1939, 818/1939, 514/1941, 940/1941, 227/1944, 191/1945, 350/1946, 493/1946, 483/1947 och 420/1948) är med vissa undantag, främst avseende s. k. hemarbetare samt familjemedlemmar, varje arbetare försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet. Därmed jämställes skada, som förorsakats genom inverkan under högst några få dagar antingen på

¹ Denna lag benämnes i det följande OL.

mekanisk väg av arbetet, såsom skavsår eller blåsor, eller av temperaturförhållandena under arbetet, om skadan utgöres av värmeslag, solsting eller förfrysning, eller av visst i arbetet använt frätande eller etsande ämne eller blandning, vari dylikt ämne ingår. Försäkringen omfattar även olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen. Elever vid vissa anstalter för yrkesutbildning anses som arbetare enligt lagen.

Kostnaderna för försäkringen bestrides, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erlägges av arbetsgivarna. Försäkringen äger rum i riksförsäkringsanstalten eller i ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, som för ändamålet bildats av arbetsgivare.

I fråga om försäkringens förmåner gäller följande.

Den skadade skall tillhandahållas erforderlig läkarvård jämte läkemedel och andra till arbetsförmågans höjande eller eljest till lindrande av menliga följder av olycksfallet nödiga särskilda hjälpmedel, såsom kryckor, konstgjorda lemmar och glasögon. Har olycksfallet medfört sjukdom, som varat mer än två dagar efter dagen för olycksfallet (karenstid), utges vidare fr. o. m. dagen efter olycksfallsdagen sjukpenning så länge sjukdomen förorsakar förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst $\frac{1}{4}$. Medför olycksfallet — sedan därav förorsakad sjukdom upphört — under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst $\frac{1}{10}$, utges livränta. Har olycksfallet medfört arbetarens död, utges begravningshjälp samt livräntor till vissa efterlevande.

Enligt en av de grundläggande principerna i OL är såväl sjukpenningens som livräntans storlek beroende av den skadades årliga arbetsförtjänst under tiden närmast före olycksfallet. En annan huvudprincip är, att sjukpenningens och invalidlivräntans storlek är avhängig av den grad, varmed arbetsförmågan blivit nedsatt till följd av olycksfallet.

Sjukpenning vid förlust av arbetsförmågan (hel sjukpenning) utgår för dag med belopp, som framgår av en i lagen intagen tabell; vid nedsättning av arbetsförmågan utgår ett mot nedsättningen svarande lägre belopp. Sjukpenningen utgör, bortsett från familjetillägg, för normalfallen lägst 3: 50 kr. och högst 14 kr. Vissa undantagsbestämmelser gäller för personer under 18 eller över 67 år samt för höggradiga invalider. Familjetillägg om 1: 50 kr. utgår, om den skadade sammanlever med hustru eller har hemmavarande barn eller adoptivbarn under 16 år. Därest den skadade intagits å sjukvårdsanstalt, har försäkringsinrättningen rätt att från sjukpenningen för vårdtiden avdraga 1: 50 kr. om dagen. Avdraget får dock utgöra högst hälften av sjukpenningen.

Enligt OL gäller följande ersättningskala:

Den årliga arbetsförtjänsten uppgår		Sjukpenningens belopp	
till kr.	men ej till kr.	utan familjetillägg kr.	med familjetillägg kr.
—	1 785	3: 50	5: —
1 785	2 040	4: —	5: 50
2 040	2 295	4: 50	6: —
2 295	2 805	5: —	6: 50
2 805	3 315	6: —	7: 50
3 315	3 825	7: —	8: 50
3 825	4 335	8: —	9: 50
4 335	4 845	9: —	10: 50
4 845	5 355	10: —	11: 50
5 355	5 865	11: —	12: 50
5 865	6 375	12: —	13: 50
6 375	6 885	13: —	14: 50
6 885	—	14: —	15: 50

Invalidlivräntan utgick ursprungligen med ett belopp, som vid förlust av arbetsförmågan utgjorde $\frac{2}{3}$ av den skadades årliga arbetsförtjänst. Vid nedsättning av arbetsförmågan med minst $\frac{1}{10}$ utgjorde livräntan det lägre belopp, som svarade mot nedsättningen. Härvid skulle hänsyn ej tagas till den del av arbetsförtjänsten, som översteg visst maximibelopp. Maximibeloppet höjdes den 1 januari 1949 till 7 200 kr. Samtidigt ändrades även regeln att livräntans storlek skulle stå i direkt proportion till invaliditetsgraden. Efter lagändringen erhåller den, som helt förlorat arbetsförmågan eller fått den nedsatt med minst $\frac{3}{10}$, förhöjd livränta fr. o. m. månaden näst efter den, varunder han fyllt 18 år, t. o. m. den månad, varunder han fyller 67 år. Den förhöjda livräntan utgår med ett årligt belopp, som vid förlust av arbetsförmågan motsvarar $\frac{11}{12}$ av den skadades årliga arbetsförtjänst, och vid nedsättning av arbetsförmågan ett mot graden av nedsättningen svarande belopp av arbetsförtjänsten, minskat med $\frac{1}{12}$ av arbetsförtjänsten. Den 1 januari 1949 ersattes även en tidigare bestämmelse om förhöjning av livräntan till s. k. hjälplös invalid med ett stadgande, enligt vilket ett med hänsyn till vårdbehovets omfattning bestämt särskilt vårdbidrag om högst 1 800 kr. för år kan utgå till en sådan invalid.

Efterlevandelivräntor utges till änka — i vissa fall även till änkling — samt till barn eller adoptivbarn under 16 år och, efter en speciell behovsprövning, till föräldrar eller adoptivföräldrar. Livräntan till änka eller änkling utgör $\frac{1}{3}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Livräntan till varje barn utgör $\frac{1}{6}$ och till föräldrar högst $\frac{1}{4}$ av samma arbetsförtjänst. Det sammanlagda årsbeloppet av livräntor till flera efterlevande får motsvara högst $\frac{5}{6}$ av arbetsförtjänsten.

Över beslut av en försäkringsinrättning rörande ersättning eller eljest rörande tillämpningen av någon i OL given bestämmelse kan klagan föras genom besvär hos försäkringsrådet. Rådet äger emellertid, även om klagan

ej förts, upptaga dylikt ärende till prövning. Över försäkringsrådets beslut får klagan ej föras.

Arbetsgivarnas avgifter för olycksfallsförsäkringen skall enligt lagen av försäkringsinrättningen bestämmas till belopp, som med hänsyn till arbetets farlighet i allmänhet och till de särskilda förhållanden, under vilka det bedrivs, efter försäkringstekniska grunder prövas vara erforderligt för täckande av den risk, som försäkringen avser. I fråga om de ömsesidiga socialförsäkringsbolagen skall i beloppet ingå omkostnaderna för försäkringen. Är arbetsgivare, kassa, pensionsinrättning eller försäkringsanstalt skyldig att utge understöd, för vilket avdrag från ersättningarna enligt lagen får göras, bestämmas försäkringsavgiften till det lägre belopp, som motsvarar den minskade försäkringsrisken. Arbetsgivaren säges i sistnämnda fall stå självrisk, vilken kan vara total eller partiell. Som bidrag till bestridande av omkostnaderna för försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens verksamhet skall för varje försäkring i anstalten till statsverket erläggas en tilläggsavgift om 5 % av försäkringsavgiften. I fråga om socialförsäkringsbolagen uttages ett motsvarande bidrag, fastställt till 3 %.

Med stöd av lagens bestämmelser varierar försäkringsavgifterna avsevärt mellan olika företagsgrupper. Avgifterna kan även variera betydligt mellan olika företag inom en företagsgrupp. Försäkringskostnaderna, häri inräknade motsvarande utgifter för dem som står självrisk, för de yrkes-skador, som f. n. inträffar under ett år, torde grovt räknat kunna uppskattas till 155 milj. kr., varav omkring 15 milj. kr. belöper å statsarbetare.

Den som jämlikt OL är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete skall enligt *lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkes-sjukdomar*¹ (nr 131; ändr. 335/1930, 384/1936, 211/1938, 226/1944, 187/1949, 166/1950, 185/1951 och 289/1952) anses vara försäkrad för vissa genom en i lagen intagen förteckning särskilt angivna sjukdomar. Förteckningen upp-tar dels sjukdomar, uppkomna genom inverkan av vissa uppräknade ämnen och energiformer, dels ock ett antal specificerade sjukdomar till följd av ensidiga eller ovanligt ansträngande rörelser, tryckpåverkningar, vibrationer från arbetsredskap, buller och vissa infektioner. Beträffande yrkessjuk-domsförsäkringen tillämpas i huvudsak bestämmelserna i OL.

Den allmänna sjukförsäkringen enligt 1953 års beslut.

Efter den revision av *lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring*² (nr 1; ändr. 733/1948, 621/1950 och 569/1953), som beslöts vid 1953 års riksdag och som skedde på grundval av socialförsäkringsutredningens i

¹ Denna lag benämnes i det följande YL.

² Lagen betecknas i fortsättningen SFL.

november 1952 avgivna betänkande (SOU 1952:39) angående sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring, skall den allmänna sjukförsäkringen från och med den 1 januari 1955 ha i huvudsak följande innehåll.

Försäkringen, som till sin karaktär är dels obligatorisk och dels frivillig, handhas av allmänna sjukkassor — centralsjukkassor och lokalsjukkassor — med geografiskt avgränsade verksamhetsområden i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller om motsvarande erkända sjukkassor. Den obligatoriska sjukförsäkringen skall omfatta praktiskt taget alla landets invånare. Från och med kalendermånaden efter det vederbörande fyllt 16 år sker försäkringen genom medlemskap i allmän sjukkassa. För tiden dessförinnan är man försäkrad i sin egenskap av barn.

Genom försäkringen beredes vid sjukdom hjälp i form av dels ersättning för utgifter för sjukvård (sjukvårdsförsäkring) och dels en för dag beräknad kontant ersättning (sjukpenningförsäkring).

Den obligatoriska sjukvårdsförsäkringen omfattar alla sjukkassem medlemmar och dessutom barnen. Försäkringsförmånerna utgöres av ersättning dels för läkarvård, vari inräknas ersättning för läkares resa ävensom för läkarintyg, som fordras för erhållande av sjukpenning, dels för sjukhusvård och dels för den försäkrades resor till och från läkare samt för resor till sjukhuset och åter.

Läkarvården ersättes med $\frac{3}{4}$ av den försäkrades utgifter för vården, dock högst med $\frac{3}{4}$ av vad vården skulle ha kostat enligt en av Kungl. Maj:t fastställd taxa. Sjukhusvård ersättes efter i stort sett samma principer som tillämpas i de nuvarande erkända sjukkassorna. Ersättning utgår sålunda i allmänhet med belopp, som motsvarar avgiften å allmän sal. Kostnaderna för resor till och från läkare betalas med $\frac{3}{4}$ av resekostnaden i vad den överstiger 4 kr. vid första besöket och en krona vid återbesök. I vissa fall ersättes dock hela det överskjutande beloppet, nämligen om den försäkrade efter hänvisning av läkare erhållit läkarvård vid närmast belägna allmänna sjukhus. Utgift för resa för intagning å sjukhus och återresa därifrån ersättes i regel med hela beloppet; i fråga om återresa dock endast den del av kostnaden som överstiger 4 kr.

Centralsjukkassa för stad samt lokalsjukkassa äger med tillsynsmyndighetens medgivande besluta om ersättning även för kostnader för sjukgymnastik eller eljest behandling med bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling eller för konvalescentvård. Om så skett, skall den obligatoriska sjukvårdsförsäkringen i kassan omfatta också dylik förmån.

Enligt den obligatoriska sjukpenningförsäkringen är alla sjukkassem medlemmar, som har en årsinkomst av förvärvsarbete om minst 1 200 kr., samt dessutom de gifta hemmakvinnorna försäkrade för en grundsjukpenning av 3 kr. om dagen. Härtill kommer i vissa fall barn-tillägg, som utgör en krona om dagen för ett eller två barn, 2 kr. för tre

eller fyra barn samt 3 kr. för fem eller flera barn. Kvinna, som i hemmet har barn under 10 år, är, då hon åtnjuter sjukhusvård, alltid berättigad till ett barntillägg av minst 2 kr. om dagen.

De sjukkasmedlemmar, som är arbetstagare (anställda) och som har en årsinkomst av tjänst, uppgående till minst 1 800 kr., är dessutom försäkrade för tilläggsjukpenning. Dennas storlek beror av den sjukpenningklass, till vilken medlemmen hör. Sjukklassorna skall nämligen inplacera arbetstagarna i sjukpenningklass allt efter vederbörandes årsinkomst av tjänst. Tilläggsjukpenningen varierar enligt efterföljande tabell:

Sjukpenningklass nr	Årsinkomsten av tjänst uppgår		De första 90 dagarna av en sjukperiod för vilka sjukpenning utgår			Följande dagar av sjukperioden		
	till kr.	men ej till kr.	Grundsjukpenning kr.	Tilläggs-sjukpenning kr.	Summa kr.	Grund-sjukpenning kr.	Tilläggs-sjukpenning kr.	Summa kr.
kol. 1	kol. 2	kol. 3	kol. 4	kol. 5	kol. 6	kol. 7	kol. 8	kol. 9
1	—	1.800	3	—	3	3	—	3
2	1.800	2.400	3	1	4	3	1	4
3	2.400	3.000	3	2	5	3	2	5
4	3.000	3.600	3	3	6	3	2	5
5	3.600	4.200	3	4	7	3	3	6
6	4.200	5.000	3	5	8	3	3	6
7	5.000	5.800	3	6	9	3	4	7
8	5.800	6.800	3	7	10	3	4	7
9	6.800	8.400	3	9	12	3	5	8
10	8.400	10 200	3	11	14	3	6	9
11	10.200	12 000	3	13	16	3	7	10
12	12.000	14.000	3	15	18	3	8	11
13	14.000	—	3	17	20	3	9	12

Vid beräkning av den tid av 90 dagar, varefter tilläggsjukpenningen utgår med lägre belopp i fjärde t. o. m. trettonde sjukpenningklasserna, medräknas tid, för vilken sjukpenning utgivits under de 60 dagar, som närmast föregått sjukperioden.

Förorsakar sjukdom, utan att medföra förlust av arbetsförmåga, nedläggning av denna med minst hälften, utgår halv sjukpenning jämte i förekommande fall halvt barntillägg.

Då medlemmen åtnjuter sjukhusvård, ersättes sjukpenningen av hempenning. Denna är lika stor som sjukpenningen, minskad med 3 kr. om dagen (dock med högst hälften av sjukpenningen); för kvinna, som i hemmet har barn under 10 år, får hempenningen emellertid inte understiga 3 kr. om dagen.

Inom den obligatoriska sjukpenningförsäkringen gäller en k a r e n s t i d av tre dagar.

Beträffande både ersättningen för sjukhusvård och sjukpenningförsäkringen är s j u k h j ä l p s t i d e n högst 730 dagar. För folkpensionärer är dock sjukhjälpstiden endast 90 dagar.

Den obligatoriska sjukförsäkringen finansieras genom försäkringsavgifter, arbetsgivarbidrag och statsbidrag.

Vad angår försäkringsavgifterna beräknas enbart sjukvårdsförsäkring draga en avgift av genomsnittligt ca 23 kr. om året. Årsavgiften för försäkring avseende sjukvård och grundsjukpenning (jämt barntillägg) torde komma att hålla sig omkring 48 kr. Den genomsnittliga årsavgiften i den högsta sjukpenningklassen beräknas till 150 kr. I sjukpenningklass nr 9 (inkomstintervall 6 800—8 400) med en sjukpenning av 12 kr. de första 90 dagarna och 8 kr. för tiden därefter räknas med en totalavgift av 102 kr. om året. Sammanlagt beräknas de försäkrades årliga avgifter komma att motsvara 44 % av försäkringens totalkostnader.

Arbetsgivarna skall erlægga bidrag till kostnaderna för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen för tilläggssjukpenning. Arbetsgivarnas årsbidrag skall utgöra 1,1 % av de lönebelopp, som ligger till grund för beräkning av avgifterna till yrkesskadeförsäkringen, och beräknas motsvara 27 % av försäkringens totalkostnader.

Statens bidrag till den obligatoriska försäkringen utgår i form av sjukhjälsbidrag, medlemsbidrag, avgiftslindringsbidrag och avgiftsersättningsbidrag samt beräknas täcka 29 % av totalkostnaderna för försäkringen.

Den frivilliga sjukförsäkringen avser endast sjukpenningförsäkring och står öppen för egna företagare och överhuvud för dem som har annan arbetsinkomst än inkomst av tjänst. Denna försäkring får tillsammans med den obligatoriska sjukpenningförsäkringen högst avse det sjukpenningbelopp, för vilket vederbörande skulle ha varit obligatoriskt försäkrad, om hela hans årsinkomst av förvärsarbete varit av tjänst. Sådan försäkring meddelas valfritt antingen med den vanliga karenstiden av 3 dagar eller med en karenstidsförlängning av 15, 30 eller 90 dagar.

Vidare finnes möjlighet till frivillig sjukpenningförsäkring för medlem, som på grund av studier eller annan utbildning under minst ett halvt år är förhindrad att i mera betydande mån ägna sig åt förvärsarbete. Denna försäkring meddelas med en sjukpenning av 3, 4, 5 eller 6 kr. om dagen eller i form av en tilläggssjukpenning av 1, 2 eller 3 kr. så att tillägget jämte sjukpenningen från den obligatoriska försäkringen uppgår till högst 6 kr. Karenstiden för denna frivilliga försäkring utgör 18 dagar.

Hemarbetande gifta kvinnor får försäkra sig för ett sjukpenningtillägg om 1, 2 eller 3 kr., dock ej till högre sammanlagd sjukpenning än 6 kr. om dagen.

Den frivilliga försäkringen finansieras genom avgifter av de försäkrade och ett statsbidrag om 20 % av sjukkassornas utgifter för denna försäkring.

Tillsynsmyndighet för sjukkassorna är enligt Kungl. Maj:ts beslut den 22 maj 1953 riksförsäkringsanstalten.

Besvär över sjukkassas beslut i sjukförsäkringsärende får anföras hos tillsynsmyndigheten. Besvär över dennas beslut — i den mån sådana besvär må anföras — prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet.

Av den gjorda redogörelsen framgår att den allmänna sjukförsäkringen icke täcker de försäkrades utgifter för läkemedel. Enligt riksdagens principbeslut i anledning av propositionen nr 178 till 1953 års riksdag skall emellertid den år 1946 beslutade läkemedelsreformen — enligt vilken vissa livsviktiga läkemedel skall utlämnas helt kostnadsfritt å apoteken medan andra mot läkarrecept utlämnade läkemedel skola rabatteras — i finansiellt avseende anknytas till sjukförsäkringen. Förslag till detaljregler härom har förelagts årets riksdag genom propositionen nr 163. Genom en annan proposition, nr 144, har framlagts förslag om att moderskapshjälp vid havandeskap och barnsbörd skall utgå på grund av sjukförsäkringen. Rörande de konsekvenser, som med avseende å försäkringsavgifter, arbetsgivarbidrag och statsbidrag uppkommer vid bifall till dessa propositioner, hänvisas till dem.

Huvuddragen av samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen.

Uppbörden av 1953 års riksdagsbeslut.

Genom det beslut, som fattades vid 1953 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 178, har vissa grunder fastställts för en samordning mellan den allmänna sjukförsäkringen och en ny yrkesskadeförsäkring, avsedd att fr. o. m. den 1 januari 1955 avlösa den nuvarande försäkringen enligt 1916 års olycksfallsförsäkringslag och 1929 års yrkessjukdomsförsäkringslag.

Beslutet innebär bl. a., att personer, som är både sjukförsäkrade och obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade, i händelse av yrkesskada skall äga uppbära ersättning från yrkesskadeförsäkringen först sedan en viss tid, den s. k. samordningstiden, gått till ända. Under denna tid, som alltså kommer att fungera som karenstid för yrkesskadeförsäkringen, skall sjukhjälp utgå från allmän sjukkassa enligt sjukförsäkringslagens regler på samma sätt som vid sjukdom i allmänhet. Samordningstiden skall omfatta tiden t. o. m. nittionde dagen efter olycksfallsdagen, då yrkesskadan orsakats av olycksfall, och eljest efter den dag, då skadan yppades. Om en yrkesskada medför rätt till livränta, skall samordningstiden dock upphöra senast den dag, livränterätten inträder.

Eftersom praktiskt taget hela befolkningen kommer att omfattas av den allmänna sjukförsäkringen, blir de samordningsregler, för vilka nu redogjorts, tillämpliga vid så gott som alla yrkesskador. Om yrkesskada emellertid drabbar någon, som inte är sjukförsäkrad, t. ex. en här i riket ej mantalsskriven utlänning, skall enligt de uppdragna riktlinjerna för samordningen yrkesskadeförsäkringen visserligen gripa in redan från början, men även i detta fall skall en samordningstid löpa på samma sätt som eljest. Under denna tid skall den skadade erhålla samma förmåner från yrkesskadeförsäkringen som han skulle ha åtnjutit från sjukförsäkringen, därest han omfattats av denna. Först därefter skall ersättning utgå med tillämpning av yrkesskadeförsäkringslagens regler.

Motioner.

I de likalydande motionerna I: 407 och II: 522 yrkas sådana ändringar i de genom förevarande proposition framlagda förslagen, att yrkesskadeförsäkringen tills vidare kommer att verka utan samordning med sjukförsäkringen.

Utskottet.

Motionerna I: 407 och II: 522 grundas på uppfattningen, att förutsättningar saknas för att låta sjukförsäkringslagen träda i kraft redan den 1 januari 1955. Utskottet har tidigare i sitt utlåtande nr 16 avstyrkt bifall till två vid årets riksdag väckta motioner, I: 384 och II: 490, vari yrkanden framställt om uppskov med sjukförsäkringsreformens genomförande. Under hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall jämväl till de båda nu förevarande motionerna.

Utskottet övergår härefter till att behandla de särskilda bestämmelserna i lagförslagen. De stadganden, som inte beröres i det följande, har ej föränlett någon erinran från utskottets sida och ej heller eljest givit utskottet anledning till särskilt yttrande.

Förslaget till lag om yrkesskadeförsäkring.

1 och 2 §§.

Dessa paragrafer innehåller huvudsakligen bestämmelser om yrkesskadeförsäkringens organisation. De i paragraferna upptagna reglerna överensstämmer i allt väsentligt med vad som nu gäller. Sålunda skall enligt 1 § andra stycket den obligatoriska försäkringen äga rum i riksförsäkringsanstalten men på vissa villkor i stället kunna ske i ömsesidigt försäkringsbolag, som bildats för sådant ändamål och för vars förbindelser delägarna svarar med obegränsad personlig ansvarighet. Fri-

villig försäkring skall enligt samma stycke kunna tecknas i riksförsäkringsanstalten eller i dylikt bolag. I 2 § föreskrives bl. a., att besvär och ansökningar skall prövas av försäkringsrådet, som jämväl i övrigt har att med uppmärksamhet följa försäkringens tillämpning och utvidgning.

Departementschefen.

Vid remissen till lagrådet den 13 november 1953 anförde föredragande departementschefen bl. a.

»Såsom nyss nämnts administreras den nuvarande olycksfalls- och yrkes- sjukdomsförsäkringen av riksförsäkringsanstalten och ett antal ömsesidiga försäkringsbolag. Besvär över försäkringsinrättningarnas beslut anføres hos försäkringsrådet, som är högsta instans och förutom sin verksamhet som domstol har att — som det heter — med uppmärksamhet följa försäkringens tillämpning och utveckling. Det är givet, att ett överförande på den allmänna sjukförsäkringen av regleringen av alla mera kortvariga yrkes- skador måste i hög grad påverka yrkesskadeförsäkringens administration. För att utreda denna fråga och vissa härmed nära sammanhängande problem tillkallade jag den 16 januari 1953, efter erhållet bemyndigande, en särskild utredningsman. Denne har ännu ej framlagt resultatet av sina undersökningar, och det synes knappast möjligt att den nya organisationen, som kan bli resultatet av ifrågavarande utredning, kan genomföras före den 1 juli 1955, d. v. s. ett halvår efter det den nya lagstiftningen i materiellt hänseende träder i kraft.

För att lagstiftningens ikraftträdande ej skall behöva uppskjutas är det alltså nödvändigt att lösa organisationsfrågan provisoriskt för en kortare övergångstid. Härvid bör givetvis den ledande synpunkten vara, att man bör undvika sådana organisatoriska förändringar, som kan föregripa resultatet av den pågående utredningen. Från denna utgångspunkt synes det mest rationellt att ej vidtaga några jämkningar i de bestämmelser som nu gäller angående yrkesskadeförsäkringens handhavande. Med hänsyn till den eftersläpning, som av naturliga skäl äger rum på detta område, torde för övrigt försäkringsorganen under den närmaste tiden efter den nya lagstiftningens ikraftträdande huvudsakligen få ägna sig åt ärenden, som hänför sig till den äldre lagstiftningen.

Vad som sagts medför bl. a., att de nuvarande ömsesidiga socialförsäkringsbolagen får rätt att under övergångstiden vid sidan av riksförsäkringsanstalten bedriva yrkesskadeförsäkring enligt den nya lagstiftningen. Enligt direktiven för den nyssnämnda utredningen skall emellertid prövas, huruvida inte yrkesskadeförsäkringen bör överföras till en enda för ändamålet bildad statlig försäkringsinrättning. Givetvis skulle det inte vara tillfredsställande om de ifrågavarande bolagen tillätes att från början meddela försäkring enligt den nya lagstiftningen för att frångåsa rätten därtill redan efter ett halvt år. Om statsmakterna vid frågans slutliga avgörande

skulle stanna för att den nya yrkesskadeförsäkringen bör handhas av en statlig monopolanstalt, bör därför enligt min mening ett beslut härom ej verkställas förrän efter en lämpligt avvägd övergångstid.»

När lagrådets utlåtande anmälades i statsrådet den 15 januari 1954, upplyste föredragande departementschefen, att den utredningsman, som tillkallats för att utreda frågan om yrkesskadeförsäkringens administration m. m., dåmera avgivit ett betänkande i ämnet men att remissbehandlingen av betänkandet ännu ej avslutats, och att det därför inte varit möjligt att taga ståndpunkt till de berörda problemen. I samband härmed uttalade departementschefen ånyo, att den nya organisation, som för yrkesskadeförsäkringens vidkommande kunde bli resultatet av utredningsmannens arbete, inte kunde genomföras redan i samband med lagens ikraftträdande.

Motioner.

I de likalydande motionerna I:404 och II:518 beklagas, att frågan om yrkesskadeförsäkringens administrativa handhavande och besvärinstans inte förts fram till ett definitivt avgörande.

Utskottet.

Av departementschefens anförande framgår, att den i förevarande propositionen förordade lösningen av organisationsfrågan är tänkt som ett provisorium, i avbidan på att ståndpunkt tages till de förslag rörande försäkringens administrativa handhavande m. m., som framlagts av en särskild utredningsman. På grundval av dennes utredning och de däröver avgivna remissyttrandena har numera för riksdagen framlagts en särskild proposition, nr 208, vari de organisatoriska spörsmål, som sammanhänger med den nya lagstiftningen, upptagits till utförlig behandling och vissa riktlinjer uppdragits bl. a. för yrkesskadeförsäkringens administration. Utskottet saknar anledning att i förevarande sammanhang ta närmare ståndpunkt till dessa frågor, vilka torde få prövas i samband med behandlingen av propositionen nr 208. Emellertid är det enligt utskottets mening angeläget, att lagstiftningens ikraftträdande icke uppskjutes i avvaktan på en mera definitiv lösning av organisationsproblemen. Oavsett vilka beslut, riksdagen kan komma att fatta i anledning av propositionen nr 208, är det därför nödvändigt att i lagen upptaga organisatoriska bestämmelser, som kan tillämpas till dess riksdagens beslut hinner förverkligas. Härvid bör givetvis sådana rubbningar i den bestående organisationen undvikas, som kan föregripa riksdagens slutliga ställningstagande till frågan. Med hänsyn härtill har utskottet inte något att erinra mot att yrkesskadeförsäkringen under den närmaste tiden efter den nya lagstiftningens ikraftträdande provisoriskt handhas på samma sätt som hittills.

Utskottet föreslår därför, att riksdagen godkänner förevarande paragrafer i den lydelse som föreslagits i propositionen.

3 §.

Denna paragraf innehåller huvudreglerna rörande tillhörigheten till den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen. Enligt paragrafens första stycke skall i princip varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst vara obligatoriskt försäkrad för yrkesskada. Andra stycket innehåller ett bemyndigande för Konungen att förordna att den, som åtnjuter undervisning vid anstalt för yrkesutbildning eller som eljest undergår yrkesutbildning eller förberedande sådan utbildning eller deltagar i praktisk yrkesorientering, vid lagens tillämpning skall anses som arbetstagare ändå att han ej är i tjänst hos annan. I tredje stycket föreskrives, att kostnaden för försäkringen skall, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, bestridas genom försäkringsavgifter, som erlägges av arbetsgivaren, samt att i fall, som avses i andra stycket, den, som driver anstalten eller genom vilkens försorg undervisningen eljest anordnas, skall anses som arbetsgivare.

Departementschefen.

Enligt departementschefens mening följer av statsmakternas beslut år 1953, att yrkesskadeförsäkringen principiellt skall äga tillämpning endast å dem som är att anse såsom arbetstagare och att de regler, vilka gäller inom den allmänna civilrätten och som utbildat sig vid tillämpningen av semesterlagen, skall vara avgörande vid bestämmande av arbetstagarbegreppets innebörd.

Departementschefen anför vidare bl. a.

»Enligt nuvarande praxis anses anställda hos utländska beskickningsmedlemmar eller hos andra, som åtnjuter exterritorialitet, undantagna från OL. Dessa arbetsgivare kan nämligen icke avkrävas den medverkan från arbetsgivarens sida, som lagen förutsätter. Även yrkesskadeförsäkringslagen avser en arbetstagarförsäkring, för vilken arbetsgivaren är ansvarig på samma sätt som enligt OL. Såsom socialvårdskommittén föreslagit bör denna kategori även i fortsättningen vara undantagen. Någon särskild bestämmelse härom torde ej erfordras.

I detta sammanhang må nämnas, att OL inte lämnar något svar på frågan, huruvida försäkringen gäller för arbetstagare, som i utlandet utför arbete för svensk arbetsgivares räkning. Där emot innehåller OL ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att under förutsättning av ömsesidighet träffa överenskommelse med främmande stat om tillämpning av den svenska lagen eller av den främmande statens lag i fall, då arbetsgivare i den ena staten inom den andra bedriver verksamhet, i vilken arbetstagare användes. Den enda överenskommelse, som Sverige i detta avseende hittills träffat med främmande makt, är konventionen med de övriga nordiska länderna av den 3 mars 1937 (SFS 1937: 828). Förhandlingar har emellertid inletts med Frankrike, Schweiz och Italien

rörande överenskommelser i ämnet. I de fall, där frågan inte regleras genom konvention, följer rättstillämpningen vissa regler, som utbildat sig i praxis. Denna praxis synes kunna sammanfattas så, att när en svensk arbetsgivare sysselsätter från Sverige utsända arbetstagare utomlands, dessa anses försäkrade enligt svensk lag, därest arbetet enligt sin natur eller omständigheterna i övrigt är av övergående slag eller särskilda skäl eljest talar för att vederbörande inom begränsad tid skall återvända hit. Beträffande arbetsgivare i utlandet, som tillfälligt eller kortvarigt här i landet använder från hemlandet utsända arbetstagare, tillämpas i huvudsak motsvarande regler. Fall kan emellertid förekomma, då osäkerhet råder om vilket lands lag, som bör äga tillämpning. Denna osäkerhet kan givetvis medföra betydande olägenheter. Sålunda kan det inträffa, att den i utlandet sysselsatta arbetstagaren blir helt utan ersättning vid inträffat olycksfall eller att arbetsgivaren anses försäkringspliktig såväl i hemlandet som i det främmande landet, varvid den skadade erhåller ersättning från både det ena och det andra landet. Den enda framkomliga vägen att undvika dylika situationer synes vara att genom konvention fastslå, vilket lands lag som i det särskilda fallet skall vara tillämplig. Det är alltså inte möjligt att i lagen reglera den obligatoriska försäkringens räckvidd i internationellt hänseende. Emellertid bör möjlighet öppnas till frivillig försäkring av arbetstagare, som av företag här i landet användes till arbete utomlands under sådana omständigheter att den obligatoriska försäkringen enligt internationella rättsprinciper ej gäller.

När jag härefter övergår till att behandla frågan om yrkesutbildningsselevernans inordnande under yrkesskadeförsäkringen vill jag erinra om att, när här talas om yrkesutbildningsselever, därmed icke avses de lärlingar och praktikanter som är verksamma på olika platser inom näringslivet eller annorstädes. Dessa torde nämligen, även om de ej åtnjuta lön, vara att betrakta såsom arbetstagare och kommer därför såsom sådana enligt huvudregeln för försäkringstillhörigheten att bli omfattade av försäkringen. Motsvarande torde gälla även för det fall att den rörelse till vilken vederbörande är knuten visserligen betecknar sig såsom »skola» — t. ex. en hushållsskola som håller matservering för allmänheten — men det väsentliga syftet med skolan icke är att bereda eleverna utbildning utan att bereda skolans innehavare tillgång till arbetskraft för den av honom bedrivna verksamheten.

De egentliga yrkesutbildningsseleverna är f. n. i viss utsträckning omfattade av det obligatoriska skyddet enligt OL, i det att Konungen äger att i fråga om anstalt för yrkesutbildning eller avdelning av anstalt förordna, att den som åtnjuter undervisning vid sådan anstalt eller avdelning skall anses som arbetare enligt OL, ehuru han inte användes till arbete för annans räkning. Med arbetsgivare förstås i dylikt fall den som driver anstalten. Med stöd av den i lagen givna fullmakten har Kungl. Maj:t utfär-

dat en förteckning över ett stort antal anstalter, vid vilka eleverna alltså är obligatoriskt olycksfallsförsäkrade.

För allmänbildningsstuderande (elever vid folkskolor, allmänna läroverk etc.) gäller ingen motsvarande regel. I den mån dessa åtnjuter försäkringskydd, har det skett i annan ordning, t. ex. genom försäkring i erkända sjukförsäkringsbolag. Det kan nämnas att kommunerna i stor utsträckning står kostnaderna för försäkring av folkskolans barn.

Socialvårdskommittén har föreslagit, att elever i yrkesutbildning med större olycksfallsrisk skall omfattas av den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen och att övriga studerande, i den mån de är elever vid statliga eller statsunderstödda utbildningsanstalter, genom en särskild författning får rätt till direkt ersättning av statsmedel vid svårare skador. Socialförsäkringsutredningen å sin sida har funnit såväl praktiska som principiella skäl tala för att det kompletterande skyddet vid svårare yrkesskador bör beredas ej genom obligatorisk försäkring enligt yrkesskadeförsäkringslagen utan genom den av utredningen föreslagna frivilliga försäkringen enligt denna lag. Såvitt gäller elever vid statliga eller statsunderstödda skolor anser utredningen dock lämpligast med en i författning fastslagen rätt till ersättning av statsmedel.

Under remissbehandlingen, framför allt av kommitténs förslag, har framförts skiftande uppfattningar beträffande det lämpligaste sättet att lösa ifrågakvarande problem.

För egen del anser jag att tillräckliga skäl inte föreligger att införa en obligatorisk allmän elevförsäkring. Genom den allmänna sjukförsäkringen får nämligen även eleverna i allmänhet ett tillfredsställande skydd. När det gäller långvarigare skador och dödsfall, behövs emellertid en komplettering av den obligatoriska sjukförsäkringen jämte i förekommande fall den frivilliga sjukpenningförsäkringen för studerande enligt sjukförsäkringslagen. Mot socialförsäkringsutredningens förslag till problemets lösning talar särskilt den skillnad, som vid ett genomförande av utredningens förslag skulle uppstå mellan eleverna vid de statliga och statsunderstödda skolorna och andra studerande. De förra skulle nämligen automatiskt få ett skydd, som för de andras del krävde att ett försäkringsavtal träffats av skolan eller eleven. Därigenom kunde risk föreligga för att elever vid skolor som nu är upptagna i den förutnämnda förteckningen å anstalter för yrkesutbildning ej komme att få motsvarande skydd i fortsättningen. Mot det nuvarande systemet att låta OL omfatta yrkesutbildningselever har visserligen invänts bl. a., att det medförde den konsekvensen, att relativt hög sjukpenning utgått till ungdomar, som i realiteten ej förlorat någon arbetsinkomst. Detta har ansetts särskilt otillfredsställande, då det gällt kortvariga skador. Invändningen faller emellertid i allt väsentligt när yrkesskadeförsäkringen reserveras för de mera långvariga skadefallen. Jag

är därför ej beredd att biträda socialförsäkringsutredningens förslag i detta hänseende utan anser, att de yrkesutbildningselever, vars utbildning är förenad med särskild risk för yrkesskada, bör liksom f. n. inordnas under den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen.

Socialvårdskommittén har förordat en övergång från det nuvarande förteckningssystemet till en automatisk regel om vissa yrkesutbildningselevers hänförande under den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen. Med hänsyn till de starka skäl framför allt av praktisk natur som riksförsäkringsanstalten anfört häremot anser jag emellertid, att det gällande systemet bör bibehållas.

Det nuvarande bemyndigandet i lagen avser yrkesutbildning i egentlig bemärkelse. Av vad som framkommit vid ärendets remissbehandling synes det emellertid lämpligt, att Konungen får möjlighet att i den utsträckning som kan finnas motiverad låta den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen gälla även under såväl den yrkesbetonade fortsättningsskolan som praktisk yrkesorientering och förberedande yrkesutbildning, anordnad av folkskolan; och härvid bör man enligt min mening dessutom i någon mån göra avsteg från principen, att försäkringen skall omfatta eleverna endast i mera riskfylld utbildning. Enligt vad skolöverstyrelsen i annat sammanhang upplyst, utgör det ett viktigt led inom försöksverksamheten för den blivande enhetsskolan att därför lämpade elever erhåller förberedande yrkesutbildning utom skolans lokaler hos olika företag i skolorterna. För skolväsendet är det därför obestriddigen av vikt, att den obligatoriska elevförsäkringen i största möjliga utsträckning blir gällande för lärjungarna beträffande deras verksamhet ute i olika företag. Med yrkesutbildning torde i detta sammanhang böra likställas den av arbetsmarknadsstyrelsen berörda arbetstränande verksamheten.

I enlighet med det anförda förordar jag, att den nya yrkesskadeförsäkringslagen tillföres en regel av innehåll att, i den mån Konungen så förordnar, den som åtnjuter undervisning vid anstalt för yrkesutbildning eller som eljest undergår yrkesutbildning eller förberedande sådan utbildning eller deltagar i praktisk yrkesorientering skall anses som arbetstagare enligt lagen, ändå att han ej är anställd i annans tjänst, och att i dylikt fall som arbetsgivare skall anses den som driver anstalten eller genom vars försorg undervisningen eljest anordnas.»

Motioner.

I de likalydande motionerna I: 402 och II: 507 yrkas, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 3 § att beroende uppdragstagare inrymmes under lagens arbetstagarbegrepp.

I motionerna I: 404 och II: 518, som är likalydande, påtalas, att propositionen inte ger någon närmare belysning av vilka konsekvenser som uppkommer vid en övergång till det civilrättsliga arbetstagarbegreppet. Vidare

framhålles, att det enligt propositionen i en del fall är oklart, om svensk lag gäller när svenska arbetare blivit utsända för arbete utomlands eller när ett utländsk företag sysselsätter arbetare här. I båda dessa avseenden finner motionärerna en kompletterande utredning önskvärd. Motionerna utmynnar i en hemställan, att de anförda synpunkterna måtte beaktas vid propositionens behandling och att de ändringar i propositionsförslagen, som föranledes därav, måtte utarbetas av utskottet.

Utskottet.

Utskottet har under senare år i flera olika sammanhang haft anledning att befatta sig med frågan om arbetstagarbegreppets innebörd. Här må särskilt hänvisas till utskottets vid 1950 års riksdag avgivna utlåtande nr 23, som innehåller en utförlig redogörelse för detta spörsmål.

Uttrycket arbetstagar förekommer i flera olika lagar men dess innebörd är inte entydig. Man torde i stort sett kunna urskilja två olika arbetstagarbegrepp, av vilka det ena kan kallas civilrättsligt och det andra socialrättsligt. Till det förra, som bygger på allmänna civilrättsliga principer, anknyter bl. a. semesterlagen och sjukförsäkringslagen.

Det socialrättsliga arbetstagarbegreppet har vuxit fram under tillämpningen av vissa lagar på det socialpolitiska området, framför allt den nuvarande olycksfallsförsäkringslagen. Härvid har själva lagtexten givit föga vägledning, ty däri föreskrives endast att med arbetstagar skall förstås envar, som utför arbete för annans räkning utan att i förhållande till denne vara att anse som självständig företagare. I stället har tillämpningen väsentligen stött sig på vissa uttalanden under förarbetena till lagen, vilka ansetts giva vid handen, att man vid tolkningen av lagens arbetstagarbegrepp inte skulle vara helt bunden av civilrättsliga grundsatser. Det arbetstagarbegrepp, som på så sätt utbildat sig vid tillämpningen av olycksfallsförsäkringslagen, kan sägas bygga på en allmän värdering av vederbörandes sociala ställning och torde skilja sig från det civilrättsliga främst därigenom att det inrymmer en tämligen obestämbart krets av yrkesutövare, som enligt civilrättsliga regler ej är att anse som arbetstagar men som anses socialt likställda med och rent faktiskt utför sitt arbete under ungefär samma förhållanden som de anställda. Det bör emellertid framhållas, att olycksfallsförsäkringslagens arbetstagarbegrepp ingalunda sträcker sig så långt, att det generellt omfattar de grupper, som vanligen brukar benämnas beroende uppdragstagar.

Enligt den lydelse sjukförsäkringslagen har efter de ändringar däri, som genomfördes vid förra årets riksdag, skall en persons inkomst av tjänst vara avgörande för frågan, om han skall vara obligatoriskt försäkrad för tilläggsjukpenning eller ej. Såsom närmare utvecklats i propositionen nr 178 till 1953 års riksdag innebär denna regel, att det arbetstagarbegrepp, som gäller inom civilrätten och som utbildats under tillämpningen av

semesterlagen, skall vara bestämmande för tillhörigheten till den obligatoriska tilläggssjukpenningförsäkringen. I konsekvens härmed föreslogs i nyssnämnda proposition, att samma civilrättsliga arbetstagarbegrepp skulle vara avgörande även för tillhörigheten till den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen. Med anledning härav uttalade utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 35, att det i vart fall beträffande samordningstiden torde vara lämpligast att i fråga om arbetstagarbegreppet anknyta till semesterlagens bestämmelser.

Genom vad som förekommit vid 1953 års riksdag har alltså fastslagits, att semesterlagens arbetstagarbegrepp skall vara avgörande dels för tillhörigheten till den obligatoriska tilläggssjukpenningförsäkringen och dels, såvitt angår samordningstiden, för tillhörigheten till den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen. Med den konstruktion, som samordningen enligt det fattade beslutet skall ha, torde det emellertid vara nödvändigt att för yrkesskadeförsäkringen i dess helhet tillämpa samma arbetstagarbegrepp som gäller inom sjukförsäkringen. Utskottet vill till stöd för denna uppfattning särskilt peka på att det finansieringssystem, som är avsett att tillämpas beträffande tilläggssjukpenningen, förutsätter ett enhetligt arbetstagarbegrepp inom båda försäkringsgrenarna. Men även om man skulle kunna helt bortse från dylika synpunkter bör det enligt utskottets mening inte rätt gärna komma i fråga att inom den samordnade försäkringen tillämpa två skilda arbetstagarbegrepp. En sådan åtskillnad skulle nämligen lätt skapa missförstånd och osäkerhet rörande försäkringens räckvidd.

På grund av det anförda kan utskottet inte tillstyrka, att tillhörigheten till den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen anknytes till annat arbetstagarbegrepp än det, som gäller inom civilrätten och som utbildat sig vid tillämpningen av semesterlagen. Emellertid vill utskottet erinra om att 1951 års riksdag hos Kungl. Maj:t hemställt om utredning av frågan, huruvida de s. k. beroende uppdragstagarna borde hänföras under semesterlagen. Enligt vad utskottet har inhämtat har ifrågavarande utredningsuppdrag anförtrotts åt arbetstidsutredningen, som beräknas slutföra uppdraget under innevarande år. Därest utredningsarbetet skulle resultera i en utvidgning av semesterlagens tillämpningsområde, bör enligt utskottets mening frågan om motsvarande utvidgning av tillämpningsområdet för sjukförsäkringslagen och yrkesskadeförsäkringslagen upptagas till övervägande.

I motionerna I: 404 och II: 518 har uttalats önskemål om en kompletterande utredning i syfte att belysa de konsekvenser, som uppkommer vid en övergång till det civilrättsliga arbetstagarbegreppet. Motionärerna synes närmast ha tänkt sig en genomgång av olika personkategorier tillhörande gränsskiktet mellan de fria företagen och arbetstagen för att utröna, vilka av dessa grupper som faller utanför det civilrättsliga men innanför det socialrättsliga arbetstagarbegreppet. Att nu igångsätta en dylik utred-

ning, som enligt utskottets mening måste bli både besvärlig och tidsödande, synes knappast motiverat, särskilt med tanke på att hithörande frågor kan förväntas bli belysta av arbetstidsutredningen vid dess prövning av spörsmålet om en utvidgning av semesterlagens tillämpningsområde. Utskottet anser sig med hänsyn härtill icke böra tillmötesgå det av motionärerna framförda önskemålet.

Innan utskottet lämnar frågan om arbetstagarbegreppets innebörd vill utskottet understryka, att omständigheter av social natur inte bör lämnas obeaktade då det gäller att pröva huruvida en person är att anse som arbetstagare i försäkringens bemärkelse eller ej. Såsom departementschefen framhållit i propositionen nr 178 till 1953 års riksdag bör denna fråga nämligen avgöras under hänsynstagande till samtliga i samband med avtalet eller anställningen föreliggande omständigheter, och härvid kan bl. a. de avtalsslutande parternas ekonomiska och sociala ställning vara ägnad att belysa, hur avtalet bör uppfattas. Med anledning av den motivering, som anförts till stöd för yrkandena i motionerna I: 402 och II: 507, vill utskottet vidare göra sig till tolk för en mening, som utskottet tidigare förfäktat i olika sammanhang och som även kommit till uttryck i nyssnämnda proposition, nämligen att de skogskörare, å vilka ramavtalet för skogsbruket i Norrland och Dalarna äger tillämpning eller som eljest utför sitt arbete under liknande förhållanden, bör anses som arbetstagare.

I likhet med departementschefen anser utskottet det inte möjligt att i lagen reglera den obligatoriska yrkesskadeförsäkringens räckvidd i internationellt hänseende. Den oklarhet som påtalats i motionerna I: 404 och II: 518, torde därför inte kunna undanröjas på annat sätt än genom konventioner. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att frågan lösts konventionsvägen såvitt angår de nordiska länderna och att förhandlingar inletts med andra stater rörande överenskomelser i ämnet. Utskottet har inhämtat, att enligt rådande praxis svensk arbetstagare, som här i landet utför arbete för utländskt företags räkning, regelmässigt anses omfattad av den obligatoriska försäkringen, och detta även om företagets verksamhet här är av tillfällig natur och försäkringspremier ej erlagts av arbetsgivaren. Utskottet förutsätter, att denna praxis skall tillämpas även sedan den nya lagstiftningen trätt i kraft.

Utskottet har inte något att erinra mot att frågan om yrkesutbildnings elevernas försäkringsskydd löses på det sätt som föreslagits i propositionen. Vad särskilt angår de elever, som inom folkskolans eller enhetsskolans ram undergår yrkesutbildning eller förberedande yrkesutbildning eller deltagar i praktisk yrkesorientering, vill utskottet emellertid fästa uppmärksamheten på att försäkringsplikten och därmed även avgiftsskyldigheten enligt förslaget kommer att åvila kommunerna. Utan att ta ståndpunkt till frågan, huruvida kommunernas kostnader härutinnan helt

eller delvis bör överföras på statsverket, vill utskottet rikta uppmärksamheten på detta spörsmål, vilket måhända kan vara förtjänt av att övervägas i annat sammanhang.

5 §.

Enligt första stycket i denna paragraf äger Konungen från försäkringen undantaga arbetstagare, som är anställda hos staten eller kommuner och som på grund härav tillförsäkrats ersättningar vid yrkesskada, vilka finnes väsentligen motsvara försäkringsförmånerna.

Nämnas må att sjukförsäkringslagen i 28 § innehåller ett bemyndigande för Konungen att från sjukpenningförsäkringen i dess helhet eller viss del därav undantaga arbetstagare, som på grund av lag eller författning, utfärdad av Konungen, eller bestämmelse, som beslutats av kommun, äger uppbära lön vid sjukdom.

Motioner.

I de likalydande motionerna I: 404 och II: 518 uttalas bl. a., att bestämmelserna i 5 § förslaget bör bringas i bättre överensstämmelse med bestämmelserna i 28 § sjukförsäkringslagen så att ett undantagande skall, då så befinnes lämpligt, kunna avse viss del av försäkringsförmånerna.

Utskottet.

Bestämmelserna i förslagets 5 § överensstämmer i sak helt med vad som nu gäller enligt olycksfallsförsäkringslagen. Någon ändring i dem torde inte heller vara påkallad. Genom det självrisksystem, som sedan gammalt tillämpas inom yrkesskadeförsäkringen och som enligt förslaget skall kunna tillämpas även i fortsättningen, uppnås nämligen på ett smidigt sätt en anpassning mellan å ena sidan försäkringsförmånerna och å andra sidan den ersättning, som arbetsgivaren själv kan ha utfäst sig att betala i händelse av yrkesskada. Självrisk kan vara total eller partiell. Den arbetsgivare, som åtagit sig självrisk, äger erhålla motsvarande nedsättning i försäkringsavgiften under förutsättning att han, där så finnes erforderligt, ställer säkerhet för ersättningens utgivande. Arbetsgivaren har därefter att själv utge ersättningen, men om han skulle brista i sin skyldighet härutinnan svarar försäkringsinrättningen i sista hand för att ersättningen utgår. Det kan anmärkas, att inte ens statens arbetstagare undantagits från den nuvarande försäkringen men att staten i likhet med vissa kommuner och en del enskilda arbetsgivare står självrisk.

6 §.

I denna paragraf bestämmas försäkringsskyddets omfattning.

Departementschefen.

I fråga om försäkringskyddets omfattning har departementschefen anförd.

»De nuvarande bestämmelserna om försäkring mot yrkesskador är fördelade på två huvudförfattningar, nämligen 1916 års lag om försäkring för olycksfall i arbete och 1929 års lag om försäkring för vissa yrkesjukdomar. Redan benämningen på de båda lagarna antyder, att man velat skilja mellan å ena sidan skador, som orsakats av olycksfall, d. v. s. av plötsliga och oförutsedda händelser, och å andra sidan yrkessjukdomar, d. v. s. hälsorubbningar, vilka uppkommit genom en mera långvarig påverkan av skadlig natur. Denna gränsdragning är emellertid numera i viss mån utsuddad. Genom de utvidgningar av försäkringsskyddet, som vid skilda tillfällen företagits, har nämligen OL kommit att omfatta inte blott olycksfallsskador i egentlig bemärkelse utan även vissa skador, som uppkommit genom påverkan under längre tid, under det att till YL hänförts åtskilliga sjukdomar, som kan uppstå lika plötsligt och oförutsett som olycksfall. De av försäkringen täckta riskerna bildar därför, såsom socialvårdskommittén uttrycker sig, en hel serie, i vilken de olika åkommorna blandar sig med varandra utan några skarpa gradationer i fråga om de skadliga påverkningarnas varaktighet.

Trots de utvidgningar, som tid efter annan genomförts, består emellertid alltjämt luckor i försäkringsskyddet. Härtill kommer att gränserna för försäkringens räckvidd i åtskilliga avseenden är oklara och att lagstiftningen utfyllts med en rikhaltig och invecklad rättspraxis, som mången gång ter sig svårförståelig för lekmannen. Så länge förutsättningar saknades för en rationell samordning mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen, var det inte lätt att genom lagstiftningsåtgärder komma till rätta med hithörande förhållanden. De omständigheter, under vilka olycks- och sjukdomsfall inträffar, är nämligen så skiftande, att det — hur gränserna kring yrkesskadebegreppet än drages — måste stöta på utomordentligt stora praktiska svårigheter att i samtliga de fall, där en hälsorubbning påstås ha orsakats av arbetet, avgöra huruvida yrkesskada i lagens bemärkelse föreligger eller ej. Sålunda erfordras ej sällan ingående utredning t. ex. rörande de omständigheter, under vilka en skada uppkommit, eller det orsakssamband, som kan föreligga mellan en viss händelse och ett sjukdomstillstånd. Det är uppenbart, att dessa svårigheter kommer att minska högst avsevärt, sedan den allmänna sjukförsäkringen övertagit den stora mängden av kortvariga yrkesskador. Härigenom åstadkommes nämligen ej blott en betydande kvantitativ avlastning från yrkesskadeförsäkringen; de relativt fåtaliga yrkesskador av långvarig eller svårartad karaktär, som återstår sedan småskadorna utmönstrats, är ofta av sådan art, att det redan av medicinska skäl är nödvändigt att klarlägga deras orsak.

Möjligheterna att göra försäkringsskyddet mera fullständigt kommer

således att ökas högst avsevärt genom att yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen samordnas. Det skulle rent av kunna ifrågasättas, om inte samordningen skapat förutsättningar för en så generell definition av yrkesskadebegreppet, att varje hälsorubbning, som hade sin grund i arbetet eller arbetsförhållandena, komme att omfattas av försäkringen. Av skäl, som kommer att utvecklas i det följande, är det emellertid nödvändigt att från yrkesskadeförsäkringen undantaga en del sjukdomar, som visserligen i undantagsfall kan ledas tillbaka till arbetet men vilkas ursprung i allmänhet inte kan utredas. Hit hör t. ex. de vanliga förkylnings-sjukdomarna och psykiska hälsorubbningar av olika slag. Detta gör att innebörden av begreppet yrkesskada inte kan bestämmas genom en så allmänt hållen definition som nyss antytts utan måste preciseras närmare. Det är emellertid av vikt, att försäkringsskyddet inte inskränkes mera än som är oundgängligen nödvändigt, och den vägledande principen vid utformningen av yrkesskadebegreppet bör därför vara, att alla slag av skador, som orsakats av arbetet eller därmed sammanhängande förhållanden, bör så långt det är möjligt omfattas av försäkringen.

Från denna utgångspunkt är det självklart, att skador till följd av olycksfall i arbetet åtminstone i samma omfattning som hittills bör berättiga till ersättning.

Såsom förut nämnts är försäkringsskyddet mot dylika skador f. n. begränsat såtillvida, att olycksfall under arbete i det egna hemmet — varmed likställes annat, av arbetstagaren bestämt arbetsställe — i regel inte omfattas av försäkringen. Detta gör, att en stor grupp arbetstagare — nämligen alla de som är sysselsatta i hemindustriellt eller därmed jämförligt arbete — helt och hållet saknar försäkringsskydd mot de olycksfallsrisker, som deras arbete medför. Men även arbetstagare, som under vanliga förhållanden är försäkrade, mister försäkringsskyddet då de, kanske av tillfällig anledning, fullgör sin arbetsprestation eller någon del därav i hemmet. Visserligen har de nu berörda reglerna ej tillämpats med full konsekvens, men de undantag, som medgivits i praxis, har varit föranledda av särskilda omständigheter och relativt sällsynta.

Som skäl för att arbete i hemmet på detta sätt satts i särställning har främst anförts, att arbetsgivaren saknar möjlighet att vaka över hur arbetet anordnas och att risker skulle föreligga för missbruk av försäkringen. Socialvårdskommittén har vägt betänkligheterna att låta försäkringen gälla vid skador i hemmet mot de sociala skäl, som talar för att hemarbetarna beredes samma försäkringsskydd som andra, och därvid kommit till den slutsatsen, att det nuvarande undantaget för hemarbete skulle kunna slopas om blott det stora antalet kortvariga skador utmönstrades. Med anledning härav har kommittén — som utgått från att någon samordning med sjukförsäkringen inte vore aktuell och att yrkesskadeförsäkringen således redan från början skulle handha skaderegleringen —

föreslagit, att en särskild karenstid av 14 dagar fastställes för skador, som uppkommit i hemarbete, men att dylika skador i övrigt helt likställas med skador i annat arbete.

Socialförsäkringsutredningen har sedermera omprövat frågan med tanke på den situation, som kommer att föreligga sedan den allmänna sjukförsäkringen trätt i kraft. Utredningen har härvid kommit till den slutsatsen, att olycksfall i hemarbete liksom hittills bör undantagas från den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen och som skäl härför åberopat bl. a., att hemarbetarnas försäkringsskydd komme att bli någorlunda tillfredsställande ordnat genom den obligatoriska sjukförsäkringen och genom möjligheten till frivillig anslutning till yrkesskadeförsäkringen.

Utredningens förslag i denna del har under remissbehandlingen rönt kritik endast från ett par håll.

För egen del ansluter jag mig till dem som anser att man ej bör sätta hemarbetarna i sämre ställning än övriga arbetstagare då det gäller försäkringsskydd mot yrkesskador. Det skydd, som den obligatoriska sjukförsäkringen bereder hemarbetarna, torde visserligen räcka till vid det stora flertalet lindriga yrkesskador, men det är inte tillräckligt i fall, då skadan leder till invaliditet eller eljest är av lång varaktighet; och vid dödsfall lämnar sjukförsäkringen över huvud taget ingen ersättning. Att hänvisa hemarbetarna till att själva komplettera den obligatoriska sjukförsäkringen med en frivillig försäkring mot yrkesskador, synes knappast stå i god överensstämmelse med de principer, på vilka lagstiftningen om yrkesskadeförsäkring i övrigt vilar. Socialvårdskommittén har ansett sig kunna tillråda, att yrkesskador, som uppkommit i hemarbete, inordnas under den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen, sedan smärre skador utmönstrats genom en särregel om 14 dagars karenstid. Det bör då möta desto mindre betänkligheter att vidtaga denna åtgärd, när samordningen genomförts och yrkesskadeförsäkringen som en följd härav i allmänhet inte skall gripa in förrän efter 90 dagar. Sedan så lång tid förflutit, torde ersättning komma i fråga endast för ett mycket begränsat antal skador. Att på grund av kontroll- och utredningssvårigheter utesluta dessa, ofta mycket behjärtansvärda fall från yrkesskadeförsäkringen bör enligt min mening inte komma i fråga. Ej heller synes avgörande betydelse böra tillmätas den omständigheten, att arbetsgivaren har svårt att övervaka hur hemarbete anordnas. Gentemot detta argument kan nämligen invändas, att de arbetsgivare, som använder hemarbetare och därigenom slipper ifrån kostnader för arbetslokaler och skyddsanordningar, inte rimligen dessutom bör slippa ifrån den skyldighet att bekosta yrkesskadeförsäkring för de anställda som åvilar övriga arbetsgivare.

Jag föreslår därför att försäkringsskyddet utsträcket så, att det kommer att gälla även vid hemarbete och att det undantag, som f. n. gäller beträffande dylikt arbete, alltså slopas. Om så sker, erfordras inte några sär-

skilda bestämmelser om olycksfall i förläggning. Att dylika olycksfall i ersättningshänseende nu behandlas på annat sätt än olycksfall på arbetsområdet, beror nämligen på att förläggningen i försäkringshänseende betraktas som arbetstagarens hem.

Utvidgas försäkringsskyddet på sätt jag nu föreslagit, kommer alla olycksfall, som inträffar i arbetet, att anses som yrkesskador. Uttrycket »olycksfall i arbete» är inte definierat i OL, och med hänsyn till livets mångskiftande förhållanden torde det knappast heller vara möjligt att i lagtext närmare ange vad som avses med uttrycket. Det synes därför även i fortsättningen böra överlämnas åt rättstillämpningen att tolka innebörden av begreppet olycksfall i arbete. Med stöd av förarbetena till OL har en rikhaltig praxis utbildat sig på området. Det kan givetvis inte komma i fråga att här lämna en uttömmande redogörelse för denna praxis men följande må dock nämnas. För att en händelse skall anses som ett olycksfall kräves, att den inträffat med en viss grad av plötslighet och inneburit något i viss mån ovanligt och oförutsett. Därjämte måste händelsen ha stått i ett visst samband med arbetet för att kunna accepteras som ett ersättningsberättigande olycksfall. Kravet på samband med arbetet ställes emellertid inte särskilt högt, ty praktiskt taget varje händelse av angiven art, som inträffar på arbetsområdet, accepteras som olycksfall i arbetet. Det kräves alltså inte att händelsen har sin grund i en för arbetet typisk fara; erforderligt samband anses föreligga även då vederbörande på sin arbetsplats drabbas av det dagliga livets faror. Som exempel härpå kan nämnas, att insektssting under arbetet ansetts som olycksfall i arbetet. Någon gång inträffar det dock, att den skadade genom sitt eget beteende — t. ex. genom att inlåta sig i slagsmål — anses ha försatt sig utom arbete, och skadan anses då inte stå i erforderligt samband med arbetet. I många fall — såsom vid jordbruk, skogsbruk, vägbyggnadsarbete och vissa slag av försäljningsarbete — är arbetsområdet ganska vidsträckt. Men även olycksfall utanför arbetsområdet betraktas som olycksfall i arbetet under förutsättning, att arbetstagaren vid olyckstillfället var stadd i arbetsgivarens ärenden. Olycksfall under raster eller pauser på arbetsområdet eller i dess omedelbara närhet likställes i allmänhet med olycksfall under själva arbetet.

Jag förutsätter att ifrågavarande praxis skall vara vägledande vid tillämpningen av den nya yrkesskadeförsäkringslagen. Såsom socialvårdskommittén funnit kan det emellertid ifrågasättas, om inte kravet på samband mellan ett olycksfall och vederbörandes arbete bör ställas högre då olycksfallet inträffar i hemarbete än eljest. Att praktiskt taget alla olycksfall, som drabbar t. ex. en fabriksarbetare medan han uppehåller sig i fabriken, godtages som olycksfall i arbetet, kan nämligen motiveras med att vistelsen i fabriken presumeras vara uteslutande föranledd av arbetet. En dylik presumption kan inte uppställas i fråga om vistelse i hemmet, där vederbörande ju uppehåller sig inte blott då han utför det arbete, i vilket han är försäkrad,

utan även eljest. Det synes därför motiverat att iakttaga en viss försiktighet vid bedömningen av sådana olycksfall i hemmet, som inte är direkt orsakade av arbetet utan mera har sin grund i det dagliga livets faror.

Innan jag lämnar begreppet olycksfall i arbete vill jag något beröra ett särskilt spörsmål, som tagits upp av kommerskollegium och Sveriges redareförening, nämligen frågan om försäkringsskydd för sjömän vid idrottsövningar, som bedrivs på fritid. Det synes mig inte uteslutet att betrakta de idrottsövningar och andra fritidssysselsättningar, som anordnas i fartygets regi och som har till syfte att draga sjömännen bort från förströelser av underhållig art, såsom ett led i vederbörandes arbete. Om så kan anses vara förhållandet — och frågan härom måste prövas av försäkringsorganen med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall — gäller givetvis den obligatoriska försäkringen. Att vidga försäkringen till att omfatta även andra fall av fritidssysselsättning skulle kunna medföra konsekvenser, som utan en närmare utredning är svåra att överblicka, och jag är därför inte beredd att nu förorda en sådan utvidgning.

År 1919 infördes i OL ett stadgande, varigenom olycksfall vid färd till eller från arbetet likställdes med olycksfall i arbetet, såvida färden föranletts av och stått i omedelbart samband med arbetsanställningen. Som skäl för denna utvidgning av försäkringen åberopades, att olycksfall på väg till eller från arbetet under vissa förutsättningar redan betraktades som olycksfall i arbetet och att detta medfört svårigheter att dra en klar gräns mellan fall, som berättigade till ersättning, och andra fall. Även om tämligen bestämda principer tillämpades vid avgöranden härutinnan, kvarstode dock — uttalades det under förarbetena — ofta en viss tveksamhet även hos de beslutande myndigheterna, och för den skadade arbetaren och hans arbetsgivare måste dessa principer ofta te sig ganska svårförståeliga eller kanske understundom i det enskilda fallet rent av godtyckliga. Som exempel nämndes, att ett olycksfall som drabbade en arbetare, vilken på väg till arbetet hunnit inom gränsen för arbetsområdet — detta taget i ganska vidsträckt mening — i regel ansåges som olycksfall i arbetet medan däremot olycksfall i arbetet i allmänhet ej ansåges föreligga, där arbetsområdet vore mera begränsat men olycksfallet inträffat utom det samma under i övrigt liknande förutsättningar.

Frågan huruvida färdolycksfallen bör bibehållas inom yrkesskadeförsäkringen har övervägts av såväl socialvårdskommittén som socialförsäkringsutredningen, vilka båda besvarat frågan jakande. Inom såväl kommittén som utredningen har emellertid röster höjts för att utmönstra dessa olycksfall från försäkringen. De skäl, som anförts till stöd för denna mening, kan inte fränkännas ett visst berättigande. Erfarenheterna har sålunda visat, att de gränsdragningsvärigheter, som man ville undvika genom lagändringen år 1919, ersatts av nya sådana svårigheter. Det torde vidare förhålla sig så, att olycksfallen under färder till och från arbetet ökat i antal,

inte blott absolut utan även i förhållande till övriga olycksfall, vilket medfört en större ekonomisk belastning av försäkringen än man från början tänkt sig. För en utmönstring av färdolycksfallen har även anförts, att dessa i regel är orsakade av omständigheter, som inte hänger direkt samman med arbetet och som undandrar sig arbetsgivarens kontroll, samt att det numera finns betydligt större möjligheter än förr att erhålla ersättning i annan ordning än genom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen, t. ex. genom den obligatoriska trafikförsäkringen.

För egen del anser jag emellertid i likhet med flertalet av dem som efter remiss yttrat sig i ärendet, att skälen för att bibehålla färdolycksfallen inom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringens ram väger tyngre än skälen för att utmönstra dem från försäkringen. Det är nämligen ofrånkomligt, att de risker, som är förenade med vanliga färder till och från arbetsstället, har ett påtagligt samband med själva arbetet. Dessa risker, som ingalunda alltid täckes av den obligatoriska trafikförsäkringen, har undan för undan ökat allteftersom trafikintensiteten blivit större. Det måste under sådana omständigheter krävas synnerligen starka skäl för att nu borttaga det skydd mot färdolycksfall, som yrkesskadeförsäkringen i mer än 30 år berett de anställda. Att vidtaga en sådan åtgärd för att därigenom komma ifrån gränsdragningssvårigheter bör i varje fall inte komma i fråga. Såsom framgår av det förut anförda skulle f. ö. en återgång till den lagstiftning, som gällde innan försäkringen omfattade färdolycksfallen, ingalunda medföra, att gränsdragningssvårigheterna upphörde. Inte heller den ekonomiska belastning av försäkringen, som färdolycksfallen onekligen utgör, är enligt min mening ett tillräckligt motiv för att återgå till den ståndpunkt, som intogs av den äldre lagstiftningen. Härtill kommer att olycksfall under färder till och från arbetet enligt en av Internationella arbetskonferensen år 1944 antagen rekommendation bör följa samma regler som olycksfall i arbetet och att denna rekommendation följts av flera länder, som efter kriget reformerat sin lagstiftning på området.

För att ersättning från försäkringen skall utgå för olycksfall under färd till eller från arbetet kräves f. n., att färden föranletts av och stått i omedelbart samband med arbetsanställningen. Detta krav har föranlett betydande tillämpningssvårigheter, och den praxis, som utbildat sig på området, är inte lätt att överblicka. Socialvårdskommittén har funnit det ur sakliga synpunkter motiverat med en viss uppmjukning av de nuvarande bedömningsprinciperna och föreslagit, att det nuvarande kravet på »omedelbart» samband med arbetsanställningen utbytes mot ett krav på »nära» samband med denna.

Lämpligheten av den föreslagna uppmjukningen har ifrågasatts i flera av de yttranden, som avgivits över förslaget. Naturligen har denna ståndpunkt främst intagits av dem som velat helt utmönstra färdolycksfallen från försäkringen, men även andra har ansett sig böra avråda från att

lagstiftningen uppmjukas i förevarande avseende. Som skäl härför har åberopats bl. a., att färdolycksfallen i stor utsträckning beror på omständigheter som är undandragna arbetsgivarens kontroll samt att den föreslagna uppmjukningen skulle medföra nya gränsdragningssvårigheter och till yrkesskadeförsäkringen hänföra fall, som egentligen borde täckas av den allmänna sjukförsäkringen. Å andra sidan har förespråkare inte saknats för en längre gående uppmjukning än socialvårdskommittén föreslagit. Landsorganisationen har sålunda ansett, att det bör vara tillfyllest med att samband föreligger mellan färden och arbetsanställningen och att den begränsning, som ligger i ordet »omedelbart», således helt bör slopas.

Det är uppenbart, att en obligatorisk yrkesskadeförsäkring, som gäller till förmån för de anställda och bekostas av deras arbetsgivare, endast bör täcka olycksfallsriskerna under sådana färder utanför arbetsområdet, som har orsakssamband med själva arbetet. Att godkänna vilket avlägset samband som helst synes emellertid föra för långt och bör därför enligt min mening inte komma i fråga. Å andra sidan synes det nuvarande kravet på omedelbart samband mellan färden och arbetsanställningen ha lämnat de tillämpande myndigheterna ett väl snävt utrymme för bedömningen, vilket medfört, att ersättning inte ansetts kunna medgivas i en del fall, där en ganska påtaglig anknytning förelegat mellan olycksfallet och arbetet. En uppmjukning av sambandskravet är därför enligt min mening motiverad. Visserligen är det måhända inte uteslutet att tolka uttrycket »omedelbart samband» på ett något mindre restriktivt sätt än som skett och alltså åstadkomma en önskvärd uppmjukning genom ändring av praxis — enligt vad jag erfarit har en utveckling i denna riktning ägt rum sedan socialvårdskommittén avgav sitt betänkande — men det synes bäst överensstämma med gängse lagstiftningsmetoder, att den något större frihet vid bedömningen, som de tillämpande myndigheterna enligt min mening bör ha, kommer till uttryck genom en ändrad lydelse av lagtexten. I likhet med socialvårdskommittén anser jag detta lämpligen kunna ske genom att det nuvarande kravet på omedelbart samband med arbetsanställningen ersättes med ett krav på nära samband med denna.

Med anledning av vad arbetsmarknadsstyrelsen i sitt remissyttrande anfört om försäkringsskydd vid färder, som företages i anslutning till att arbetsförmedlingen medverkar till ett anställningsförhållande, vill jag framhålla, att den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen endast avser arbetstagare. För att försäkringen skall gälla måste därför krävas att ett anställningsavtal föreligger. Detta utesluter givetvis inte, att omständigheterna i det enskilda fallet kan vara sådana, att ett dylikt avtal måste anses ha kommit till stånd genom arbetsförmedlingens anvisning, trots att parterna i avtalsförhållandet inte varit i direkt kontakt med varandra. Vad sedan beträffar frågan huruvida ett olycksfall under färd före arbetets början eller efter dess avslutande är ersättningsberättigande eller ej, bör denna givetvis

bedömas på samma sätt då arbetsavtal anses ha kommit till stånd genom anvisning av arbetsförmedling som då arbetsavtalet träffats direkt mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Genom en lagändring år 1936 inordnades under OL vissa skador, som intar en mellanställning mellan olycksfallsskador och egentliga yrkessjukdomar såtillvida, att den skadeframkallande påverkningen inte behöver vara plötslig utan kan sträcka sig över en tidrymd av — för att använda lagens terminologi — högst några få dagar. Dessa skador kan indelas i tre skilda grupper. Till den första hör skador, som orsakats av arbetet på mekanisk väg, d. v. s. genom nötning, tryck, slag eller överansträngning. Den andra gruppen omfattar vissa av temperaturförhållandena under arbetet föranledda skador, nämligen värme-slag, solsting och förfrysning. Till den tredje gruppen slutligen hänföres skador, som orsakats av något i arbetet använt frätande eller etsande ämne eller av blandning, vari dylikt ämne ingår.

Socialvårdskommittén har föreslagit, att det nuvarande kravet på att skadan skall ha uppkommit under loppet av högst några få dagar slopas beträffande de av temperaturförhållandena orsakade skadorna samt att även inflammation i arbetsvalk likställes med olycksfallsskada, oavsett om inflammationen uppkommit genom inverkan under längre eller kortare tid. I övrigt innebär kommitténs förslag endast vissa, huvudsakligen formella ändringar i förhållande till vad som nu gäller. Med anledning av att uttrycket högst några få dagar i praxis tolkats såsom avseende högst fem dagar, framhåller kommittén, att femdagarsgränsen inte behöver anses som helt oeftergivlig i de fall där den försäkrade endast under en del av arbetsdagen sysslat med det arbete, i vilket han varit utsatt för skadlig inverkan.

Under remissbehandlingen har kommitténs förslag i förevarande del så gott som genomgående lämnats utan erinran. Från representanter för arbetstagare har emellertid ifrågasatts, om inte den nuvarande regeln om att skadan måste ha orsakats av inverkan under »högst några få dagar» kunde helt slopas eller i vart fall uppmjukas till att i stället avse »kortare tid». En motsatt inställning har däremot intagits av försäkringsrådet och Socialförsäkringsbolagens förening, som båda riktat kritik mot kommitténs uttalande att den genom praxis fastslagna femdagarsregeln i vissa fall inte borde vara helt oeftergivlig.

Jag kommer i det följande att föreslå, att alla s. k. ämnessjukdomar skall omfattas av försäkringen, oavsett om de uppkommit genom inverkan under längre eller kortare tid. Med hänsyn härtill saknas anledning att till en särskild grupp yrkesskador sammanföra sådana, som orsakats av frätande eller etsande ämne. OL:s stadgande härom bör därför inte överföras till den nya lagen. I fråga om skador, som föranletts av temperaturförhållanden, samt inflammation i arbetsvalk ansluter jag mig till socialvårdskommitténs förslag, vilket innebär, att tidslängden av den skadliga

påverkningen i dessa fall inte får någon betydelse för rätten till ersättning. Härefter återstår att i detta sammanhang behandla endast sådana skador, som orsakats på mekanisk väg, och beträffande dem torde det vara nödvändigt att även i fortsättningen begränsa försäkringsskyddet till att avse fall, där den skadliga påverkningen varit inskränkt till jämförelsevis kort tid. Det förhåller sig nämligen så, att en mångfald sjukdomstillstånd, som vanligen beror på inre orsaker, ibland även kan framkallas genom mekaniska påfrestningar av olika slag, såsom tungt arbete, obekväma arbetsställningar o. dyl. De möjligheter, som läkarvetenskapen f. n. har att utröna vilken roll dylika yttre faktorer spelar för olika sjukdomars uppkomst och förlopp, är i allmänhet ganska begränsade redan när det gäller påfrestningar av kort varaktighet, och svårigheterna blir större ju längre påfrestningen varat. Detta hindrar givetvis inte att vissa slag av skador med tämligen stor säkerhet kan ledas tillbaka till mekaniska påfrestningar i arbetet, och i den mån så är förhållandet bör skadan naturligen — såsom redan nu är fallet med t. ex. senknarr och vissa slemsäcksinflammationer — räknas som yrkesskada även om den uppkommit genom inverkan under längre tid. Jag återkommer till frågan härom vid behandlingen av de egentliga yrkessjukdomarna. Den tidsbegränsning för skadlig inverkan av mekanisk art, det här gäller, får således betydelse endast för sådana skador, vilkas uppkomstsätt inte är så klarlagt, att de utan inskränkning kan hänföras till yrkesskador. Tillräckliga skäl synes ej föreligga att beträffande dessa skador frångå den nuvarande tidsbestämningen »högst några få dagar». Med anledning av vad som i ärendet anförts rörande innebörden av detta uttryck vill jag framhålla, att det liksom hittills bör få ankomma på de tillämpande myndigheterna att inom den ram, som uttrycket kan anses tillåta, från fall till fall avgöra var gränsen skall dragas. Jag förutsätter, att myndigheterna härvid inte skall känna sig alltför hårt bundna av den praxis, som hittills utbildat sig på området och som enligt min mening synes väl stel.

De yrkessjukdomar, som omfattas av den nuvarande försäkringen, är uppräknade i en förteckning, vilken är intagen i YL. Den vägledande principen vid utformningen av denna förteckning har varit, att inga andra yrkessjukdomar borde upptagas i densamma än sådana, som kunde särskiljas från andra hälsorubbningar och med tillräcklig grad av säkerhet ledas tillbaka till arbetet. Eftersom erfarenheterna på yrkesmedicinens område var ganska begränsade då lagen kom till år 1929, fick försäkringen från början ett jämförelsevis snävt avgränsat tillämpningsområde men det förutsattes, att utvidgningar så småningom skulle komma till stånd. Så har också skett efter hand som kunskaperna om yrkessjukdomarna ökat och förteckningen upptager nu dels sjukdomar, som orsakats av ett stort antal uppräknade ämnen eller av strålände energi, och dels ett antal specificerade sjukdomar, som har sin grund i ensidiga, ovanliga eller

ovanligt ansträngande rörelser, tryckpåverkningar, skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg eller av buller eller smitta.

Vad först angår yrkessjukdomar, som orsakats av ämnen eller strålände energi, har socialvårdskommittén föreslagit en betydelsefull utvidgning i förhållande till vad som nu gäller, nämligen så tillvida att alla hudsjukdomar, som orsakats av arbetet genom inverkan av något ämne eller annan substans, skulle få räknas som yrkesskador och att förteckningssystemet således skulle slopas beträffande dessa sjukdomar, dock att en särskild karenstid om 28 dagar skulle gälla och en strängare bevisregel skulle tillämpas. Övriga ämnessjukdomar samt sjukdomar, som orsakats av strålände energi, skulle däremot enligt kommitténs förslag följa i stort sett samma regler som nu, d. v. s. de skulle få räknas som yrkesskador endast om det ämne eller den energiform, som givit upphov till sjukdomen, funnes upptagen i en på visst sätt fastställd förteckning. Sedermera har socialförsäkringsutredningen omprövat hithörande frågor och därvid funnit, att samordningen med sjukförsäkringen skapat förutsättningar för ett slopande av förteckningssystemet såvitt angår alla ämnes- och strålningssjukdomar. Utredningen har till följd härav föreslagit, att försäkringen skall omfatta samtliga sjukdomar, som tillhör dessa båda kategorier, och att ersättningsrätten således inte längre skall vara beroende av att det sjukdomsalstrande ämnet eller den skadebringande energiformen finnes upptagen i en förteckning. Detta förslag har rönt allmänt gillande under remissbehandlingen, och även jag anser att det bör genomföras. Om så sker, kommer de luckor, som f. n. finnes i försäkringsskyddet, att fyllas i mycket stor utsträckning; det torde nämligen förhålla sig så, att de allra flesta yrkessjukdomarna är framkallade av ämnen. Innebörden av uttrycket »ämne» — i den av socialförsäkringsutredningen utarbetade lagtexten användes socialvårdskommitténs uttryck »ämne eller annan substans» — kan synas oklar och det kan därför ifrågasättas, om inte uttrycket borde definieras för att undanröja all tveksamhet om vilka sjukdomar som är att hänföra till ämnessjukdomar. Varken socialvårdskommittén, socialförsäkringsutredningen eller de sakkunniga instanser, som yttrat sig i frågan, har emellertid ansett en sådan definition erforderlig, och den medicinska terminologien i detta avseende torde vara så fast, att en definition av uttrycket i fråga ej behövs. Inte heller uttrycket »strålände energi» synes behöva närmare definieras.

Ehuru det för ersättningsrätten avgörande alltså inte skall vara, att det skadebringande ämnet finnes upptaget i en förteckning, har socialförsäkringsutredningen ansett en förteckning till ledning vid tillämpningen av lagen kunna vara av praktiskt värde såväl för olycksfallsförsäkringsinrättningarna och sjukhusen som för läkarna, arbetsgivarna och allmänheten. Enligt utredningen torde det kunna anförtros åt riks-försäkringsanstalten att upprätta och fortlöpande komplettera samt publicera en förteckning

över de ämnen m. m., som brukar förorsaka sjukdomar, samt de sjukdomsformer och slag av verksamhet, som därvid är aktuella. Försäkringsrådet har bestämt avstyrkt förslaget; i vart fall borde förteckningen upprättas, inte av anstalten, utan av Kungl. Maj:t eller överinstansen. För egen del håller jag värdet av en sådan förteckning för tvivelaktigt — förteckningen kan lätt bli uppfattad som uttömmande — eller i vart fall mycket tveksamt. Någon tids erfarenhet torde därför lämpligen böra avvaktas innan definitivt ståndpunkt toges till detta spörsmål.

Övriga yrkessjukdomar är av mycket skiftande slag. Somliga är karakteristiska för yrket, andra inte; en del uppkommer genom långvarig men andra genom mera kortvarig påverkan av skadlig natur; och alla svårighetsgrader är representerade. Både socialvårdskommittén, socialförsäkringsutredningen och de remissorgan, som yttrat sig i ärendet, är ense om att det i princip är riktigt att försäkringen omfattar alla sjukdomar, som har sin grund i arbetet, men att det inte är praktiskt möjligt att genomföra denna princip i full utsträckning. För egen del har jag redan i ett tidigare sammanhang uttalat min anslutning till dessa båda utgångspunkter för bedömningen av hithörande frågor och därvid betonat vikten av att försäkringsskyddet inte inskränkes mer än som är oundgängligen nödvändigt.

Strängt taget kan nästan alla slag av sjukdomar ha sin yttersta rot i arbetet eller arbetsförhållandena. Så kan t. ex. en helt vanlig infektionsjukdom ha uppkommit genom att vederbörande smittats av en arbetskamrat, ett depressionstillstånd kan vara föranlett av kontroverser på arbetsplatsen, en magsjukdom kan ha sin grund i skiftarbete o. s. v. I enstaka undantagsfall kan måhända sjukdomar av denna karaktär med en stor grad av sannolikhet ledas tillbaka till arbetsförhållandena men i allmänhet är det inte möjligt att avgöra, om sjukdomen ådragits i arbetet eller på annat sätt. Det är därför nödvändigt att lämna dylika sjukdomar utanför försäkringen. Flera olika avgränsningsmetoder är härvid tänkbara. En metod är att liksom f. n. uppräknade de sjukdomar, som skall omfattas av försäkringen. En annan metod är att införa ett allmänt stadgande om rätt till ersättning vid sjukdomar, som orsakats av arbetet, men göra undantag för vissa uppräknade sjukdomar. Dessa båda metoder kan kombineras på olika sätt, varvid man för skilda grupper av sjukdomar kan uppställa mer eller mindre stränga krav på bevisningen om orsakssammanhanget med arbetet. Såväl socialvårdskommittén som socialförsäkringsutredningen har ansett, att den förstnämnda metoden bör komma till användning. Förslaget är så utformat, att sjukdomar, som orsakats av arbetet genom inverkan av ensidiga eller ovanligt ansträngande rörelser, fortgående eller upprepat tryck, vibrationer från arbetsredskap, buller eller smitta, skall räknas som yrkesskador i den mån sjukdomarna är upptagna i en på visst sätt fastställd förteckning. Även jag anser, att denna avgränsningsmetod är att

föredraga, framför allt därför att den är bäst ägnad att skapa klarhet rörande försäkringens räckvidd. Jag kan alltså inte — såsom påyrkats i vissa yttranden — tillstyrka, att förteckningen endast ges karaktär av vägledning för tillämpningen eller att den kompletteras med en generalklausul avseende andra sjukdomar än sådana som angivits i förteckningen. Båda dessa modifikationer synes nämligen medföra behov av olika bevisregler för olika slag av sjukdomar, vilket enligt min mening såvitt möjligt bör undvikas.

Den nuvarande förteckningen är såsom förut nämnts intagen i själva lagen. Detta har medfört att lagen måst ändras varje gång förteckningen behövt kompletteras, vilket givetvis varit förenat med besvär och tidsutdräkt. I de allra flesta fallen har kompletteringen endast inneburit bekräftelse från de lagstiftande myndigheternas sida på att den yrkesmedicinska vetenskapen fortskridit så långt, att ytterligare en eller flera yrkessjukdomar kunnat särskiljas från andra hälsorubbningar och utan större svårigheter ledas tillbaka till vederbörandes arbete. Det sakliga innehållet i förteckningen har med andra ord hittills varit en fråga av huvudsakligen medicinsk och teknisk natur, låt vara att den helt naturligt haft stor betydelse för den ekonomiska belastningen av försäkringen. Om man såsom jag föreslagit helt slopar förteckningssystemet beträffande ämnes- och strålningssjukdomar, och om man vidare beträffande övriga yrkessjukdomar utgår från principen att alla, av arbetet orsakade hälsorubbningar bör omfattas av försäkringen i den mån detta av praktiska skäl är möjligt, synes det knappast motiverat att längre ge förteckningen karaktär av lag. Jag föreslår därför, att bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att inom lagens ram fastställa, vilka sjukdomar som bör upptagas i förteckningen, och att komplettera densamma efter hand som den medicinska vetenskapen gör det möjligt.

Förteckningen bör givetvis redan från början vara så fullständig som möjligt. I syfte att så skulle bli fallet uppdrog Kungl. Maj:t på mitt förslag den 17 april 1953 åt medicinalstyrelsen och institutet för folkhälsan att i samråd med riksförsäkringsanstalten och arbetarskyddsstyrelsen inkomma med förslag till förteckning. Ämbetsverken har numera inkommit med förslag i ärendet. Enligt detta förslag skall i förteckningen upptagas i första hand de nu i YL angivna yrkessjukdomar, som inte är ämnes- eller strålningssjukdomar. Som exempel kan jag nämna senknarr, skrivkramp, vibrationsskador av tryckluftdrivna verktyg, bullerdövhet och vissa smittsamma sjukdomar, varibland epidemiska sjukdomar hos sjukvårdspersonal. Den angivna gruppen yrkessjukdomar föreslås vidare kompletterad i olika hänseenden. Sålunda skulle medtagas exempelvis vissa slem-säcksutgjutningar, vibrationsskador av även vissa andra maskiner eller verktyg än tryckluftdrivna, den s. k. sliparsjukan samt epidemiska sjukdomar även hos personal, sysselsatt med den allmänna hygien inom

bl. a. sjukhus, nämligen baderskor, tvätterskor, diskerskor och städerskor. För vissa sjukdomar, såsom tuberkulos, tand- och käkbensskada av blåsinstrument hos musiker samt kronisk dykaresjuka, anser ämbetsverken ytterligare utredning erforderlig. Därest riksdagen giver Kungl. Maj:t det bemyndigande, varom jag nyss hemställt, är det min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att utfärda en förteckning, grundad på ämbetsverkens förslag med de kompletteringar eller ändringar i övrigt, som kan motiveras av vad som under remissbehandling av sistnämnda förslag eller eljest framkommer.»

Motioner.

I de likalydande motionerna I: 404 och II: 518 anföres vissa synpunkter på frågan om försäkringskyddets omfattning. Sålunda uttalas, att de av departementschefen förordade reglerna för bedömningen av olycksfall i hemmet kan leda till verklighetsfrämmande distinktioner mellan yrkeskador och »privatskador». I anslutning härtill ifrågasättes, om inte försäkringen bör gälla även för olycksfall utom arbetet. För att ge uttryck åt att försäkringsskyddet bör i rimlig utsträckning omfatta också olycksfall i arbetsförläggning, sjöfolkets fritidsskador och andra olycksfall, som visserligen inte inträffar under utförandet av någon syssla för arbetsgivarens räkning men ändå hänger intimt samman med betingelserna för arbetet, ifrågasättes vidare, om inte termen »olycksfall i arbete» borde utvidgas med något sådant tillägg som t. ex. »olycksfall som härflyta av arbetsförhållandena». Slutligen beklagar motionärerna, att man ännu inte kommit till något positivt resultat beträffande tuberkulosen och i samband härmed uttalas bl. a., att det visserligen av praktiska skäl kan vara lämpligt att Kungl. Maj:t bemyndigas utfärda yrkessjukdomsförteckning men att det bör åvila Kungl. Maj:t att för riksdagen anmäla kommande beslut om förteckningens innehåll och framlägga grunderna för dessa beslut.

I motionerna I: 405 och II: 517, som är likalydande, yrkas att första stycket, punkt c, i 6 § erhåller följande lydelse: »*ryggskador och vävnadsbristningar*, som bevisligen ej orsakats av faktorer utanför arbetet, samt i den mån Konungen så föreskriver skada, som annorledes än genom olycksfall orsakats av arbetet och framkallats genom inverkan av ensidiga, ovanliga eller ovanligt ansträngande rörelser, av fortgående upprepat eller ovanligt tryck, av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg eller av buller eller smitta.» samt att tredje stycket i 6 § erhåller följande lydelse: »Solsting, värmeslag, förfrysning, inflammation i arbetsvalk ävensom skada genom mekanisk inverkan *under kortare tid* anses städse ha uppkommit genom olycksfall.»

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att den vägledande principen vid utformningen av yrkesskadebegreppet bör vara, att alla slag

av skador, som orsakats av arbetet eller därmed sammanhängande förhållanden så långt det är möjligt omfattas av försäkringen.

Från denna utgångspunkt hälsar utskottet med tillfredsställelse förslaget att utvidga försäkringsskyddet mot skador till följd av olycksfall i arbetet så att det kommer att omfatta alla dylika olycksfall var de än inträffar. Härigenom kommer försäkringsskyddet i motsats till vad som nu är fallet att gälla t. ex. vid arbete i den försäkrades hem, i hans egen verkstad, i förläggningar av olika slag o. s. v.; den enda begränsningen kommer att ligga däri, att olycksfallet måste ha inträffat »i arbetet», d. v. s. för arbetsgivarens räkning.

Att i lagtexten definiera uttrycket »olycksfall i arbetet» torde — såsom departementschefen uttalat — knappast vara möjligt. En sådan definition skulle enligt utskottets mening lätt kunna komma att alltför snävt begränsa lagens räckvidd utan att likväl undanröja svårigheterna vid bedömandet av gränfall. Det bör därför liksom hittills överlämnas åt rättstillämpningen att med beaktande av samtliga föreliggande omständigheter från fall till fall pröva, huruvida ett inträffat olycksfall står i sådant orsaks samband med vederbörandes arbete och därmed sammanhängande förhållanden, att det kan inbegripas under uttrycket »olycksfall i arbetet».

Den föreslagna utvidgningen av försäkringsskyddet kommer helt naturligt att ställa de tillämpande myndigheterna inför svårigheter, som inte är förknippade med den nuvarande lagstiftningen. Såsom framhållits i motionerna I: 404 och II: 518 kan det t. ex. vid ett olycksfall i hemmet vara vanskligt att bedöma, huruvida olycksfallet står i erforderligt samband med vederbörandes arbete eller ej. Utskottet saknar emellertid anledning att antaga annat än att dessa svårigheter skall kunna bemästras. Genom samordningen utmönstras från yrkesskadeförsäkringen den stora mängden av kortvariga skador, och i de skadefall, som därefter kvarstår, torde händelseförloppet åtminstone i allmänhet kunna på ett tillfredsställande sätt klarläggas. Utskottet hyser vidare förhoppningar, att ett stort antal arbetstagare skall begagna sig av den nya lagstiftningens möjligheter att enskilt, kollektivt eller genom arbetsgivarens försorg teckna frivillig försäkring för skador utom arbetet, och i den mån så sker kommer de svårigheter, som nu berörts, väsentligen att försvinna. Att — såsom ifrågasatts i de båda nyssnämnda motionerna — utvidga den obligatoriska försäkringen till att omfatta jämväl olycksfall utom arbetet för att på så sätt komma ifrån gränsdragnings svårigheterna bör enligt utskottets mening inte komma i fråga. En sådan åtgärd skulle nämligen innebära ett avsteg från den grundläggande princip, på vilken lagstiftningen bygger, nämligen att den obligatoriska, av arbetsgivaren helt bekostade försäkringen endast skall avse skador, som härrör från arbetet.

Skäl kan onekligen anföras till stöd för uppfattningen, att sjömän under uppehåll i främmande hamn bör vara försäkrade för olycksfall under

idrottsövningar och vissa andra fritidssysselsättningar. Utskottet kan emellertid inte heller i detta avseende förorda regler, som skulle innebära ett eftergivande av kravet på orsakssamband mellan inträffade olycksfall och vederbörandes arbete. Frågan om försäkringsskydd mot olycksfall under fritidssysselsättningar bör därför enligt utskottets mening för sjömannens del liksom för andra gruppers vidkommande lösas på frivillighetens väg. Vad nu anförts innebär givetvis inte, att olycksfall, som drabbar sjömän under fritidssysselsättning, under alla förhållanden är undantagna från den obligatoriska försäkringen. Omständigheterna i det enskilda fallet kan nämligen vara sådana, att erforderligt orsakssamband måste anses föreligga mellan olycksfallet och arbetet, och om så är förhållandet bör ersättning på grund av den obligatoriska försäkringen givetvis utgå. Frågan härom torde få bedömas från fall till fall med beaktande av samtliga föreliggande omständigheter.

I likhet med departementschefen anser utskottet att de s. k. färdolycksfallen bör bibehållas inom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringens ram samt att det nuvarande kravet på omedelbart samband mellan färden och arbetsanställningen bör uppmjukas på sätt föreslagits i propositionen.

Även i fråga om den grupp av skador, som intar en mellanställning mellan olycksfallsskadorna och de egentliga yrkessjukdomarna, tillstyrker utskottet propositionen. Utskottet kan alltså inte förorda bifall till det yrkande, som i fråga om denna grupp av skador framställts i motionerna I: 405 och II: 517. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet, att myndigheterna inte skall känna sig alltför hårt bundna av den praxis som vid tillämpningen av OL utbildat sig kring tidsbestämningen »högst några få dagar» och som även enligt utskottets mening synes väl stel.

Såvitt utskottet kunnat finna, saknas f. n. förutsättningar för att generellt inordna ryggskador och vävnadsbristningar under försäkringen såsom yrkessjukdomar, och utskottet avstyrker därför det yrkande härom, som framställts i motionerna I: 405 och II: 517. Utskottet vill emellertid erinra om att riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t anvisat medel till en omfattande undersökning angående ryggåkommornas frekvens och orsaker. När resultatet av denna undersökning föreligger, bör enligt utskottets mening frågan om ryggskadornas ställning inom yrkesskadeförsäkringen upptagas till förnyat övervägande.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse förslaget att slopa förteckningssystemet såvitt angår ämnes- och strålningsjukdomarna och tillstyrker alltså bifall till propositionen i denna del.

Vad slutligen angår övriga yrkessjukdomar finner utskottet ändamålsenligt att Kungl. Maj:t bemyndigas att inom lagens ram utfärda en förteckning över de sjukdomar, som skall omfattas av försäkringen, samt

att efter hand komplettera förteckningen. Tillräckliga skäl synes inte föreligga för att — såsom yrkats i motionerna I: 404 och II: 518 — föreskriva skyldighet för Kungl. Maj:t att för riksdagen anmäla kommande beslut om förteckningens innehåll och framlägga grunderna för dessa beslut.

Enligt utskottets mening är det angeläget, att förteckningen redan från början blir så fullständig som möjligt och att den sedermera kompletteras efter hand som den yrkesmedicinska forskningen gör nya framsteg. Av departementschefens yttrande framgår, att medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan i samråd med riksförsäkringsanstalten och arbetarskyddsstyrelsen redan avgivit ett förslag till förteckning men därvid funnit ytterligare utredning erforderlig beträffande vissa sjukdomar, bland dem tuberkulos. Utskottet saknar möjlighet att på det föreliggande materialet bedöma hithörande spörsmål men vill betona vikten av att de ytterligare utredningar, som kunna befinnas erforderliga, bedrives med all den skyndsamt som är möjlig.

7 §.

Denna paragraf innehåller en regel rörande den försäkringsmedicinska bedömningen av tveksamma skadefall.

Departementschefen.

Departementschefen har anfört bl. a.

»Socialvårdskommittén har i sitt förslag till yrkesskadeförsäkringslag upptagit en s. k. bevisregel, enligt vilken man vid bedömandet, huruvida en viss åkomma förorsakats av olycksfall, skall anse så vara förhållandet, såvida inte övertvägande skäl måste anses tala däremot. Denna regel — som enligt förslaget skall tillämpas även beträffande andra yrkesskador än sådana som uppkommit genom olycksfall, dock inte beträffande sådana hudsjukdomar som skulle ersättas enligt generalklausulen — har varit föremål för mycket delade meningar i remissyttrandena, och socialförsäkringsutredningen har sedermera föreslagit, att regeln slopas, vilket i sin tur givit upphov till nya meningsskiljaktigheter.

Då hithörande spörsmål diskuteras synes det vara av vikt att hålla i minnet, att det f. n. i princip åligger vederbörande försäkringsinrättning att införskaffa all den utredning, som erfordras för att en ersättningsfråga skall kunna avgöras på ett riktigt sätt. Inrättningen får alltså inte nöja sig med ofullständiga uppgifter från den skadades sida utan måste draga försorg om att det material, som skall läggas till grund för bedömningen, blir så fylligt och allsidigt som rimligen kan fordras. Även vid prövningsförfarandet i försäkringsrådet tillämpas denna s. k. undersökningsprincip. Den av socialvårdskommittén föreslagna bevisregeln är inte avsedd att på något sätt rubba denna princip, som även enligt min mening fortfarande bör gälla.

När det gäller de faktiska omständigheterna kring ett påstått skadefall godtages f. n. den skadades uppgifter, såvida det inte föreligger anledning att tvivla på dem. Så bör ske även i fortsättningen. Endast i den mån det finnes skäl att misstänka, att den skadades uppgifter är oriktiga eller vilseledande, bör således vederbörande försäkringsorgan låta utreda vad som verkligen passerat. Det ligger i sakens natur, att full bevisning härom inte alltid kan erhållas, och för ersättningsrätt synes ej heller böra krävas mera än att det efter utredningen inte längre finns anledning att tvivla på den skadades uppgifter. Av vad nu anförts följer, att man enligt min mening — såvitt avser de yttre omständigheterna kring ett skadefall — i fortsättningen bör följa samma bedömningsprinciper som hittills.

Principen att försäkringsorganen är skyldiga att sörja för fullständig utredning bör naturligen liksom f. n. gälla även beträffande medicinska frågor. För bedömningen av dylika frågor är till försäkringsorganen knutna experter inom olika grenar av läkarvetenskapen men även utomstående expertis anlitas i den mån det behövs. För att få en så klar bild av sjukdomen och dess orsaker som möjligt är det i många fall av vikt att upplysningar inhämtas även från andra personer och särskilt betydelsefullt är att hänsyn tas till de uppgifter, som lämnas av behandlingsläkaren samt den skadades arbetsledning och arbetskamrater.

Även om det är väl sörjt för att avgörandena grundas på ett så fylligt utredningsmaterial som möjligt, inträffar det likväl ibland, att full klarhet ej kan vinnas, huruvida medicinskt orsakssamband föreligger mellan å ena sidan en inträffad händelse, t. ex. ett olycksfall, en mekanisk påfrestning i arbetet eller kontakt med ett skadligt ämne, och å andra sidan ett föreliggande sjukdomstillstånd. Den nuvarande lagstiftningen innehåller inga bestämmelser om vilka krav som bör uppställas för att dylikt samband skall anses föreligga, men enligt vad försäkringsrådet upplyst kräves i praxis inte mera än att samband är sannolikt. Det är också fullt naturligt, att man i frågor av denna natur inte rätt gärna kan fordra att bevisningen är fullt bindande. Även i fortsättningen synes bedömningen därför böra ske på grundval av vad som är sannolikt. Ersättning bör sålunda utgå, om sannolikheten talar för medicinskt samband mellan t. ex. en händelse i arbetet och ett sjukdomstillstånd men vägras om sannolikheten talar mot dylikt samband. Något utrymme för tillämpning av den av socialvårdskommittén föreslagna bevisregeln finnes inte i dessa fall och det torde inte heller ha varit kommitténs mening att de skulle bedömas på annat sätt än som nu sker. Bevisregeln synes i stället ta sikte på sådana situationer, där sannolikheten för och emot samband väger så jämnt, att det inte är möjligt att med utgångspunkt från vad som är mest troligt träffa ett avgörande i fallet. Genom att upptaga bevisregeln i lagförslaget har kommittén velat få fastslaget, att dylika fall bör avgöras till de försäkrades förmån, vilket enligt kommitténs mening skulle

5 — *Bihang till riksdagens protokoll 1954. 9 saml. 2 avd. Nr 22.*

innebära en uppmjukning av de nuvarande bedömningsprinciperna. För egen del har jag svårt att inse, att en bevisregel av denna begränsade innebörd skulle vara ägnad att inge betänkligheter, och då dessutom sociala skäl talar för regeln anser jag, att kommitténs förslag bör genomföras. Det förtjänar påpekas, att bevisregeln till följd av samordningen med sjukförsäkringen får betydligt mindre praktisk betydelse än kommittén haft anledning att räkna med. Genom samordningen utmönstras nämligen från yrkesskadeförsäkringen en mängd smärre skador, som kan vara svåra att bedöma ur nu förevarande synpunkt, och kvar står endast de relativt sett fåtaliga fall, i vilka vederbörande inte är återställd vid samordningstidens utgång. Dessa fall torde i stor utsträckning vara av sådan karaktär, att de kan bedömas utan att bevisregeln behöver tillämpas.

Försäkringsorganen har inte sällan att taga ståndpunkt till ersättningsanspråk i anledning av s. k. ryggskott och andra ryggåkomror, som givit sig till känna i samband med att vederbörande varit utsatt för olycksfall eller annan påfrestning i arbetet. Eftersom dylika åkommor kan uppstå även utan någon påvisbar yttre anledning och den medicinska vetenskapen ännu ej klarlagt, vilken roll fysiska påfrestningar spelar som orsaksmoment, är sambandsbedömningen i dessa fall ofta mycket vanskelig. Det inträffar därför ej sällan, att resultatet ej motsvarar vad som för lekmannen framstår som mest naturligt. Sedan samordningen genomförts, kommer emellertid bedömningssvårigheterna att minska högst avsevärt. Orsaken till en ryggåkomma behöver nämligen då klarläggas endast i de fall, där ersättning från yrkesskadeförsäkringen kommer i fråga efter samordningstidens utgång. Dessa fall — där i allmänhet klarläggandet av uppkomstanledningen är även ur medicinsk synpunkt mera angeläget än vid de mera kortvariga skadefallen — bör bedömas efter samma regler som föreslagits för skador av annat slag, d. v. s. i första hand med hänsyn till vad som är mest sannolikt och i andra hand med tillämpning av den föreslagna bevisregeln. Jag vill i detta sammanhang understryka vikten av att de organ, som har att tillämpa försäkringen, noga följer läkarvetenskapens utveckling på yrkesmedicinens område och vid sin bedömning tar hänsyn till de nya rön, som kan vinnas. Inte minst i fråga om ryggsjukdomarna pågår f. n. ett intensivt forskningsarbete, som måhända kan ge betydelsefulla resultat.»

Motioner.

I motionerna I: 404 och II: 518 anlägges — utan att något bestämt yrkande framställes — vissa kritiska synpunkter på förslaget i förevarande del.

Utskottet.

En grundläggande princip inom den sociala yrkesskadeförsäkringen är sedan gammalt, att varje arbetstagare går in i försäkringen precis sådan

han är, utan förbehåll för eventuella sjukdomar, sjukdomsanlag och lyten. Det är uppenbart, att det under sådana omständigheter inte sällan är vanskligt att avgöra, huruvida ett föreliggande sjukdomstillstånd medicinskt sett står i orsakssamband med t. ex. ett olycksfall i vederbörandes arbete eller är betingat av faktorer utanför arbetet. Ytterst ankommer det på den medicinska sakkunskapen att besvara dylika frågor men detta bör enligt utskottets mening inte utgöra något hinder för att i lagen ange en allmän riktlinje för bedömningen. Den s. k. bevisregel, som upptagits i förevarande paragraf, innebär att ersättning skall utgå inte blott — såsom nu — om sannolikheten talar för medicinskt samband med arbetet utan också om sannolikheten för och emot dylikt samband väger jämnt. Enligt utskottets mening utgör denna regel uttryck för en för den sociala yrkesskadeförsäkringens del rimlig grundsats, nämligen att försäkringsinrättningen och inte den skadade bör bära den risk för rättsförlust, som följer av den medicinska vetenskapens ofullkomlighet. Utskottet tillstyrker därför propositionen i förevarande del.

10 §.

Denna paragraf innehåller regler rörande bedömningen av arbetsförmågans nedsättning.

Departementschefen.

Departementschefen anför bl. a.

»Det torde ligga i sakens natur, att lagbestämmelserna om bedömningen av arbetsförmågans nedsättning endast kan innehålla allmänna riktlinjer, vilkas närmare utformning får överlämnas åt rättstillämpningen. Kommittén har föreslagit vissa ändringar av den förut återgivna nu gällande huvudregeln. Hänvisningen till den fysiska eller medicinska faktorn — skadans beskaffenhet — anses bära bibehållas. Däremot föreslås att den allmänna ekonomiska faktorn ändras till att avse »skadans inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att bereda sig inkomst av arbete»; detta för att ge uttryck åt att ersättningarna syftar till att kompensera bortfall av inkomst utöver det för den skadades försörjning nödvändiga beloppet. Yrkesfaktorn föreslås betecknad »skadans inverkan på den skadades förmåga att bedriva sitt yrke». Kommittén framhåller, att speciell betydelse i detta hänseende bör tilläggas skadan ej blott då den i särskild grad inverkar på vissa färdigheter utan även då den — såsom fallet kan vara beträffande t. ex. silikos — visserligen ej inverkar på den skadades förmåga att fullgöra de i yrket förekommande arbetsuppgifterna men ändå ger anledning till att han av profylaktiska skäl får lämna sitt yrke.

De sålunda föreslagna ändringarna har tillstyrkts vid remissbehandlingen, och jag anser mig kunna förorda desamma. Emellertid har det framkommit yrkande om att det borde uttryckligen fastslås, att hänsyn

också skall tagas till den faktiska förtjänstminskning, som den skadade tillskyndats. För egen del kan jag inte biträda detta yrkande. Vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning skall hänsyn tagas till ett flertal icke närmare angivna omständigheter, bland dem inkomstminskning. Att särskilt omnämna hänsyn till minskning i arbetsinkomst kan befaras leda till att ifrågavarande faktor får en allt för dominerande betydelse, vilket skulle vara till fördel för den oföretagsamme men till nackdel för den strävsamme och ambitiöse, som måhända genom särskilt uppbåd av reservkraft lyckats motverka den funktionsnedsättning, vilken eljest varit att vänta vid de av skadan orsakade anatomiska förändringarna. Jag vill för övrigt erinra om att verkställda utredningar angående förhållandet mellan den faktiska inkomstminskningen och den fastställda invaliditetsgraden visar, att den faktiska invaliditeten i genomsnitt ligger långt under den beräknade.

Yrkessjukdomen *silikos* — stendammlunga — har vållat särskilda problem för invaliditetsbedömningen. Den omständigheten, att sådan sjukdom konstaterats röntgenologiskt hos en person, behöver inte betyda, att han är sjuk i vanlig mening. Då sjukdomen befinner sig i första eller andra stadiet, är nämligen lungfunktionen i regel normal. Något effektivt botemedel mot sjukdomen är inte känt. Men fortskridandet kan avsevärt fördröjas, om sjukdomen upptäcker på ett tidigt stadium och vederbörande övergår till ett ofarligt arbete. Därest en arbetare på grund av röntgenologiskt konstaterad silikos lämnar sitt i allmänhet välbetalda silikosfarliga arbete och övergår till sämre betalt arbete men han inte har några egentliga sjukdomssymtom, har ersättningsberättigande invaliditet enligt praxis ej ansetts föreligga. Främst med tanke på dessa fall infördes år 1948 — såsom ett provisorium i avbidan på revisionen av yrkesskadeförsäkringen — särskilda ersättningar av statsmedel. Enligt de regler härom, för vilka jag tidigare redogjort, kan utgå en särskild ersättning av högst 700 kr. om året.

Enligt socialvårdskommitténs mening hör en arbetstagare, hos vilken silikos yppats och som på grund därav övergår till ett annat sämre betalt arbete, inom försäkringens ram få ersättning för inkomstminskningen, om denna är någorlunda betydlig. Kommittén anser de föreslagna ändrade allmänna bestämmelserna om invaliditetsbedömningen vara tillräckliga för att ersättning skall kunna i skälig utsträckning medges i de här avsedda fallen.

Om en upptäckt silikos anses böra medföra övergång till annat arbete, föreligger en av sjukdomen orsakad begränsning av arbetarens sysselsättningsmöjligheter. I likhet med kommittén anser jag, att silikosen medfört en nedsättning av vederbörandes arbetsförmåga i den mening yrkesskadeförsäkringslagen avser. Till belysning av storleken av nedsättningen

torde i första hand tjäna den föreliggande inkomstminskningen. Det har ifrågasatts, om inte med kommitténs förslag de silikosskadade skulle få en försämrad ställning, varför man borde bibehålla och till följd av penningvärdesförsämringen även höja de särskilda ersättningarna av statsmedel. Emellertid torde med hänsyn till de inkomstlägen, vari nya silikosfall — och det är endast de nya fallen som omfattas av yrkesskadeförsäkringslagen — kan förväntas befinna sig, även med en så låg invaliditetsgrad som 10 % livräntan regelmässigt betydligt överstiga de belopp, som kan utgå enligt nuvarande bestämmelser. Jag kan därför ansluta mig till kommitténs förslag att nya silikosfall skall regleras enligt dessa ändrade grunder. För äldre silikosfall torde man emellertid få behålla en särskild anordning. Frågan härom torde få upptagas i annat sammanhang.»

Motioner.

I motionerna I: 405 och II: 517 yrkas, att första stycket i 10 § erhåller följande lydelse: »Vid bedömning i vad mån yrkesskada medfört nedsättning av arbetsförmågan skall hänsyn tagas till skadans beskaffenhet och dess inverkan ej blott på den skadades förmåga i allmänhet att bereda sig inkomst av arbete utan även på hans förmåga att utöva sitt yrke *samt till den faktiska förtjänstminskning, som den skadade tillskyndats. Till silikosskadad, som övergår till annat sämre betalt arbete, utgår livränta med belopp som kompenserar inkomstbortfallet.* Var den skadade vid skadans inträffande behäftad med kroppsskada eller lyte, skall hänsyn tagas jämväl härtill.»

Utskottet.

Såsom departementschefen anført ligger det i sakens natur, att lagbestämmelserna om bedömningen av arbetsförmågans nedsättning endast kan innehålla allmänna riktlinjer, vilkas närmare utformning får överlämnas åt rättstillämpningen. I den genom propositionen föreslagna lagtexten anges, att vid bedömningen hänsyn skall tagas bl. a. till skadans inverkan på den skadades förmåga i allmänhet att bereda sig inkomst av arbete och på hans förmåga att utöva sitt yrke. Häri ligger, att även en sådan omständighet som inkomstminskning skall beaktas vid bedömningen. Att i lagtexten särskilt nämna inkomstminskning är alltså i och för sig överflödigt och skulle måhända leda till att just denna faktor överbetonades, vilket ingalunda alltid skulle vara till fördel för den skadade.

Utskottet anser det som ett framsteg, att enligt den nya lagstiftningen nedsättning av arbetsförmågan skall anses föreligga, då en arbetstagare med konstaterad silikos men utan egentliga sjukdomssymtom lämnar det silikosfarliga arbetet och övergår till annat, sämre betalt arbete. Härigenom slipper man i nya silikosfall från det provisorium, som infördes 1948 och

som innebär att en särskild ersättning av statsmedel kan utgå med högst 700 kronor per år. Till grund för det yrkande, som framställdes i motionerna I: 405 och II: 517, ligger farhågor för att en övergång till det nya systemet skall medföra en försämring i de silikosskadades läge. Utskottet förutsätter, att den nya lagstiftningen tillämpas på ett sådant sätt, att dessa farhågor ej blir besannade, och finner därför ej skäl att föreslå någon ändring i det genom propositionen framlagda förslaget i förevarande hänseende.

Motionerna I: 405 och II: 517 bör alltså enligt utskottets mening avslås.

11 §.

Denna paragraf innehåller de samordningsregler, som godkändes vid förra årets riksdag.

Motioner.

I motionerna I: 405 och II: 517 yrkas, att första stycket i 11 § erhåller följande lydelse: »För tid till och med nittionde dagen till den dag skadan medfört rätt till livränta, (samordningstid) äger den skadade, så framt han är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring och olycksfallet medför sjukdom, som varar mer än två dagar efter dagen för olycksfallet, rätt att erhålla sjukhjälp från allmän sjukkassa från och med dagen efter sistnämnda dag.»

Utskottet.

Ett bifall till yrkandena i motionerna I: 405 och II: 517, vilka syftar till att bibehålla olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser i fråga om karenstid för erhållande av sjukpenning vid yrkesskada, skulle innebära, att olika karenregler komme att gälla inom sjukförsäkringen för yrkesskador och andra sjukdomar. Härigenom skulle grundvalen för samordningen ryckas undan. Utskottet avstyrker därför motionerna.

12 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om läkarvård ersättning m. m. efter samordningstidens utgång.

Motioner.

I motionerna I: 405 och II: 517 yrkas, att första stycket i 12 § erhåller följande lydelse: »Föranleder yrkesskada behov av läkar-, tandläkar- och sjukhusvård eller av läkemedel, skall erforderliga kostnader härför ävensom nödiga utgifter för resor under samordningstiden ersättas av allmän sjukkassa och för tid därefter av försäkringsinrättningen. Med läkarvård likställas sjukgymnastik eller eljest behandling med bad, massage, elektricitet eller hetluft eller annan därmed jämförlig behandling, som meddelas efter läkares föreskrift. Kan läkarvård ej anskaffas utan oskäligen omgång eller kostnad, må ersättning i stället lämnas för annan lämplig vård.»

Utskottet.

Ett bifall till yrkandena i motionerna I: 405 och II: 517 skulle få till följd, att sjukkassorna under samordningstiden finge sortera ut samtliga yrkesskador och i fråga om ersättning för läkarvård, resor m. m. behandla dem enligt andra regler än övriga sjukdomar. Utskottet avstyrker motionerna, vilka är oförenliga med de grundtankar som ligger bakom samordningen.

13 §.

I denna paragraf har upptagits bestämmelser om sjukpenning efter samordningstidens utgång.

Motioner.

I motionerna I: 405 och II: 517 yrkas, att andra stycket i 13 § erhåller följande lydelse: »Sjukpenningens storlek bestämmes, där ej annat följer av vad i femte stycket sägs, av den sjukpenningklass, till vilken den skadade med hänsyn till sin årliga arbetsförtjänst är att hänföra. *Dock skall, i de fall sjukpenningen understiger det belopp, med vilket den skulle ha utgått enligt tabellen i 6 § Lag om försäkring för olycksfall i arbetet, i lydelsen av den 26 juni 1948, tillägg utgå som täcker mellanskillnaden.*»

I motionen II: 523 ifrågasättes, om inte 13 § femte stycket första punkten — vari föreskrives att sjukpenning ej i något fall må utgå efter sjukpenningklass med lägre nummer än den sjukpenningklass till vilken den skadade hör enligt 22 § sjukförsäkringslagen — skulle behöva något förtydligas.

Utskottet.

Vid 1953 års riksdag beslöts, att sjukförsäkringens sjukpenningsskala i princip skall tillämpas även inom yrkesskadeförsäkringen men att vid inplacering i sjukpenningklass för ersättning efter samordningstidens utgång årsinkomsten skall bestämmas enligt yrkesskadeförsäkringens regler i den mån den skadade därigenom tillföres högre sjukpenningklass än den han tillhör i sjukkassan. Motionerna I: 405 och II: 517 innefattar yrkanden om att detta beslut frångås så till vida, att ett tillägg till sjukpenningen skall utgivas i de fall där den nya sjukpenningsskalan är mindre förmånlig än den nuvarande skalan i olycksfallsförsäkringslagen. Utskottet finner sig ej kunna tillstyrka detta yrkande.

I motiveringen till motionen II: 523 uttalas, att ordalydelsen i förslaget 13 § femte stycket kan leda till att en försäkringsinrättning tvingas att acceptera en inplacering i sjukpenningklass, som kassan på grund av ofullständiga eller missvisande uppgifter hänfört den skadade till. Med anledning härav vill utskottet erinra om att det nu framlagda förslaget till ändring i sjukförsäkringslagen öppnar möjlighet för kassorna att ändra en

felaktig klassplacering så snart samordningstiden gått till ända. Utskottet förutsätter att denna möjlighet skall användas i de fall, som åsyftas i motionen. Vidare vill utskottet erinra om att sjukkassorna kan nedsätta eller indraga sjukpenningen, om den skadade medvetet eller av grov vårdslöshet lämnat oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande som är av betydelse för klassplaceringen eller om han utan giltigt skäl underlåtit att anmäla sådan ändring i arbetsinkomsten som är av betydelse för sjukpenningförsäkringen, samt att det föreliggande förslaget till lag om yrkesskadeförsäkring i 28 § innehåller bestämmelser, enligt vilka även försäkringsinrättningarna erhåller viss befogenhet att nedsätta den sjukpenning som eljest skolat utgå. Utskottet håller före, att man med stöd av de nu berörda reglerna skall kunna komma tillrätta med de fall, på vilka motionen tar sikte.

14 §.

Denna paragraf, som innehåller bestämmelser om **b a r n t i l l ä g g t i l l s j u k p e n n i n g**, överensstämmer helt med motsvarande regler i sjukförsäkringslagen.

Motioner.

I motionerna I: 405 och II: 517 yrkas, att första stycket i 14 § erhåller följande lydelse: »Har skadad, som är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, *hemmavarande (ej förvärvsarbetande) hustru eller barn, skall utgivas familjetillägg till sjukpenningen. Familjetillägg till hel sjukpenning utgör för hustru en krona och femtio öre per dag och för barn en krona per barn och dag.* Familjetillägg till halv sjukpenning utgår med hälften av belopp som nu sagts.»

Utskottet.

Vid 1953 års riksdag fastställdes, att sjukförsäkringslagens regler om barnstillägg skall gälla även inom yrkesskadeförsäkringen. Propositionen har utformats i enlighet med detta beslut. Utskottet finner ej skäl frångå detta beslut och avstyrker därför motionerna.

16 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser rörande **i n v a l i d l i v r ä n t a**.

Departementschefen.

Departementschefen har anförut.

»Den nuvarande olycksfallsförsäkringen lämnar ersättning för förlorad arbetsförtjänst i form av dels sjukpenning och dels livränta. Före den 1 januari 1949 var kompensationsgraden ungefär densamma, vare sig ersättningen bestod av sjukpenning eller av livränta. Den som skadats så svårt att

han blivit helinvalid fick nämligen livränta motsvarande $\frac{2}{3}$ av hans årliga arbetsförtjänst; och sjukpenningbeloppet motsvarade ungefär samma bråkdel av mittinkomsten i sjukpenningklassen. I de lägsta klasserna var kompensationsgraden dock något högre. Från och med den 1 januari 1949 höjdes kompensationsgraden så, att den i mitten av sjukpenningklasserna i allmänhet uppgick till drygt 70 % för ensamstående, varjämte för försörjare infördes ett familjetillägg om 1:50 kr. i samtliga sjukpenningklasser. Samtidigt höjdes kompensationsgraden för helinvaliden till i regel $\frac{11}{12}$ av hans årliga arbetsförtjänst. Härigenom blev vid de högsta invaliditeterna livräntebeloppet för dag i allmänhet högre än sjukpenningen vid samma arbetsförtjänst.

Genom beslut vid årets vårriksdag har fastställts en sjukpenningsskala för sjukförsäkringen, som i princip — jag återkommer härtill i specialmotiveringen — skall gälla även för yrkesskadeförsäkringen. Denna skala omfattar avsevärt högre årliga arbetsförtjänster än olycksfallsförsäkringens nuvarande skala och ger högre maximal sjukpenning än denna. Kompensationsgraden i de inkomstlägen, som omfattas av olycksfallsförsäkringens nuvarande skala, är dock i allmänhet något lägre.

Vid fastställandet av grunderna för invaliditetsersättningarna måste den nya sjukpenningsskalan uppenbarligen beaktas. Härjämte möter frågan i vilken utsträckning hänsyn bör tagas till den allmänna folkpensioneringen. I sistnämnda hänseende är att märka att de nuvarande olycksfallslivräntorna, å ena, samt folkpensioneringens invalidpensioner och sjukbidrag, å andra sidan, utgår efter helt olika grunder. De sistnämnda båda förmånerna är avhängiga av vederbörandes civilstånd och i förekommande fall av andra makens förhållanden. Pensionsbeloppen över 200 kr. är inkomstprövade. Detsamma gäller det kommunala bostadstillägget, vars införande och maximibelopp är varje kommuns ensak. Livräntorna är inte inkomstprövade och är oberoende av civilstånd och bostadsort. En samordning mellan livräntorna och de nämnda pensionsförmånerna skulle således kräva en radikal omgestaltning av reglerna på detta område. Att i detta sammanhang ompröva folkpensioneringens regler torde emellertid ej kunna komma i fråga, varför det ej heller finnes anledning att med hänsyn till folkpensioneringen i grunden omskapa livräntebestämmelserna. Hela denna samordningsfråga torde få övervägas närmare, sedan frågan om en allmän pensionsförsäkring bragts närmare sin lösning. Till dess torde det även få anstå med en prövning av försäkringsrådets förslag att för livräntorna införa ett intervallsystem, byggt på sjukpenningsskalan. Med hänsyn till det anförda anser jag problemet nu böra begränsas så, att man bibehåller de nuvarande livräntereglerne i stort och endast tillser, att någon mera höggradig disproportion mellan sjukpenning och dagbeloppet av 100 % livränta inte uppkommer och att tillbörlig hänsyn tagas till folkpensioneringen.

Livräntans storlek bestämmas nu inom ramen för fastställda m a x i m i

och minimibelopp för den årliga arbetsförtjänstens beräkning. Enligt gällande regler skall den årliga arbetsförtjänsten, om den understiger 900 kr., beräknas till detta belopp. Med hänsyn till den penningvärdesförändring, som ägt rum sedan detta belopp fastställdes år 1948, synes en höjning av beloppet till föreslagna 1 200 kr. vara motiverad. Som en konsekvens av statsmakternas beslut i fråga om sjukpenningsskalan samt om beräkningandet av arbetsgivarbidraget till sjukförsäkringen bör maximibeloppet fastställas till 15 000 kr.

Vad angår kompensationsgraden för livräntan till helinvalider i produktiva åldrar synes anledning ej föreligga att i lägre inkomstklasser frångå nuvarande kompensation om $\frac{11}{12}$ av vederbörandes årliga arbetsförtjänst. I högre inkomstlägen medför dock en sådan kompensationsgrad högre livräntor än som kan anses motiverat i en försäkring av detta slag. Som exempel må nämnas att årlivräntan vid en årlig arbetsförtjänst av 15 000 kr. eller däröver skulle bli 13 750 kr. Vidare skulle dagbeloppet av livräntan bli allt för stort i förhållande till sjukpenningen vid samma arbetsförtjänst. Sålunda skulle livräntebeloppet för dag vid nyssnämnda arbetsförtjänst bli 37: 67 kr., medan sjukpenningen — bortsett från barntillägg om högst 3 kr. vid fem eller flera barn — utgör 20 kr. Vid en arbetsförtjänst av 9 600 kr. skulle motsvarande belopp bli 24: 11 kr. och 14 kr. Principen om en med högre inkomst sjunkande kompensationsgrad har av statsmakterna godkänts i och med antagandet av den nya sjukpenningsskalan. Vidare bör märkas att det förhållandet, att årliga arbetsförtjänster över 7 200 kr. nu inte medräknas inom olycksfallsförsäkringen, innebär en sjunkande kompensationsgrad för inkomster över detta belopp. Det må också erinras om att ju förmånligare man gör livräntorna och ju högre den högsta livräntan blir, desto svårare blir det att på ett senare stadium genomföra en mera fullständig samordning mellan yrkesskadeförsäkringen och folkpensioneringen.

En med stigande inkomst sjunkande kompensationsgrad ernås enligt den i ärendet upprättade departementspromemorian genom att man låter årlivräntan utgöra $\frac{11}{12}$ av ett i förhållande till arbetsförtjänsten sjunkande ersättningsunderlag. Reduktionen skall enligt förslaget ske genom en avtrappning på det sättet, att vid fastställandet av ersättningsunderlaget medräknas belopp t. o. m. nuvarande maximum 7 200 kr. helt, den del av inkomsten som överstiger 7 200 men ej 10 800 kr. medräknas till $\frac{3}{4}$, den del av inkomsten som överstiger 10 800 men ej 15 000 kr. medräknas till $\frac{1}{2}$ och den del som överstiger 15 000 kr. ej alls medräknas. Såsom framgår av en i promemorian intagen tabell uppgår vid en årlig arbetsförtjänst om högst 7 200 kr. 100 % livränta exakt till samma belopp som enligt nu gällande regler. Vid en årlig arbetsförtjänst av 7 200 kr. blir ersättningsunderlaget 7 200 kr., 100 % livränta 6 600 kr. per år eller 18: 08 kr. per dag och sjukpenningen — exklusive barntillägg — 12 kr. Vid en arbetsförtjänst av

9 600 kr. blir motsvarande belopp 9 000, 8 250, 22: 60 och 14 kr. Maximibeloppen vid en arbetsförtjänst av minst 15 000 kr. blir 12 000, 11 000, 30: 14 och 20 kr.

I flertalet av de remissyttranden, som avgivits över departementspromemorian, har förslaget om en vid stigande inkomstlägen från $\frac{11}{12}$ sjunkande kompensationsgrad, ernådd genom att de elva tolfedelarna räknas på ett genom avtrappning av den årliga arbetsförtjänsten framkommet ersättningsunderlag, godtagits i princip. Däremot har från flera håll yrkats kraftigare avtrappning, lägre gräns än 7 200 kr. för avtrappningens insättande samt högre reduktionstal. Med anledning härav vill jag framhålla, att man kan försvara en ganska stor skillnad mellan sjukpenning och dagbeloppet av livränta vid samma årliga arbetsförtjänst bl. a. med hänsyn till att sjukpenningen är helt skattefri medan livräntan i princip är skattepliktig och att barn tillägg utgår å sjukpenningen. Och det förhåller sig ej så, att den skatterättsliga skillnaden tages som motiv för att höja livräntans dagbelopp i förhållande till sjukpenningen. Det är i stället så, att skattefriheten för sjukpenningen medfört att denna kunnat fastställas till lägre belopp än eljest skulle ha varit fallet. Det är givet, att man kan diskutera olika gränser för avtrappningens insättande och dess storleksgrad. Vad som framkommit under remissbehandlingen ger mig emellertid inte anledning att frångå den uppfattningen, att avtrappningsreglerna enligt promemorian i nuvarande läge innebär en fullt acceptabel lösning.

Jag övergår härefter till frågan om andra grunder för livräntans storlek i vissa åldrar. Enligt nuvarande regler utgår livränta i vissa fall med lägre belopp före 18 år än i åldrarna 18—67 år. Genom den förutnämnda lagändringen år 1948 är reglerna utformade så, att den tidigare regeln om $\frac{2}{3}$ kompensation visserligen bibehållits men att en skadad, som helt förlorat arbetsförmågan eller fått den nedsatt med minst $\frac{3}{10}$, erhåller en förhöjd livränta — enligt den s. k. $\frac{11}{12}$ -regeln — fr. o. m. månaden näst efter den varunder han fyllt 18 år t. o. m. den månad varunder han fyller 67 år. Den förhöjda livräntan utgår med ett årligt belopp, som vid förlust av arbetsförmågan motsvarar $\frac{11}{12}$ av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan ett mot graden av nedsättningen svarande belopp av arbetsförtjänsten, minskat med $\frac{1}{12}$ av denna. I promemorian har nu föreslagits att bestämmelsen om lägre livränta före 18 år skall slopas. För egen del biträder jag detta förslag, som lämnats utan erinran under remissbehandlingen.

Livräntan utgör, som förut nämnts, ersättning för förlorad arbetsinkomst. När en person uppnår högre ålder, är det normalt att hans arbetsinkomst sjunker eller också helt bortfaller. Det är då naturligt att livräntan minskas. Som framgår av de nyssnämnda $\frac{2}{3}$ - och $\frac{11}{12}$ -reglerna sker nu en sänkning av livräntan vid 67 års ålder. Denna sänkning är emellertid störst

för helinvaliden och minskas sedan kraftigt, så att vid invaliditetsgrader under 30 % ingen reduktion sker. I promemorian föreslås, att man inför den nya metoden att vid 67-årsgränsen livräntorna generellt minskas med viss bråkdel. Jag ansluter mig till detta förslag. Frågan om storleken av nämnda bråkdel är emellertid mera tveksam. I den i promemorian intagna tabellen avseende helinvalider har reduktion skett med $\frac{1}{4}$. Enligt tabellen blir livräntan i de hittills aktuella inkomstlägena — upp till 7 200 kr. — något förmånligare än enligt nuvarande regler. Vid högre inkomstlägen stiger livräntan så, att vid en årsinkomst av 15 000 kr. eller däröver summan av livräntan och ålderspensionen, beräknad till 1 750 kr., utgör 10 000 kr. I flera remissyttranden har förordats en kraftigare reduktion. Därvid har åberopats bl. a., att summan av ålderspension och livränta efter 67 år eljest i många fall skulle komma att överstiga summan av invalidpension och livränta före 67 år. Det är tydligt att resultatet blir det angivna men endast i de relativt låga inkomstlägena mellan ca 2 100 kr. och ca 6 800 kr. Och dessutom kommer skillnaderna att utjämnas genom de kommunala bostadstilläggen, till vilka hänsyn ej tagits i tabellen. Vidare är att märka att tabellen avser endast de hundra procentigt invalida, vilkas antal är mycket begränsat. Dessutom må framhållas att, med den nya rationellare metoden för sänkning av livräntorna vid 67-årsgränsen, sänkningen — i motsats till nu — kommer att omfatta även det relativt mycket större antalet fall med ringa invaliditet, varför viss varsamhet torde vara motiverad. Att — såsom föreslagits i ett remissyttrande — sänka med stigande bråktal vid 67, 70, 73 och 76 år synes mig vara en icke påkallad komplikation av reglerna. Jag ansluter mig därför till den ståndpunkten att alla nya livräntor sänkes med $\frac{1}{4}$ vid 67-årsgränsen.

I fråga om livränta vid mindre än 100 % invaliditet gäller nu bl. a., att livränta ej utgår, om nedsättningen av arbetsförmågan understiger 10 %. Anledning saknas att i detta sammanhang överväga höjning eller sänkning av denna gräns.

Enligt den förutnämnda $\frac{2}{3}$ -regeln utgör livräntan vid förlust av arbetsförmågan $\frac{2}{3}$ av den skadades årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen. Detta innebär ett proportionellt system. Av den år 1948 införda $\frac{11}{12}$ -regeln följer, att man genomgående icke ersätter viss del av den årliga arbetsförtjänsten eller med andra ord låter den skadade stå samma självrisk vid alla berörda invaliditetsgrader. De nuvarande reglerna innebär alltså en kombination av ett proportionellt system och en självriskmetod. I departementspromemorian förordas, att självriskmetoden tillämpas genomgående. Som stöd härför anföres att enligt nuvarande regler den icke kompenserade förlusten vid invaliditetsgrader över 30 % utgör $\frac{1}{12}$ av den årliga arbetsförtjänsten, medan den för lägre invaliditetsgrader sjunker till $\frac{1}{30}$ av arbetsförtjänsten. De för

1948 års lagändring åberopade motiven — skillnaden i fråga om icke kompenserad förlust samt det förhållandet att skadade med höggradig invaliditet ofta har svårt att ekonomiskt utnyttja sin resterande arbetsförmåga, medan skadade med låg invaliditetsgrad ofta inte behöver vidkännas någon inkomstminskning — anses utgöra ett starkt stöd för att självriskmetoden tillämpas även för de lägre invaliditetsgraderna. Enligt en i promemorian redovisad utredning skulle vid de flesta fall av livränta vid lägre invaliditetsgrader inte föreligga någon faktisk minskning av arbetsförtjänsten. Vidare skulle vid en genomgående tillämpning av $^{11}/_{12}$ -regeln livräntorna vid de lägsta invaliditetsgraderna fastställas så, att man kunde tänka sig att regelmässigt utbyta årslivräntorna i dessa fall mot engångsbelopp motsvarande fulla kapitalvärdet.

Bland dem, som yttrat sig över departementspromemorian, finnes förespråkare såväl för den proportionella metoden som för självriskmetoden samt för en kombination av båda. Det förhåller sig väl också så, att ingendera metoden kan anses ur principiell synpunkt äga företräde. Det låter sig försvaras, om man förfäktar den ståndpunkten att en självrisk motsvarande $^{1}/_{12}$ av ersättningsunderlaget vid alla invaliditetsgrader ger en lämplig reduktion av ersättningen från högre till lägre invaliditetsgrader eller innebär en av sociala skäl betingad lämplig ökning av den proportionella ersättningen vid stigande invaliditetsgrader. Vidare blir steget mellan 10 %-fallen och fallen omedelbart därunder, där ingen livränta utgår, mindre. Och man behöver ingalunda anse, att självriskmetoden är till just för att korrigera verkningarna av en medvetet accepterad oriktig invaliditetsbedömning. Skulle erfarenheten visa, att vissa skador värderats för högt eller för lågt, bör givetvis korrigering ske av invaliditetsbedömningen. Därvid bör observeras att den ringa faktiska invaliditeten i de lägre invaliditetsgraderna ofta kan antagas bero på att den skadade genom särskilt uppbåd av reservkraft lyckats motverka den funktionsnedsättning, som vid de av skadan orsakade anatomiska förändringarna eljest varit att vänta.

Ett mycket starkt och enligt min mening avgörande skäl mot förslaget i promemorian utgör emellertid det förhållandet, att i alla nya fall, där invaliditeten understiger 25 %, livräntorna skulle reduceras. Denna reduktion skulle för 10 %-fallen bli så mycket som $^{3}/_{4}$ jämfört med nuvarande regler. Man kan visserligen tänka sig att införa självrisk med t. ex. $^{1}/_{16}$ i stället för $^{1}/_{12}$. Därigenom skulle man något bättre än nu tillgodose fallen med invaliditet överstigande 20 % och något minska såväl den grupp, som finge reducerad livränta som graden av reduktion. Men man torde böra vara mycket försiktig, när det gäller att införa nya bråktal.

Efter övervägande av denna fråga har jag stannat för att den nya lagens regler bör bygga på den proportionella regeln om $^{2}/_{3}$ kompensation. Liksom för närvarande bör dock förhöjd livränta med tillämpning av $^{11}/_{12}$ -regeln tillämpas. Den förhöjning, som sker vid invaliditetsgrader om minst 30 %,

bör då anses utgöra en med hänsyn till skadornas svårighetsgrad och av sociala skäl betingad rimlig extrakompensation. Genom att 18-årsgränsen slopas och reglerna för sänkning av livräntan vid 67-årsgränsen ändras, kommer kombinationen av $\frac{2}{3}$ - och $\frac{11}{12}$ -reglerna i fortsättningen inte att leda till sådana mindre tillfredsställande konsekvenser som nu.

Enligt gällande regler utgår invaliditetsersättningen i princip i form av livränta. Försäkringsrådet äger emellertid, när skäl finnes därtill, på ansökan av den skadade besluta att i stället för livränta eller del därav skall utgivas ett engångsbelopp motsvarande högst livräntans eller livräntedelens kapitalvärde. Socialvårdskommittén har föreslagit, att kapitalisering skall kunna ske även utan ansökan av den skadade, om kapitaliseringen av medicinska skäl finnes vara av synnerligt gagn för honom.

Jag har inte blivit övertygad om att den av socialvårdskommittén föreslagna kapitaliseringen av livränta av medicinska skäl är så starkt motiverad, att en kapitalisering även mot den skadades önskan bör få ske. Jag kan därför inte förorda kommitténs förslag på denna punkt.»

Motioner.

I motionerna I: 405 och II: 517 yrkas

att första stycket, punkterna a och b, i 16 § erhåller följande lydelse: »a) vid förlust av arbetsförmågan: *hela* ersättningsunderlaget, b) vid nedsättning av arbetsförmågan: en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget»,

att punkt c utgår,

samt att tredje stycket i 16 § erhåller följande lydelse: »Vid fastställande av ersättningsunderlaget medräknas årlig arbetsförtjänst enligt följande: a) för *ensamstående* arbetsförtjänst, som icke överstiger 7 200 kronor, till hela sitt belopp, den del av arbetsförtjänsten, som överstiger 7 200 kronor men ej 10 800 kronor, till tre fjärdedelar och den del därav, som överstiger 10 800 kronor, till hälften, b) för *familjeförsörjare utan minderåriga barn* arbetsförtjänst, som icke överstiger 9 300 kronor, till hela sitt belopp, den del av arbetsförtjänsten, som överstiger 9 300 kronor men ej 12 000 kronor, till tre fjärdedelar och den del därav, som överstiger 12 000 kronor, till hälften, c) för *familjeförsörjare med minderåriga barn* arbetsförtjänst, som icke överstiger 10 800 kronor, till hela sitt belopp, den del av arbetsförtjänsten, som överstiger 10 800 kronor men ej 14 000 kronor, till tre fjärdedelar och den del därav, som överstiger 14 000 kronor, till hälften.»

I motionerna I: 404 och II: 518 påtalas, att frågan om en samordning mellan livräntorna och folkpensionsförmånerna i stort sett skjutits åt

sidan. Vidare ifrågasättes i motionerna, om inte försäkringsrådet borde få befogenhet att även utan ansökan besluta om utbyte av livränta mot engångsbelopp när detta befinnes vara till synnerligt gagn för den skadade.

Utskottet.

Vid utformningen av den nya lagstiftningens bestämmelser om beräkningen av invalidlivräntor måste hänsyn tagas till en rad olika faktorer. En viktig fråga är, hur förhållandet bör ordnas mellan å ena sidan yrkeskadeförsäkringens invalidlivräntor och å andra sidan folkpensioneringens ålders- och invalidpensioner samt sjukbidrag. Att nu mera definitivt lösa detta komplicerade samordningsproblem torde inte vara möjligt, och man måste därför enligt utskottets mening nöja sig med att tillse, att folkpensioneringslagens bestämmelser vinner tillbörligt beaktande vid utformningen av livräntereglerna. Såvitt utskottet kunnat finna, har så skett i det genom propositionen framlagda förslaget.

I motionerna I: 405 och II: 517 har yrkanden framställts om vissa ändringar i de genom propositionen förordade bestämmelserna om livräntoberäkningen. Utskottet har emellertid funnit dessa bestämmelser väl avvägda och kan därför inte tillstyrka att de frångås.

I det förslag till lag om yrkesskadeförsäkring, som framlades av socialvårdskommittén år 1951, upptogs ett stadgande, enligt vilket försäkringsrådet skulle äga att utan ansökan utbyta en livränta mot ett kapitalbelopp, om detta funnes vara till synnerligt gagn för den skadade. Bestämmelsen tog framför allt sikte på sådana fall, i vilka skadans verkningar komplicerats av en s. k. ränteneurosis dvs. då den periodiska utbetalningen fixerat ogrundade föreställningar om skadans betydelse för arbetsförmågan. Att avgöra huruvida ett sådant fall föreligger, måste emellertid enligt utskottets mening vara ytterst vanskligt. I likhet med departementschefen har utskottet inte blivit övertygat om behovet av en regel om kapitalisering mot den skadades önskan. Vad som i motionerna I: 404 och II: 518 anförts rörande detta spörsmål bör därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

19—23 §§.

Dessa paragrafer innehåller regler rörande livräntor till efterlevande.

Departementschefen.

Vid remissen till lagrådet anförde departementschefen.

»Den nuvarande olycksfallsförsäkringens regler om livräntor till efterlevande skiljer sig i flera avseenden från motsvarande regler inom den allmänna skadeståndsrätten. En olikhet ligger däri, att kretsen av de personer, som äger erhålla livränta från försäkringen, är mera begränsad än den personkrets, som kan komma i fråga när det gäller skadestånd. Livränta

kan nämligen endast tillerkännas den avlidnes änka eller änking, barn och adoptivbarn samt föräldrar och adoptivföräldrar, medan skadestånd kan utgå till var och en, som enligt lag ägt rätt till underhåll av den avlidne; och lagstadgad rätt till underhåll föreligger ej blott för de nyss angivna grupperna av anhöriga utan även under vissa förutsättningar för frånskild make, styvbarn och moder till den avlidnes barn utom äktenskap. Å andra sidan kräves alltid för rätt till skadestånd, att den underhållsberättigade till följd av dödsfallet kommer att sakna erforderligt underhåll. Om dödsfallet icke har någon inverkan i detta hänseende — t. ex. därför att den avlidne efterlämnar en större förmögenhet eller är livförsäkrad till ett mera avsevärt belopp eller den efterlevande har en för sin försörjning tillräckligt stor arbetsinkomst — föreligger alltså ej rätt till skadestånd. Motsvarande behovsprövning förekommer inom försäkringen endast för änking, föräldrar och adoptivföräldrar. Till änka, barn och adoptivbarn utgår livränta helt oberoende av behovet i det enskilda fallet. Det är vidare att märka, att skadeståndets belopp städse utmättes med hänsyn till vad som anses skäligt, medan yrkesskadelagstiftningen innehåller detaljerade bestämmelser om hur livräntan skall beräknas för olika kategorier av efterlevande.

Den skillnad, som sålunda råder i detta hänseende, sammanhänger därmed att, när det gäller skadeståndsanspråk, parterna själva äger avgöra, huruvida och med vilket belopp skadestånd skall utgå, och att, om saken kommer under domstols prövning, domstolen ej får gå utöver den ram, som parterna uppdragit genom sina yrkanden resp. medgivanden i målet, och ej heller grunda sitt avgörande på annat material än det som åberopats i processen. Inom försäkringen åter tillerkännes avtal mellan den ersättningsberättigade och försäkringsinrättningen inte bindande verkan; försäkringsinrättningarna har i stället ålagts att i varje särskilt ärende på eget initiativ verkställa en såvitt möjligt fullständig utredning av frågan, huruvida och med vilket belopp ersättning bör utgå samt att meddela beslut i enlighet därmed. Med hänsyn till försäkringens sociala karaktär och försäkringsinrättningarnas dubbla egenskap av part och beslutande organ bör dessa principer inte frångås. Det är därför önskvärt, att inom försäkringen rätten till ersättning så långt det är möjligt anknytes till rent faktiska förhållanden, som kan klarläggas utan större svårigheter, och inte göres beroende av en så pass svårbedömbär faktor som vederbörandes behov. Härför talar även den omständigheten att livräntorna har karaktär av försäkringsprestationer. Emellertid kan det inte vara rimligt att helt bortse från behovs- och skälighetssynpunkter i det enskilda fallet. Det skulle nämligen betyda att sådana personer, vilkas försörjning endast i undantagsfall beröres av att en anhörig dör, finge antingen tillerkännas en villkorlös rätt till livränta efter denne eller också helt undantagas från livränterätten. Den ledande principen synes därför böra vara att sådana personer, som enligt vad erfa-

renheten visar mera regelmässigt är för sin försörjning beroende av en viss anhörig, tillerkännes livräntor efter honom utan prövning av behovet i det enskilda fallet. För dessa grupper bör lagstiftningen innehålla detaljerade regler rörande livränteberäkningen, avpassade med tanke på normalfallen och utformade på sådant sätt, att utrymme inte finnes för skälighetsavgöranden. Dessutom bör emellertid liksom f. n. möjligheter finnas att efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall utge livränta även till vissa andra grupper av anhöriga än de nyss nämnda.

Vad först beträffar *änka* innebär socialvårdskommitténs förslag — bortsett från vissa detaljer till vilka jag strax återkommer — inte någon ändring i förhållande till vad som nu gäller. Varje änka skall sålunda enligt förslaget ha en ovillkorlig rätt att, så länge hon lever ogift, uppbära livränta med ett årligt belopp, som motsvarar $\frac{1}{3}$ av mannens årliga arbetsförtjänst. Häremot har i några remissyttranden invänts, att de gifta kvinnorna numera har en helt annan ställning än vid tillkomsten av OL och att det därför inte längre bör komma i fråga att tillerkänna alla änkor en i princip livsvarig livränta. Emellertid torde det alltjämt förhålla sig så att den överväldigande majoriteten av gifta kvinnor är beroende av mannens arbetsinkomst och således har behov av understöd om denna inkomst faller bort genom mannens död. På grund härav och med hänsyn till vad jag tidigare anfört om önskvärdheten av att behovsprövning i största möjliga utsträckning undvikes i de enskilda ärendena, anser jag att kommitténs förslag bör godtagas. I överensstämmelse med vad jag förordat beträffande invalidlivräntan bör änkelivräntan dock minskas med $\frac{1}{4}$ fr. o. m. månadsskiftet efter den dag änkan fyller 67 år.

För att livränta skall kunna tillerkännas *änkling* kräves enligt nu gällande lagstiftning, att änklungen varit för sitt uppehälle beroende av hustruns arbete. Änklinglivräntan är alltså i motsats till änkelivräntan behovsprövad. Såsom framhållits av socialvårdskommittén och i några remissyttranden kan den skillnad, som sålunda göres mellan änka och änkling, knappast anses stå i överensstämmelse med modern uppfattning om makars inbördes rättsförhållanden. Det oaktat har kommittén ansett, att skillnaden bör upprätthållas även i fortsättningen. Jag delar denna uppfattning. Enbart den omständigheten att äkta makar är fullt jämställda i civilrättsligt hänseende, behöver nämligen enligt min mening inte medföra, att de likställes även i fråga om rätten till sociala förmåner; och det skulle knappast stå i god överensstämmelse med de principer, som eljest ligger till grund för den sociala yrkesskadelagstiftningen, att tillförsäkra alla änklingar en ovillkorlig rätt till livränta. Änklinglivränta bör därför liksom nu utgå endast efter en prövning av behovet i varje särskilt fall. Till frågan, efter vilka regler behovsprövningen bör ske, återkommer jag senare

6 Bihang till riksdagens protokoll 1954. 9 saml. 2 avd. Nr 22.

i samband med behandlingen av föräldralivräntorna. Här vill jag endast anmärka, att det givetvis inte bör komma i fråga att utge livränta till änking med större andel av den avlidnas årliga arbetsförtjänst eller för längre tid än som föreslagits för änka.

Enligt kommitténs förslag skall — i motsats till vad som nu gäller — livränta kunna utgå även till fr å n s k i l d m a k e. Som villkor härför har kommittén föreslagit, att vederbörande enligt dom eller enligt avtal, som förelegat i skillnadsålet, var berättigad till underhåll av den avlidne. Undantag har dock gjorts för det fall, att den efterlevande faktiskt inte åtnjöt något bidrag från den avlidne. I dylikt fall skall nämligen enligt förslaget livränta ej utgå med mindre det kan antagas, att bidrag skulle ha utgått om skadan ej inträffat. Livräntan föreslås skola motsvara det belopp, som den avlidne skolat betala i underhållsbidrag, dock högst $\frac{1}{3}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, och utgå så länge den efterlevande är ogift.

I remissyttrandena har några principiella invändningar inte gjorts mot att underhållsberättigad frånskild make tillerkännes rätt till livränta. Själv finner jag förslaget härom väl motiverat, och jag tillstyrker därför att det genomföres. Såsom påpekats av Svea hovrätt bör emellertid rätt till livränta föreligga endast då underhållsbidraget bestämts skola utgå å särskilda tider.

Givetvis bör livränta till frånskild ej i något fall beräknas efter förmånligare grunder än livränta till änka. Inom denna ram bör livräntan till frånskild utgå med det belopp, som vederbörande ägt utbekomma i bidrag från den avlidne. Hänsyn bör tagas ej blott till storleken av det bidrag, som utdömts eller avtalats, utan även till sådan förhöjning av bidraget, som kan ha bestämts genom lagstiftning. Jag tänker härvid närmast på lagen den 6 juni 1952 om höjning av vissa underhållsbidrag, vilken är avsedd att bereda vissa underhållsberättigade kompensation för penningvärdets fall. Att, såsom kommittén föreslagit, alltid låta livräntan utgå så länge den underhållsberättigade är ogift, synes inte motiverat. Har genom domen eller avtalet bestämts, att underhållsbidraget skall utgå endast för begränsad tid, bör denna tidsbegränsning gälla även beträffande livräntan.

Som en nyhet har socialvårdskommittén vidare föreslagit, att k v i n n a, som varaktigt sammanlever med en man under äkten-skapsliknande förhållanden, skall ha rätt till livränta efter honom, därest hon vid tiden för hans död har eller är havande med barn till honom. Livräntan skall enligt förslaget utgå efter samma grunder som förordats för änka, d. v. s. med $\frac{1}{3}$ av mannens årliga arbetsförtjänst så länge kvinnan är ogift.

Mot detta förslag har i en del remissyttranden inväntats, att en kvinna, som sammanlever med en man utan att vara gift med honom, inte har någon lagstadgad rätt till underhåll av honom och följaktligen inte heller någon rätt att utfå skadestånd av den, som kan ha vållat mannens död. Det borde därför, menar man, inte komma i fråga att tillerkänna henne livränta från försäkringen för den händelse mannen skulle avlida till följd av yrkesskada. För egen del kan jag inte tillmäta dessa invändningar avgörande betydelse. Vid utformningen av yrkesskadeförsäkringens regler om efterlevandelivräntor måste sociala synpunkter få göra sig starkt gällande, och ur dylika synpunkter är det tämligen likgiltigt om den försörjning, som kvinnan gått miste om genom mannens död, var grundad på en legal underhållsplikt eller på frivilligt åtagande från mannens sida. Principen att med äkta makar likställa man och kvinna, som sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden, är f. ö. inte ny inom svensk sociallagstiftning. Den har nämligen kommit till uttryck i folkpensioneringslagen, som i 13 § innehåller ett stadgande enligt vilket ogift pensionstagare, som sedan avsevärd tid sammanlever med annan under äktenskapsliknande förhållanden, vid lagens tillämpning må anses som gift med denne. Enligt min mening bör ifrågavarande princip införlivas även med yrkesskadelagstiftningen.

Jag tillstyrker alltså, att en kvinna, som sammanlever med en man under äktenskapsliknande förhållanden, tillerkännes rätt till livränta efter honom för den händelse han skulle avlida till följd av yrkesskada. I motsats till kommittén anser jag, att livränterätten inte bör förknippas med något barnvillkor. Däremot bör i analogi med vad som gäller inom folkpensioneringen såsom villkor uppställas att kvinnan ej är gift med annan och att hon sammanlevat med den avlidne under avsevärd tid. Att i lagtexten närmare ange vad som bör förstås med »äktenskapsliknande förhållanden» och »avsevärd tid» synes inte möjligt. Till ledning för tillämpningen vill jag dock som min mening uttala, att livränterätt bör föreligga endast i sådana fall, där förbindelsen inte skiljer sig från ett äktenskap på annat sätt än att den ej legaliserats genom vigsel.

Någon anledning att i normala fall beräkna livräntan för ifrågavarande grupp av kvinnor efter andra regler än för änkor synes inte föreligga. Däremot torde det vara nödvändigt att införa särbestämmelser för att hindra dubbel kompensation i vissa specialfall. Såsom kommittén framhållit, kan det inträffa att en kvinna, som kommer i fråga till livränta efter en man med vilken hon sammanbott, äger uppbära livränta eller pension efter en man, med vilken hon tidigare varit gift eller sammanlevat. Anledningen till att kvinnan inte gift sig med den senast avlidne kan i dylikt fall ha varit, att hon inte velat förlora livräntan eller pensionen efter den först avlidne. Med tanke härpå har kommittén föreslagit, att livräntan efter den senast avlidne skall utgå endast i den mån den överstiger livräntan eller pensio-

nen efter den först avlidne. I den av kommittén utarbetade lagtexten är denna regel utformad så, att — om kvinnan i egenskap av efterlevande till någon tidigare avliden person är berättigad till livränta enligt yrkesskadeförsäkringslagen eller annan författning eller enligt Konungens förordnande eller till pension på grund av den avlidnes anställning och denna förmån skall utgå allenast så länge kvinnan lever ogift — livräntan efter den, med vilken hon sammanbott under äktenskapsliknande förhållanden, skall utgå endast i den mån dess belopp överstiger nyssnämnda förmåns belopp för samma tid. För egen del kan jag ansluta mig till den tankegång som ligger bakom förslaget, men jag anser, att avräkningsskyldigheten bör utsträckas längre än kommittén synes ha tänkt sig. Om kvinnan är fränskild och har rätt till underhållsbidrag av sin förutvarande man, kan det inte vara rimligt att hon dessutom får uppbära oavkortad livränta efter den man, med vilken hon sammanlevat. Livräntan bör därför i detta fall minskas med vad som svarar mot underhållet. Vidare synes avdrag böra ske ej blott för sådan pension eller livränta, som omnämnts i kommitténs förslag till lagtext, utan för all ersättning — skadestånd däri inbegripet — som helt eller delvis har karaktär av understöd åt kvinnan i anledning av den först avlidne mannens död och som skulle ha fallit bort, om hon gift sig med den sist avlidne.

Om en man och en kvinna är trolovade och trolovningen upplöses genom att mannen avlider i yrkesskada, kommer enligt vad jag föreslagit i det föregående livränta att utgå till kvinnan under förutsättning att sammanlevnadsvillkoret är uppfyllt. I likhet med tre av socialvårdskommitténs ledamöter finner jag det skäligt, att livränta tillerkännes troluvad kvinna även under vissa andra förutsättningar, nämligen om hon har eller har haft barn med mannen eller är havande med barn till honom. Livräntan synes i dessa fall böra utgå enligt samma regler som i sammanlevnadsfallen. Jag föreslår alltså, att bestämmelser av nu angiven innebörd intages i lagen. Jag förutsätter härvid, att bestämmelserna tillämpas restriktivt och att livränta inte medges med mindre utredningen otvetydigt ger vid handen, såväl att kvinnan vid tiden för dödsfallet var troluvad med den avlidne som att barnvillkoret är uppfyllt.

I likhet med kommittén anser jag, att det sammanlagda beloppet av livräntor till efterlevande make, fränskild make, samboende kvinna och troluvad kvinna inte bör få överstiga $\frac{1}{3}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst och att den nedsättning, som kan erfordras till följd av denna maximeringsregel bör ske proportionellt i förhållande till livräntornas belopp.

Enligt gällande bestämmelser har den avlidnes egna barn under 16 år en ovillkorlig rätt till livränta, som för varje barn utgör $\frac{1}{6}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Socialvårdskommittén har övervägt, huru-

vida 16-årsgränsen borde höjas, men funnit, att en höjning i varje fall inte borde ske för närvarande. Jag är ense med kommittén såtillvida, att den ovillkorliga rätten till livränta bör upphöra, då barnet fyller 16 år. Däremot anser jag, att livränta i undantagsfall bör utgivas även efter det barnet uppnått denna ålder, nämligen om barnet till följd av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att försörja sig själv. En regel av detta innehåll står i god överensstämmelse med föräldrabalkens stadganden om föräldrars underhållsskyldighet och bör därför ej inge några betänkligheter. Emellertid kan det knappast vara rimligt, att ett barn, som lider av en obotlig sjukdom, på försäkringens bekostnad erhåller en livsvarig livränta. En begränsning bör därför genomföras. Rent teoretiskt borde gränsen dragas så, att livräntan utginge så länge barnet skulle ha kunnat erhålla underhåll av den avlidne, om denne inte drabbats av yrkesskadan. Det kan därför ifrågasättas om inte rätten till livränta borde upphöra senast då den avlidne skulle ha uppnått viss ålder, t. ex. 67 år. En sådan gränsdragning skulle emellertid medföra, att maximitiden för livräntan bleve längre ju yngre den avlidne varit vid barnets födelse; om den avlidne fyllt 51 år vid barnets födelse skulle livränta över huvud inte kunna utgå efter det barnet uppnått 16 års ålder. Det synes därför lämpligast att livränterätten i samtliga fall anknytes till barnets ålder. Jag föreslår, att den upphör senast den dag barnet fyller 21 år.

Liksom nu bör livränta till barn under 16 år utgå med ett belopp, som motsvarar $\frac{1}{6}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Detsamma bör gälla, om livränta kommer i fråga efter det barnet uppnått 16 års ålder. Tillräckliga skäl synes inte föreligga att, såsom Svea hovrätt ifrågasatt, införa särbestämmelser för barn, som ej stått under den avlidnes vårdnad.

För att livränta skall utgå till *a d o p t i v b a r n* kräves nu, att adoptionen ägt rum före olycksfallet resp. yrkessjukdomens yppande. Detta villkor bör, såsom kommittén föreslagit, slopas och adoptivbarn helt likställas med eget barn.

Jag övergår nu till att behandla frågan om livränta till *m a k e s b a r n* i tidigare gifte och utom äktenskap.

Om en man gifter sig med en kvinna, som har barn med annan, ådrar han sig enligt föräldrabalken skyldighet att efter förmåga bidra till barnets underhåll, så länge äktenskapet består. En förutsättning härför är dock, att kvinnan har den rättsliga vårdnaden om barnet. Däremot saknar det betydelse om barnet vistas i makarnas hem eller annorstädes. Att styvfadern på detta sätt blir underhållsskyldig mot barnet medför inte någon ändring i den underhållsskyldighet, som åvilar barnets naturlige fader. Moderns giftermål medför alltså inte någon lindring i hans underhållsbörda.

Motsvarande regler gäller för det fall att en kvinna gifter sig med en man, som förut har barn.

Styvbarn har f. n. inte någon rätt till livränta efter sin styvfader eller styvmoder.

Socialvårdskommittén har nu föreslagit, att en *hustrus barn* i tidigare gifte eller utom äktenskap skall äga uppbära livränta efter sin styvfader under förutsättning att barnet hade sitt hem hos honom. Eftersom en behovsprövning — med hänsynstagande till änkans ekonomiska ställning, underhållsbidrag från barnets naturlige fader, bidragsförskott o. s. v. — enligt kommitténs mening skulle bli alltför komplicerad, har kommittén ansett, att livräntan bör utgå utan inskränkning efter samma regler som livränta till eget barn. Mot förslaget kan invändas, att det inte finnes anledning att ge barnet livränta, om dess försörjning är tryggad genom bidrag från dess naturlige fader. Det kan också invändas, att förslaget i undantagsfall kan leda till att barnet får livränta från försäkringen efter såväl sin fader som sin styvfader. Då det emellertid är önskvärt att erhålla enkla och schematiska regler, som är avpassade med tanke på normalfallen, anser jag i likhet med kommittén, att någon behovsprövning inte bör förekomma. Inte heller finner jag det lämpligt att komplicera lagstiftningen med särbestämmelser för de, med all säkerhet mycket sällsynta fall, i vilka mer än en livränta kan komma i fråga. Med hänsyn härtill och då kommitténs förslag så gott som genomgående godtagits under remissbehandlingen, tillstyrker jag att det genomföres. I ett avseende synes förslaget dock böra modifieras. Några bärande skäl till att utge livränta endast till sådant styvbarn, som hade sitt hem hos den avlidne synes nämligen inte föreligga. Livränta bör utgå till varje styvbarn, mot vilket den avlidne enligt föräldrabalken var underhållsskyldig, oavsett var barnet bodde vid tiden för dödsfallet.

Enligt kommitténs förslag skall en *mans barn* i tidigare gifte eller utom äktenskap inte ha rätt till livränta efter sin styvmoder. Kommittén torde ha ansett, att ett dylikt barn i vanliga fall kan få full försörjning av sin fader och att det därför inte skulle vara rimligt att ge barnet en ovillkorlig rätt till livränta efter styvmodern. Jag finner denna synpunkt riktig. Liksom det inte bör komma i fråga att ge alla änklingar en ovillkorlig rätt till livränta efter sina hustrur, bör ej heller änklings barn utom äktenskap eller i tidigare gifte ha en generell livränterätt efter sina styvmödrar. Om ett dylikt barn enligt familjerättsliga regler ägde rätt till underhåll av sin styvmoder och till följd av hennes bortgång kommer att sakna erforderligt underhåll, är det dock skäligt, att barnet kommer i åtnjutande av livränta efter henne. Jag föreslår därför att en bestämmelse av denna innebörd intages i lagen. Följden härav blir visserligen, att en behovsprövning måste verkställas innan livränta utges efter styvmoder, men jag anser denna lösning vara att föredraga framför de två alternativ som eljest står till buds,

nämligen antingen helt utesluta ifrågavarande barn från rätten till livränta eller också att tillerkänna dem en ovillkorlig livränterätt. Någon skälighetsprövning av livräntans belopp bör inte komma i fråga. Föreligger förutsättningarna för att livränta över huvud taget skall utgå, bör livräntan alltså beräknas enligt samma regler som livränta till eget barn.

Vad jag föreslagit om makes barn i tidigare gifte eller utom äktenskap bör gälla även beträffande *m a k e s a d o p t i v b a r n*.

För att livränta skall utgå till *f ö r ä l d r a r* kräves enligt gällande lagstiftning, att de varit för sitt uppehälle väsentligen beroende av den avlidnes arbete. I konsekvens härmed föreskrives, att livräntans belopp skall motsvara värdet av det underhåll de åtnjutit av honom, dock högst $\frac{1}{4}$ av hans årliga arbetsförtjänst. Prövningen, huruvida och med vilket belopp livränta skall utgå, hänför sig alltså helt till de faktiska förhållandena före dödsfallet och hänsyn tages inte till sådana omständigheter, som gör det mer eller mindre sannolikt att den avlidne i en framtid skulle ha lämnat föräldrarna underhåll eller förhöjt underhåll. Såsom kommittén framhållit, kan det emellertid inträffa fall, där föräldrarnas utsikter till framtida bidrag eller bidragsförhöjning varit så säkra, att hänsyn skäligen bör tagas därtill. Med tanke härpå har kommittén föreslagit, att livränta skall utgå till föräldrar inte blott om de varit beroende av den avlidne för sin försörjning utan också om de med hänsyn till föreliggande särskilda omständigheter måste antagas ha kommit att inom en nära framtid bli beroende av honom, därest skadan ej inträffat. Enligt förslaget skall livräntan för envar av föräldrarna eller, om de är gifta och sammanlever, för dem tillsamman utgöra 300 kr., därest den avlidnes årliga arbetsförtjänst ej översteg 1 200 kr., och eljest lägst 300 kr. och högst $\frac{1}{4}$ av den årliga arbetsförtjänsten. Minimibeloppet skall dock få överskridas endast i den mån värdet av det åtnjutna underhållet föranleder därtill eller synnerliga skäl eljest är för handen. Livräntan föreslås skola utgå så länge den berättigade lever eller, om livräntan tillagts makar gemensamt, så länge någon av dem lever.

Även enligt min mening bör de nuvarande bestämmelserna om livränta till föräldrar uppmjukas. I likhet med Svea hovrätt anser jag, att detta bör ske genom att villkoren för rätt till livränta bringas i överensstämmelse med de i 6 kap. 4 § strafflagen angivna förutsättningarna för rätt till skadestånd, d. v. s. att livränta bör utgå, därest föräldrarna till följd av dödsfallet »kommer att sakna erforderligt underhåll». Sistnämnda uttryck har i praxis tolkats på ett sätt, som ganska väl överensstämmer med vad kommittén torde ha avsett med sin formulering av beroendevillkoren; skadestånd har nämligen i undantagsfall ansetts kunna utdömas även om underhållsfrågan inte var alldeles aktuell före dödsfallet. I praktiken torde därför resultatet bli detsamma, oavsett vilken formulering som användes. Med

strafflagens uttryckssätt kan dock livränta i ett och annat fall komma att vägras föräldrar, som varit beroende av den avlidne men som — t. ex. genom arv efter honom — fått sin ekonomiska ställning så förbättrad, att de inte kan sägas sakna erforderligt underhåll efter dödsfallet. En dylik inskränkning i förhållande till vad kommittén föreslagit är emellertid rimlig. Livräntans belopp bör — liksom skadeståndets — utmätas efter vad som är skäligt. Det ligger i sakens natur, att man härvid främst bör beakta värdet av det underhåll föräldrarna åtnjutit men hänsyn bör, såsom framgår av det nyss anförda, även tagas till andra omständigheter, såsom deras utsikter till framtida bidrag av den avlidne, arv o. s. v. Eftersom den årliga arbetsförtjänsten enligt vad jag föreslagit i det föregående, alltid skall beräknas till minst 1 200 kr., saknas numera anledning att införa någon särregel för det fall att arbetsförtjänsten faktiskt var lägre. Att såsom kommittén föreslagit tillerkänna föräldrar, som är gifta och sammanlever, en gemensam livränta synes kunna leda till komplikationer i fall, där föräldrarna senare flyttar i sär. Livränta bör därför alltid tilläggas fader och moder var för sig. Den bör alltid utgå så länge den berättigade lever och motsvara högst $\frac{1}{6}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Härigenom kommer maximigränsen för den avlidnes båda föräldrar att sammanfalla med maximigränsen för änkring, d. v. s. utgöra $\frac{1}{3}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Livränta till **a d o p t i v f ö r ä l d r a r** bör givetvis liksom nu utgå efter samma regler som livränta till föräldrar.

I det föregående har jag föreslagit, att livränta till **ä n k l i n g** skall utgå endast efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall. Jag återkommer nu till frågan efter vilka regler denna prövning bör ske. Socialvårdskommittén har föreslagit, att änkring skall ha rätt till livränta under förutsättning att han för sitt underhåll varit beroende av hustruns arbete samt att livräntan, om denna förutsättning är uppfylld, alltid skall motsvara $\frac{1}{3}$ av hennes årliga arbetsförtjänst och utgå så länge han är ogift. Förslaget överensstämmer i stort sett med vad som nu gäller. Kommittén har alltså inte ansett sig böra förorda, att bestämmelserna om livränta till änkring uppmjukas på sätt som föreslagits beträffande livränta till föräldrar. För egen del finner jag emellertid det riktigast, att samma regler får gälla för dessa båda kategorier. Jag föreslår därför, att livränta skall utgivas till änkring, såvida han genom hustruns död kommer att sakna erforderligt underhåll, samt att livräntans belopp skall inom ramen för förut nämnt maximum bestämmas med hänsyn till vad som är skäligt. Tillräckliga skäl föreligger enligt min mening inte att alltid utge livränta till änkring, så länge han lever ogift. Hinder bör därför inte möta att tillerkänna änkring livränta för viss tid.

Beloppet av samtliga efterlevandelivräntor får enligt nu gällande bestämmelser inte överstiga $\frac{5}{100}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Om denna maximeringsregel bibehölles oförändrad, skulle följden bli, att efterlevande kunde få uppbära mera i livräntor än som skulle ha utgått i invalidlivränta till den skadade, därest han ådragit sig fullständig invaliditet. Såsom jag föreslagit i det föregående skall nämligen vid beräkning av invalidlivränta en reducering ske av den årliga arbetsförtjänsten i den mån den överstiger 7 200 kr. Maximibeloppet av flera efterlevandelivräntor bör därför sättas i relation till det ersättningsunderlag, som skall ligga till grund för beräkning av invalidlivräntan, och utgöra $\frac{5}{100}$ av detta. I likhet med kommittén anser jag, att erforderlig nedsättning bör ske efter samma principer som nu, d. v. s. i första hand drabba föräldrar och adoptivföräldrar samt i övrigt ske proportionellt i förhållande till de olika livräntornas belopp.

Enligt gällande bestämmelser utgives ett engångsbelopp till livränteberättigad änka eller änklings, som gifter om sig före 60 års ålder. Kommittén har föreslagit, att denna regel bibehålles och utsträcker till att avse jämväl fränskild make och sådan ogift kvinna, som enligt förslaget skall likställas med änka. Härvid har kommittén utgått ifrån, att livränta till samtliga dessa kategorier alltid skulle utgå så länge den berättigade levde ogift. Enligt de regler, som jag förordat, kan det emellertid inträffa, att livränta till fränskild eller änklings utgives för viss tid. Tillräckliga skäl synes inte föreligga att i dylika fall utge engångsbelopp, därest den berättigade skulle ingå äktenskap före den fastställda tidens utgång. Rätt att utfå engångsbelopp bör därför föreligga, endast om livräntan tillagts vederbörande utan annan tidsbegränsning än att den skall upphöra vid giftermål. Engångsbeloppet bör, såsom kommittén föreslagit, motsvara tre årsbelopp av livräntan. I överensstämmelse med den princip som nu gäller bör vid beräkningen av engångsbeloppets storlek hänsyn inte tagas till sådan reducering av livräntan, som kan ha skett med tillämpning av reglerna rörande konkurrens mellan flera livräntor.»

Lagrådet.

Vid sin granskning av 20 § i det till lagrådet remitterade förslaget anförde lagrådet.

»Till bestämmelsen i första stycket av denna paragraf, att änka efter försäkrad, som avlidit till följd av yrkesskada, äger uppbära livränta, så länge hon lever ogift, ansluta sig stadganden i andra stycket, enligt vilka med änka likställas ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller

var havande med barn till honom. Sistnämnda stadganden inge betänkligheter ur olika synpunkter.

Departementschefen har framhållit, att principen att med äkta makar likställa man och kvinna, som sammanleva under äktenskapsliknande förhållanden, icke är ny inom svensk sociallagstiftning, i det att den redan kommit till uttryck i 13 § (numera 12 §) folkpensioneringslagen. Erinras må dock, att enligt detta lagrum principen icke får tillämpas med mindre särskilda skäl föreligga, medan enligt det remitterade förslaget varje motsvarande inskränkning saknas, ävensom att föreskriften i folkpensioneringslagen kan verka både till nackdel och till fördel för de sammanlevande, under det att här principen enbart skulle innebära en fördel för dem. Genom den föreslagna bestämmelsen skulle tagas ännu ett — och ett ganska stort — steg framåt mot dylika förbindelsers acceptering i vad avser sociala förmåner. Kontrahenterna i dessa förbindelser intaga i fråga om skyldigheter gent emot det allmänna — särskilt på beskattningsrättens område men även eljest, se t. ex. 3 § fattigvårdslagen — en mer gynnad ställning än äkta makar, och varje ytterligare förmån som beredes dem torde vara ägnad att öka antalet dylika förbindelser. En sådan utveckling kan ur skilda synpunkter, även skattepolitiska, icke anses önskvärd.

Den ledande principen för reglerna om rätt till livränta efter en anhörig har av departementschefen angivits böra vara, att sådana personer, som enligt vad erfarenheten visar mera regelmässigt äro för sin försörjning beroende av en viss anhörig, tillerkännas livräntor efter honom utan prövning av behovet i det enskilda fallet. Nu förhåller det sig antagligen så, att i äktenskapsliknande förbindelser båda kontrahenterna — i större utsträckning än när det gäller äktenskap — äro förvärvsarbetande och således icke i högre grad för sin försörjning beroende av varandra; i varje fall torde detta gälla när förbindelserna äro barnlösa. Att kontrahenterna icke gifta sig beror ju ofta på att de önska undgå sambeskattnig. När barn födas i sådana förbindelser och kvinnan i anledning därav slutar förvärvsarbetet för att helt ägna sig åt skötseln av hemmet, lära förbindelserna ej sällan legaliseras genom vigsel, detta jämväl av hänsyn till barnen. Det synes alltså finnas fog för antagandet, att även enligt nyssnämnda princip de fria förbindelserna icke böra likställas med verkliga äktenskap.

För att över huvud i förevarande sammanhang räkna med här avsedda fria förbindelser synes en förutsättning böra vara, att båda kontrahenterna äro ogifta. Att tillerkänna en kvinna, som sammanlevt med en man medan dennes äktenskap med annan kvinna ännu bestod, livränta efter honom synes icke böra komma i fråga. Konkurrens mellan henne och änkan beträffande rätten till livränta kunde under vissa omständigheter te sig synnerligen stötande.

Två trolovade, som icke sedan avsevärd tid sammanleva under äktenskapsliknande förhållanden, torde sällan kunna sägas vara för sin försörj-

ning beroende av varandra. Och detta gäller väl även om kvinnan har eller väntar barn med sin fästman. I regel är hon eller har hon nyligen varit förvärvsarbetande. Om fästmannen dör genom yrkesskada, skall barnet enligt 21 § i det remitterade förslaget äga uppbära livränta. Förslaget att låta även fästmän, så länge hon lever ogift och således måhända under hela sin livstid, åtnjuta livränta synes, såsom socialvårdskommittén framhållit, föra alltför långt. Hon bör i vanliga fall utan större svårigheter kunna fortsätta eller återupptaga sitt förvärvsarbete.

I sådana förbindelser varom nu är fråga äger kvinnan för närvarande icke i något fall rätt till skadestånd, därest mannen genom annans förvällande blivit dödad. Visserligen är det ingalunda uteslutet att en ändring härutinnan framdeles kan komma till stånd, men det synes knappast sannolikt att, om så sker, kvinnan tillerkännes ovillkorlig rätt till en ekonomisk prestation. Även detta förhållande torde utgöra skäl för att icke inom yrkesskadeförsäkringen utvidga kretsen av livräntetagare till att generellt omfatta dessa kvinnor. Man synes ej böra sträcka sig längre än att tillerkänna sådan kvinna livränta för den händelse hon genom dödsfallet kommer att sakna erforderligt underhåll och i så fall med belopp efter vad som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Livräntan bör givetvis utgå endast så länge kvinnan lever ogift och aldrig med högre belopp än när det gäller livränta till änka.

Bestämmelserna om livränta i dessa fall synas, om lagrådets förslag godtages, lämpligen böra upptagas efter föreskrifterna om livränta till änkling, till vilka de i viss mån ansluta sig.

Lagrådet hemställer förty, att andra stycket i det remitterade förslaget får utgå ävensom att efter det föreslagna tredje stycket inskjutes ett nytt tredje stycke av innehåll att var den avlidne ogift men sammanlevde han sedan avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden med ogift kvinna och kommer hon genom dödsfallet att sakna erforderligt underhåll, äger hon uppbära livränta efter samma grunder som i andra stycket stadgas i fråga om livränta till änkling samt att vad sålunda sagts ock skall under sistnämnda förutsättning gälla kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom.

Därest lagstiftningen i fråga om rätten till livränta till efterlevande i viss utsträckning likställer sammanboendet utan vigsel med äktenskap, synes det ligga nära till hands att giva detta samma verkan som nytt giftermål också beträffande livräntans upphörande. En regel härom torde visserligen icke kunna få någon större praktisk betydelse, då den nya förbindelsen väl i allmänhet torde vara okänd för försäkringsinrättningen och i allt fall betydande bevisvärigheter kunna antagas uppkomma. Å andra sidan kunde frånvaron av en dylik bestämmelse understundom innebära ett motiv för kontrahenterna att icke genom vigsel legalisera förbindelsen. Lag-

rådet vill därför förorda ett stadgande av antydda innebörd, vilket kunde upptagas i förevarande paragraf i ett nytt fjärde stycke och få innehålla, att rätten till livränta enligt första eller tredje stycket upphör, därest den efterlevande avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med annan.»

Departementschefen.

Med anledning av vad lagrådet anfört yttrade departementschefen då lagrådets utlåtande anmäldes i statsrådet.

»Lagrådet har funnit de i 20 § andra stycket av det remitterade förslaget till lag om yrkesskadeförsäkring upptagna stadgandena — enligt vilka ogift kvinna, som sedan avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden sammanlevde med en genom yrkesskada avliden man, ävensom kvinna, som var trolovad med en dylik man och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom, skall ha samma ovillkorliga rätt till livränta som änka — inge betänkligheter ur olika synpunkter. Enligt lagrådets mening borde man inte sträcka sig längre än till att tillerkänna sådan kvinna livränta för den händelse hon genom dödsfallet kommer att sakna erforderligt underhåll och i så fall med belopp efter vad som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Lagrådet har alltså inte ställt sig avvisande mot att ifrågavarande grupp av kvinnor hänföres till de livränteberättigades krets men ansett att livränta bör tillerkännas dem efter prövning av behovet i varje särskilt fall d. v. s. efter samma grunder, som enligt förslaget skall tillämpas i fråga om livränta till änking.

Vid remissen till lagrådet framhöll jag såsom önskvärt, att inom yrkesskadeförsäkringen rätten till ersättning så långt det vore möjligt anknötes till rent faktiska förhållanden, som kunde klarläggas utan större svårigheter, och inte gjordes beroende av en så pass svårbedömd faktor som vederbörandes behov. Emellertid fann jag det inte rimligt att helt bortse från behovs- och skälighetssynpunkten i det enskilda fallet, enär följden härav skulle bli att sådana personer, vilkas försörjning endast i undantagsfall berördes av en anhörigs död, finge antingen tillerkännas en villkorlös livränta efter honom eller också helt undantagas från livränterätten. Jag ansåg därför, att den ledande principen borde vara, att sådana personer, som enligt vad erfarenheten visade mera regelmässigt vore för sin försörjning beroende av en viss anhörig, borde tillerkännas livräntor efter honom utan prövning av behovet i det enskilda fallet, men att det dessutom borde finnas möjlighet att efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall utge livräntor även till vissa andra grupper av anhöriga. Med utgångspunkt härifrån föreslog jag bl. a. att änkor, vilka enligt min mening i det överväldigande flertalet fall har behov av understöd vid mannens död, borde tillerkännas en villkorlös rätt till livränta

under det att änkringarna, vilkas försörjning enligt min åsikt endast mera sällan påverkas av hustruns död, borde få rätt till livränta endast efter prövning av behovet i det särskilda fallet. Förslaget stod i denna del i överensstämmelse med vad som nu gäller och vad som förordats av socialvårdskommittén.

Vid remissbehandlingen av socialvårdskommitténs förslag framkom delade meningar, huruvida och i så fall under vilka förutsättningar livränterätt borde tillerkännas kvinna, som sammanlevat med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden. Bland annat påyrkades i ett par yttranden, att livränta i dylikt fall skulle utgå endast efter behovsprövning. För egen del fann jag det bäst överensstämma med den nyss angivna huvudprincipen, att behovsprövning icke föreskrevs för ifrågavarande kvinnor och att de alltså i livräntehänseende likställdes med änkor. Jag utgick härvid från, att en ogift kvinna, som en avsevärd tid sammanlever med en man under äktenskapsliknande förhållanden, i de allra flesta fallen är beroende av mannens arbetsinkomst och således i behov av understöd om han dör. Vad lagrådet anfört ger mig inte anledning att frånga denna uppfattning.

Vad särskilt angår trolovningsfallen vill jag erinra om att livränta enligt det remitterade förslaget skall utgå endast under förutsättning att kvinnan haft eller har barn med den avlidne eller var havande med barn till honom. Om denna förutsättning är uppfylld och mannen skulle avlida i yrkeskada innan kontrahenterna hunnit fullfölja sin avsikt att ingå äktenskap, synes det mig rimligt att kvinnan i fråga om rätten till livränta likställas med änka. Detta gäller särskilt i de med all sannolikhet relativt vanliga fall, där de trolovade sammanlevde vid tiden för mannens död men sammanlevnaden ännu inte hunnit antaga den karaktär av varaktighet som eljest enligt förslaget skall krävas för rätt till livränta.

På grund av det anförda har jag ej funnit anledning att föreslå någon ändring i det remitterade förslaget i de hänseenden som nu berörts. Där emot har jag med anledning av vad lagrådet anfört därom att livränterätt ej bör föreligga för kvinna, som sammanlevat med en man medan dennes äktenskap med annan kvinna ännu bestod, ansett 20 § andra stycket i det remitterade förslaget böra omredigeras så, att som förutsättning för livränterätt uppställas att icke blott kvinnan utan även mannen var ogift.

Därest lagstiftningen i fråga om rätten till livränta i viss utsträckning med äktenskap likställer samboende utan vigsel, ligger det, såsom lagrådet anfört, nära till hands att giva samboendet samma verkan också beträffande livräntans upphörande. Att en regel av denna innebörd icke upptagits i det remitterade förslaget beror på att jag ansåg, att en dylik regel skulle bli av ringa värde ur praktisk synpunkt. Även lagrådet har funnit, att en sådan regel icke skulle få någon större praktisk betydelse, men lagrådet har likväl förordat ett stadgande av antydda innebörd och

som skäl härför åberopat, att frånvaron av en dylik bestämmelse understundom kunde innebära ett motiv för kontrahenterna att icke genom vigsel legalisera förbindelsen. Med hänsyn till vad lagrådet anfört har jag funnit 20 § böra kompletteras med ett nytt tredje stycke, enligt vilket rätten till livränta enligt första eller andra stycket — d. v. s. livränta till änka och därmed likställd kvinna — upphör, därest den efterlevande avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden sammanlever med annan.»

Motioner.

I motionen II: 519 yrkas, att riksdagen måtte avslå propositionen i vad gäller rätt för kvinna, som under äktenskapsliknande förhållanden sammanlevt med man som avlidit genom yrkesskada, att utfå livränta.

I de likalydande motionerna I: 407 och II: 522 ävensom i motionen II: 523 yrkas, att 20 § erhåller följande lydelse:

»Änka efter den — — — underhåll av den avlidne.

Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som angivits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden och som har barn med honom eller är havande med barn till honom, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension — annan än folkpension — skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållande eller varit trolovad.

Rätten till — — — med annan.

Efterlämnar den som — — — avlidnas årliga arbetsförtjänst.

Var den som — — — avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Finns flera — — — den årliga arbetsförtjänsten.

Skall livränta — — — stycke och i 23 §.»

I motionerna I: 404 och II: 518 riktas uppmärksamheten på att de regler, som uppställts angående beräkningen av ersättningsunderlag för invaliditetslivräntor i högre inkomstlagen, inte gjorts konsekvent tillämpliga även på efterlevandelivräntorna.

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att personer, som enligt vad erfarenheten visar mera regelmässigt är för sin försörjning be-

roende av en viss anhörig, bör tillerkännas livräntor efter honom utan prövning av behovet i det enskilda fallet, men att det dessutom bör finnas möjlighet att efter prövning av omständigheterna i varje särskilt fall utge livräntor även till vissa andra grupper av anhöriga. Med dessa principer finner utskottet väl förenligt, att änka tillerkännes en villkorlös rätt till livränta efter sin man under det att änking tillerkännes rätt till livränta efter sin hustru endast om han genom hennes frånfälle kommer att sakna erforderligt underhåll. Utskottet tillstyrker därför propositionen i denna del.

Under förarbetena till propositionen har meningarna varit delade, huruvida och under vilka förutsättningar livränterätt borde tillerkännas kvinna, som sammanlevat med en genom yrkesskada omkommen man utan att vara gift med honom. Dessa meningsbrytningar återspeglas delvis i de motioner, som väckts i ärendet.

I motionen II: 519 yrkas sålunda, att förslaget om livränterätt för ifrågasvarande kvinnor måtte helt avslås. Till stöd för denna mening åberopas i huvudsak samma skäl som anförts i en del av de remissyttranden, som avgivits över socialvårdskommitténs betänkande, nämligen att en kvinna, som lever i en fri förbindelse, inte har någon lagfäst rätt till underhåll av mannen och till följd härav inte heller någon rätt till skadestånd för den händelse han skulle omkomma genom annans förvållande. Utskottet kan för sin del inte tillmäta dessa skäl avgörande betydelse. I likhet med departementschefen anser nämligen utskottet, att sociala synpunkter måste få göra sig starkt gällande vid utformningen av yrkesskadeförsäkringens regler om efterlevandelivräntor och att det ur dylika synpunkter ej bör vara avgörande, om den försörjning, som kvinnan gått miste om genom mannens död, var grundad på legal underhållsplikt eller på frivilligt åtagande från mannens sida. Motionen II: 519 bör därför enligt utskottets mening avslås.

Enligt det genom propositionen framlagda lagförslaget skall livränterätten för de kvinnor, det här gäller, vara förknippad med tre villkor: båda kontrahenterna måste vara ogifta, förbindelsen måste vara äktenskapsliknande och den måste ha varat en avsevärd tid. I motionerna I: 407, II: 522 och II: 523 yrkas, att livränterätten förknippas med ytterligare ett villkor, nämligen att kvinnan har barn med mannen eller vid hans död är havande med barn till honom. Genom att uppställa detta villkor, som överensstämmer med vad socialvårdskommittén föreslagit, har motionärerna velat undanröja de kontrollsvårigheter, som enligt deras mening skulle uppstå om propositionen bifölles i oförändrat skick. Barnet skulle så att säga utgöra det synliga beviset på att sammanlevnaden varit äktenskapsliknande. Utskottet kan för sin del inte förorda, att livränterätten göres beroende av ett dylikt villkor. Det är nämligen enligt utskottets mening den ekonomiska sidan av sammanlevnaden — dvs. kvinnans beroende av mannen

för sin försörjning — som utgör den väsentliga grunden för livränterätten. Särskilt om sammanlevnaden varit mycket långvarig skulle ett bifall till motionsyrkandena kunna leda till resultat, som ur sakliga synpunkter framstår som föga tillfredsställande. Som exempel kan nämnas, att en kvinna, som sammanlevat med en man under lång tid och som med honom har vuxna barn, skulle få en ovillkorlig rätt till livränta för den händelse mannen skulle avlida genom yrkesskada, medan en annan kvinna, som sammanlevat med en man i en lika lång men barnlös förbindelse, i motsvarande situation skulle vara helt utesluten från rätten till livränta, och detta oberoende av om den senare kvinnan skulle ha ett större behov av understöd än den förra. Om en skillnad skulle göras mellan olika grupper av kvinnor i de här avsedda fria förbindelserna, borde detta enligt utskottets mening inte ske med hänsyn till om de har barn eller ej utan efter ekonomiska grunder, dvs. efter en behovsprövning från fall till fall. De skäl, som departementschefen anfört mot en individuell behovsprövning, synes emellertid bärande, och utskottet kan därför inte förordna denna lösning.

De kontrollsvårigheter, som i motionerna åberopats till stöd för yrkandet om att livränterätten för ifrågavarande kvinnor förknippas med ett barnvillkor, bör enligt utskottets mening inte överskattas. Det antal fall, i vilka det över huvud kommer i fråga att pröva huruvida en genom yrkesskada omkommen man sammanlevat med en kvinna under äktenskapsliknande förhållanden, torde bli ganska ringa. Sedan samordningen genomförts, kan yrkesskadeförsäkringsinrättningarna och försäkringsrådet vid sin utredning begagna sig av den personkänedom, som sjukkassornas styrelser och tjänstemän kan besitta. Därjämte kommer den nya yrkesskadeförsäkringslagen att öppna vidgade möjligheter att för vinnande av erforderlig utredning anställa vittnesförhör och förhör under sanningsförsäkran vid allmän domstol; härom hänvisas till 52 § i förslaget. Utskottet saknar därför anledning att antaga annat än att svårigheterna skall kunna bemästras.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 407, II: 522 och II: 523.

Vad som i propositionen föreslagits i fråga om livränterätt för trolovade, frånskilda, barn, adoptivbarn och styvbarn, föräldrar och adoptivföräldrar, föranleder inte någon erinran och ej heller något särskilt uttalande från utskottets sida.

I motionerna I: 404 och II: 518 har påtalats, att de regler, som uppställts angående beräkning av ersättningsunderlag för invalidlivräntor i högre inkomstklasser inte gjorts konsekvent tillämpliga även för efterlevandelivräntorna. Innan utskottet yttrar sig i denna fråga, vill utskottet genom två exempel söka belysa innebörden av propositionen i förevarande del.

Antag att en man avlider genom yrkesskada och efterlämnar änka och minderåriga barn. Om mannens årliga arbetsförtjänst utgör 7 200 kronor,

erhåller änkan $\frac{1}{3}$ och varje barn $\frac{1}{6}$ därav i livränta. Änkan får således 2 400 kronor och vardera barnet 1 200 kronor i livränta. Emellertid får enligt förslaget samtliga efterlevandelivräntor inte överstiga $\frac{5}{6}$ av det ersättningsunderlaget, som för den händelse mannen ådragit sig invaliditet skulle ha lagts till grund för livränta åt honom. I det valda exemplet är ersättningsunderlaget lika stort som den årliga arbetsförtjänsten, och änkans och barnens livräntor får således tillhopa inte överstiga $\frac{5}{6}$ av 7 200 kronor dvs. 6 000 kronor. Inom denna gräns finns utrymme för fulla livräntor till änkan och tre barn. Har änkan flera barn skall enligt förslaget en proportionell reducering ske av samtliga livräntorna, så att de alla rymmes inom den angivna maximigränsen.

Om man i stället antar, att mannens årliga arbetsförtjänst beräknas till 15 000 kronor, skall liksom i det förra exemplet änkan erhålla $\frac{1}{3}$ och varje barn $\frac{1}{6}$ därav i livränta. Änkan får alltså i detta fall en livränta å 5 000 kronor och varje barn en livränta å 2 500 kronor. Ersättningsunderlaget för beräkning av invalidlivränta uppgår emellertid vid en årlig arbetsförtjänst å 15 000 kronor endast till 12 000 kronor och samtliga efterlevandelivräntor får följaktligen inte överstiga $\frac{5}{6}$ av sistnämnda belopp eller 10 000 kronor. Utrymme finns alltså i detta exempel för fulla livräntor endast åt änkan och två barn. Om det finns flera barn, måste alltså en reducering ske enligt vad som nyss angivits.

För egen del vill utskottet anföra följande. Enligt 16 §, som utskottet lämnat utan erinran, skall livräntan vid helinvaliditet utgöra $\frac{11}{12}$ av ersättningsunderlaget dvs. av den årliga arbetsförtjänsten sedan denna i vad den överstiger 7 200 kronor reducerats på visst sätt. Eftersom livräntan till en helinvalid är avsedd att förslå till både hans egen och hans familjs försörjning, kan det inte rätt gärna komma i fråga att familjemedlemmarna för den händelse skadan leder till döden sammanlagt erhåller högre belopp i livräntor än som utgått till helinvaliden. En begränsning av de sammanlagda efterlevandelivräntornas maximibelopp är alltså nödvändig. Den övre gräns som i detta avseende föreslagits i propositionen — $\frac{5}{6}$ av ersättningsunderlaget — synes utskottet väl avvägd. Om även de särskilda efterlevandelivräntorna ställdes i relation till ersättningsunderlaget i stället för — såsom föreslagits i propositionen — till den årliga arbetsförtjänsten, skulle följden bli, att det alltid komme att finnas utrymme för fulla livräntor åt änka och tre barn inom maximigränsen. En sådan konstruktion skulle emellertid innebära, att kompensationsgraden för de enskilda livräntetagarna skulle sjunka vid stigande årlig arbetsförtjänst på samma sätt som föreslagits beträffande invaliderna; i det sistnämnda exemplet skulle änkelivräntan utgöra 4 000 kronor i stället för 5 000 kronor och barnlivräntan 2 000 kronor i stället för 2 500 kronor. Utskottet anser tillräckliga skäl härför inte föreligga. De huvudmotiv, som anförts för att redu-

cera invalidröntorna i de höga inkomstlägena — nämligen att dessa livräntor eljest skulle bli för höga både i och för sig och i förhållande till sjukpenningen — kan nämligen enligt utskottets förmenande inte åberopas i fråga om efterlevandelivröntorna. Med hänsyn härtill och då utskottet ej heller ur andra synpunkter funnit anledning till erinran mot de i propositionen föreslagna metoderna för beräkning av efterlevandelivräntor, bör vad som anförts i motionerna I: 404 och II: 518 beträffande detta spörsmål inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

28 §.

Enligt första stycket i denna paragraf må sjukpenning jämte barntillägg samt invalidlivränta skäligen nedsättas, om den försäkrade ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftägande dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar den skadade utan giltig anledning att rätta sig efter föreskrift, som i syfte att förkorta sjukdomstiden eller eljest lindra menliga följder av skadan givits av försäkringsinrättningen, arbetsgivaren eller läkare, och har till följd härav skadan medfört väsentligt mera långvarig eller höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må enligt andra stycket skäligen nedsättning ske av sjukpenning, barntillägg och invalidlivränta.

I tredje stycket föreskrives, att livränta till efterlevande må skäligen nedsättas, såframt denne på visst sätt vållat dödsfallet genom handling, för vilken straff genom lagakraftägande dom ådömts honom, eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till livräntan.

I fråga om motiveringen till paragrafen hänvisas till s. 233—234 i propositionen.

Motioner.

I motionerna I: 407, II: 522 och II: 523 yrkas, att 28 § erhåller följande lydelse.

»1 mom. Har den försäkrade ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftägande dom ådömts honom, eller har olycksfallet föranletts därav, att den skadade varit berusad, må ersättning till honom skäligen nedsättas.

Lag samma vare, om den skadade genom åsidosättande av vidmakt-hållen anordning till skydd mot olycksfall eller genom överträdelse av upprätthållen föreskrift rörande visst förfarande för undvikande av olycksfall eller ock eljest själv vållat olycksfallet; dock endast under förutsättning att han måste anses hava genom sitt beteende ådagalagt grov vårdslöshet.

2 mom. Har olycksfall, som medfört den skadades död, vållats av efterlevande på sätt, som avses i 1 mom., må den efterlevandes livränta skäligen nedsättas.

3 mom. Har den skadade utan giltigt skäl underlåtit att ställa sig till efterrättelse sådan anordning eller föreskrift om läkarvård eller annan vård eller föreskrift i övrigt, som i syfte att förkorta sjukdomstiden eller eljest minska olycksfallets följder givits av den försäkringspliktige eller dennes representant, läkaren eller försäkringsinrättningen, och har skadan till följd av underlåtenheten medfört väsentligt mera långvarig eller höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må ersättningen till den skadade skäligen nedsättas.

Skälig nedsättning må ock ske om den försäkrade medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Nedsättning, som i 1 och 3 mom. avses, må äga rum allenast å sjukpenning jämte barntillägg samt livränta, som avses i 16 §.

Nedsättning som nu är sagt må likväl icke äga rum där den som framkallat försäkringsfallet befann sig i sådant sinnestillstånd som utesluter tillräknelighet för brott och ej heller där den handling som framkallat skadan företagits i syfte att förekomma skada å person eller egendom under sådana omständigheter att åtgärden kan anses försvarlig.»

Utskottet.

Enligt den nu gällande olycksfallsförsäkringslagen kan ersättning till den skadade nedsättas bl. a. om olycksfallet föranletts av att han ej ställt sig till efterrättelse gällande anordning eller föreskrift om åtgärder till undvikande av olycksfall och omständigheterna är sådana att han därigenom måste anses ha gjort sig skyldig till grov vårdslöshet eller om olycksfallet föranletts av att han varit berusad.

Socialvårdskommittén förordade i sitt betänkande rörande ny yrkeskadeförsäkringslagstiftning, att stadgandet om nedsättning vid berusning skulle bibehållas, samt föreslog därjämte en allmän nedsättningsbestämelse för det fall att skadan förorsakats av grov vårdslöshet. Nedsättning av angivna anledningar skulle dock enligt kommitténs förslag inte få ske för längre tid än sex månader, räknat från olycksfallsdagen, då det gällde ersättning till skadan, och från dödsdagen, då det gällde ersättning till efterlevande. Det är att märka, att frågan om en samordning mellan yrkeskadeförsäkringen och sjukförsäkringen inte var aktuell då kommittén framlade sitt förslag.

Med tanke på att sjukförsäkringslagen enligt sin ursprungliga lydelse inte innehöll några allmänna bestämmelser om nedsättning av sjukkasersättningen för det fall att den sjuke ådragit sig sjukdomen under berusning eller genom grov vårdslöshet, diskuterades i propositionen nr 178

till 1953 års riksdag, huruvida samordningen borde leda till en skärpning av sjukförsäkringslagens nedsättningsregler. Departementschefen uttalade härvid, att någon skillnad inte borde göras inom sjukförsäkringen mellan sjukdom till följd av yrkesskada och annan sjukdom samt att samordningen inte heller borde medföra någon skärpning av sjukförsäkringslagens nedsättningsbestämmelser. Denna ståndpunkt godkändes av riksdagen. Till följd härav kommer de nedsättningsregler, som enligt sjukförsäkringslagen gäller vid sjukdomar i allmänhet att, såvitt angår samordningstiden, tillämpas även beträffande yrkesskador. Innebörden av den nu framlagda propositionen är, att i huvudsak samma nedsättningsregler skall tillämpas även sedan samordningstiden gått till ända.

I motionerna I: 407, II: 522 och II: 523 har yrkats, att hithörande bestämmelser i yrkesskadeförsäkringslagen utformas så, att nedsättning skall kunna ske även vid grov vårdslöshet och fylleri. Utskottet anser sig inte kunna biträda detta yrkande. För att ett stadgande om nedsättning vid grov vårdslöshet och fylleri skall få den effekt, som motionärerna åsyftat, måste nämligen stadgandet enligt utskottets mening tillämpas beträffande alla yrkesskador och inte bara i det relativt ringa antal fall, som sträcker sig över samordningstiden. Dessutom bör en nedsättningspåföljd av denna art inträda omedelbart efter skadans inträffande och inte först sedan den skadade uppburit oreducerad ersättning under samordningstiden. Utskottet vill erinra om att såväl enligt sjukförsäkringslagen som enligt det framlagda förslaget till yrkesskadeförsäkringslag nedsättning skall kunna ske, om den försäkrade ådragit sig sjukdomen eller skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftägande dom ådömts honom. Härigenom torde man få möjlighet att ingripa åtminstone i vissa mera flagranta fall av fylleri eller vårdslöshet.

Utskottet avstyrker alltså bifall till motionerna.

44 §.

I fjärde stycket av förevarande paragraf, som innehåller bestämmelser om besvär i yrkesskadeförsäkringsärenden, stadgas, att klagan över försäkringsrådets beslut icke må föras. Stadgandet överensstämmer med vad som nu gäller.

Motioner.

I motionerna I: 405 och II: 517 yrkas, att 44 § fjärde stycket erhåller följande lydelse: »Över försäkringsrådets beslut må, i de fall fråga är om förlust av arbetsförmågan eller väsentlig nedsättning av densamma och därest beslutet väsentligen avviker från vad den skadade yrkat med stöd av behandlingsläkares intyg, klagan föras hos Kungl. Maj:t.»

Utskottet.

Under hänvisning till vad som anförts vid 1 och 2 §§ avstyrker utskottet bifall till motionerna.

60 §.

I denna paragraf, som innehåller föreskrifter om lagens ikraftträdande m. m., stadgas bl. a., att lagen skall träda i kraft den 1 januari 1955 men icke äga tillämpning i fråga om skada, som inträffat dessförrinnan, och ej heller i fråga om sådan i 6 § första stycket b) eller c) eller tredje stycket avsedd skada, som yppats senare, därest den försäkrade inte efter lagens ikraftträdande varit utsatt för inverkan av den art, som orsakat skadan.

Bland de författningar, som föreslås skola upphävas genom den nya lagen, märkes förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

Departementschefen.

Beträffande innebörden av de föreslagna övergångsbestämmelserna har departementschefen anfört bl. a.

»Enligt de vedertagna principerna för lagstiftningen på detta område ges ny lag tillämpning på skador till följd av olycksfall, när olycksfallet inträffat efter lagens ikraftträdande, och på andra skador — de med olycksfall likställda åkommorna (6 § 3 st.) samt yrkessjukdomar — när skadan yppats efter ikraftträdandet och den skadade under tid mellan ikraftträdandet och yppandet sysslat med arbete, vari han varit utsatt för sådan i lagen avsedd inverkan, som orsakat skadan. Äldre lag anses fortfarande böra äga tillämpning i andra än de nu nämnda fallen. Såväl det av socialvårdskommittén föreslagna övergångsstadgandet som 60 § i departementsförslaget grundas på nämnda principer, och bestämmelserna skiljer sig endast i tekniskt hänseende.»

I fråga om förslaget att upphäva fiskarförsäkringsförordningen har departementschefen yttrat.

»Vad slutligen beträffar den särskilda fiskarförsäkringen, så har såväl socialvårdskommittén som socialförsäkringsutredningen föreslagit, att denna försäkringsform ej skall bestå i fortsättningen. Uppenbart är, att fiskarförsäkringen inte kan bibehållas oförändrad efter det sjukförsäkringsreformen genomförts. Det skulle nämligen innebära bl. a., att en fiskare vid sjukskrivning på grund av olycksfallsskada samtidigt finge uppbära ersättning från såväl sjukförsäkringen som fiskarförsäkringen. I fråga om sjukpenningen skulle ofta inträda överkompensation, i all synnerhet om vederbörande tecknat frivillig tilläggsjukpenningförsäkring i allmän sjuk-kassa. Beträffande invaliditets- och dödsfallsersättningen skulle fiskarförsäkringen ge ett vid nuvarande penningvärde allt för litet skydd. Att märka är i detta sammanhang att den särskilda fiskarförsäkringen ursprungligen infördes just med tanke på de allra svåraste olycksfallen. Fiskarförsäkringen skulle alltså, såvitt angår försäkringsförmånerna, behöva anpassas till förmånerna enligt den frivilliga försäkringen jämlikt yrkesskadeför-

säkringslagen. Av naturliga skäl är det emellertid opraktiskt att ha en särskild författning om fiskarförsäkring. Om fiskarena hänvisas till att i fortsättningen anlita den försäkring, som står öppen för övriga företagare, innebär detta inte, att staten i minskad utsträckning bidrager till fiskarens försäkring. Redan det statsbidrag de erhåller till den obligatoriska sjukförsäkringen blir nämligen i regel större än det statsbidrag en fiskare för närvarande kan få till frivillig sjukförsäkring och fiskarförsäkring. Härtill kommer statsbidraget till den frivilliga tilläggssjukpenningförsäkringen.

Jag biträder sålunda förslaget om att slopa den särskilda fiskarförsäkringen fr. o. m. den 1 januari 1955.»

Motioner.

I motionerna I: 404 och II: 518 framhålles angelägenheten av att få klarlagt, om det inte behövs särskilda åtgärder för att vidmakthålla det önskvärda försäkringsskyddet för de allvarliga riskerna inom fiskaryrket.

Utskottet.

Lagstiftningen rörande yrkesskadeförsäkring, som leder sitt ursprung från år 1901, har tidigare vid upprepade tillfällen ändrats i förmånlig riktning för de försäkrade, men ändringarna har inte i något fall givits retroaktiv verkan och varje ersättningstagare får därför fortfarande uppbära försäkringsersättning enligt de regler, som gällde, då skadan inträffade. Inte heller den genom propositionen föreslagna lagstiftningen, som i åtskilliga avseenden är mera förmånlig än den nu gällande, avses få tillbakaverkande kraft; förbättringarna kommer endast dem till godo, som skadas efter den nya lagstiftningens ikraftträdande. Utskottet vill inte förorda, att denna sedan gammalt tillämpade princip frångås i detta sammanhang, men vill peka på vissa problem, som redan nu föreligger och som kan antagas få än större aktualitet sedan den nya lagstiftningen genomförts.

Regeln att var och en skall erhålla försäkringsersättning enligt de bestämmelser, som gällde då skadan inträffade, har lett till, att ersättningsnivån är lägre ju längre tillbaka i tiden skadefallet ligger. För att utjämna den skillnad som uppkommit på detta sätt, genomfördes år 1950 ett system med procentuella tillägg av statsmedel, differentierade på sådant sätt, att spännvidden mellan ersättningarna inom olika årsgrupper skulle minskas. Någon fullständig utjämning var dock inte åsyftad och har ej heller skett. I samband med att riksdagen år 1952 på förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 81) beslöt en viss jämkning i ersättningstilläggen uttalade föredragande departementschefen, att penningvärdet under senare år undergått så betydande förändringar, att det vore motiverat att pröva, huruvida inte olika kategorier, som uppbure ersättning i anledning av yrkesskada, i en eller annan form borde beredas kompensation för de stegrade levnadskostna-

derna. Frågan härom löstes provisoriskt vid 1953 års riksdag, då på förslag av Kungl. Maj:t (prop. nr 147) ersättningstilläggen ånyo justerades. Departementschefen upplyste i sistnämnda ärende, att riksförsäkringsanstalten skisserat upp ett system för en automatisk anpassning av livräntorna till växlingarna i den allmänna lönenivån men att han inte vore beredd att taga någon mera bestämd ståndpunkt till frågan, vilka principer som borde komma till användning för att lösa detta kompensationsproblem. Av det svar, som departementschefen den 17 mars innevarande år lämnat på en interpellation i riksdagens andra kammare, framgår, att riksförsäkringsanstalten fått i uppdrag att fullfölja sin utredning och därvid i första hand pröva frågan om en uppräknig av äldre livräntor på försäkringens bekostnad samt att departementschefen har för avsikt att taga upp detta spörsmål till närmare övervägande så snart riksförsäkringsanstalten framlagt förslag i ämnet. Utskottet saknar givetvis möjlighet att nu anvisa några riktlinjer, efter vilka hithörande problem skall kunna lösas, men vill uttala förhoppningen att det snart skall visa sig möjligt att på ett eller annat sätt åstadkomma en mera definitiv reglering på detta område.

Vad härefter angår frågan om upphävande av 1918 års fiskarförsäkringsförordning, vill utskottet erinra om att fiskarna är den enda grupp av fria företagare, som f. n. kan teckna försäkring i riksförsäkringsanstalten för olycksfall i arbetet, men att den frivilliga försäkring, som skall kunna ske enligt den nya lagstiftningen, kommer att stå öppen för alla medborgare och alltså även för andra kategorier av fria företagare än fiskare. En fiskare, som vill försäkra sig enligt de nu gällande bestämmelserna, kan välja mellan sju olika försäkringsklasser. Ersättningens storlek bestämmes — med tillämpning i övrigt av olycksfallsförsäkringslagens grunder — i den lägsta försäkringsklassen på grundval av en årlig arbetsförtjänst av 600 kronor och i den högsta på grundval av en årlig arbetsförtjänst av 2 400 kronor; sjukpenningen utgör dock 1:10 kronor i lägsta och 4:40 kronor i högsta klassen. Försäkringsavgifterna är fastställda direkt i förordningen och uppgår per år räknat till 6 kronor i den lägsta och 22 kronor i den högsta klassen. I den mån avgifterna är otillräckliga för bestridande av försäkringsavgifterna, fylles bristen av statsmedel. Statsverket bestrider därjämte förvaltningskostnaderna.

Utskottet har från riksförsäkringsanstalten inhämtat upplysningar om antalet försäkrade fiskare, storleken av deras sammanlagda försäkringsavgifter samt statsverkets kostnader för utfyllnad av försäkringsavgifterna, allt för tidsperioden 1946—1952. Uppgifterna har sammanställts i den å nästa sida intagna tabellen.

Av sammanställningen framgår, att någon utfyllnad av försäkringsavgifterna inte behövts under två av de år, uppgifterna avser, och att utfyllnadsbeloppet under övriga år varit ganska ringa; i genomsnitt per för-

År	Antalet försäkrade fiskare (medeltal)	Försäkringsavgifter S:a kr.	Statens kostnader för utfyllnad av försäkringsavgifterna	
			S:a kr.	I genomsnitt per försäkrad kr.
1946	11 330	155 631	49 438	4: 36
1947	11 312	156 871	—	—
1948	11 282	159 641	29 018	2: 57
1949	11 528	170 849	54 754	4: 75
1950	11 606	167 076	80 362	6: 92
1951	11 310	164 904	40 906	3: 62
1952	11 080	165 186	—	—

säkrad kommer man inte för något år upp till högre statsbidrag än ca 7 kronor.

Ersättning enligt fiskarförsäkringsförordningen utgår jämsides med sjukhjälp från erkänd sjukkassa. Statsbidraget till dylik sjukhjälp — innefattande såväl sjukvårdsersättning som sjukpenning — torde kunna uppskattas till i genomsnitt ca 20 kronor per år för varje försäkrad. Till jämförelse kan nämnas, att statsbidraget till den obligatoriska sjukförsäkringen för sjukvårdsförmåner och grundsjukpenning torde kunna uppskattas till i genomsnitt omkring 40 kronor per år för varje försäkrad. Härtill kommer det 20-procentiga statsbidraget till den frivilliga tilläggsjukpenningförsäkringen.

Av det nu redovisade siffermaterialet framgår, att redan det statsbidrag, som en fiskare kommer att erhålla till den obligatoriska sjukförsäkringen, torde bli högre än det statsbidrag som han nu får till den frivilliga sjukförsäkringen och fiskarförsäkringen. Med hänsyn härtill och då enligt utskottets mening specialbestämmelser för särskilda grupper av medborgare såvitt möjligt bör undvikas, tillstyrker utskottet, att den särskilda fiskarförsäkringsförordningen upphäves. Detta utesluter givetvis inte, att det kan finnas lämpligt att staten träder hjälpande emellan vid minsprängningar och andra olycksfall, som är förorsakade av krig mellan främmande makter. Förslag härom har framlagts genom en särskild proposition, nr 90, och utskottet saknar därför anledning att här uppehålla sig vid detta spörsmål.

I detta sammanhang må nämnas, att Västkustfiskarens centralförbund i sin förut berörda skrivelse den 20 februari 1954 hemställt, att utskottet måtte avge förslag till bestämmelser om ersättning från allmän sjukkassa till fiskare, som utomlands drabbas av sjukdom. Enligt vad utskottet erfarit har chefen för socialdepartementet efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallat en särskild utredningsman för att utreda frågan om ersättning för sjukvård utom riket, och är det departementschefens avsikt att taga initiativ till att föreskrifter om dylik sjukvård blir utfärdade före den allmänna sjukförsäkringens genomförande. Det är därför icke erforderligt med någon framställning av riksdagen i frågan.

Förslaget till lag angående ändring i lagen om allmän sjukförsäkring.

Utskottet har inte något att erinra mot detta förslag.

Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen om försäkringsavtal.

Ej heller detta förslag föranleder någon erinran från utskottets sida.

Utskottets hemställan.

På grund av vad ovan anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte — med avslag å motionerna I: 402 och II: 507, I: 404 och II: 518, I: 405 och II: 517, I: 407 och II: 522 samt II: 519 och II: 523, såvitt motionerna avser ändring i de genom propositionen framlagda lagförslagen — för sin del antaga de vid propositionen fogade förslagen till

- 1) lag om yrkesskadeförsäkring,
- 2) lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring och
- 3) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal; samt

B. att motionerna

- 1) I: 404 och II: 518
- 2) I: 405 och II: 517
- 3) I: 407 och II: 522 samt
- 4) II: 523,

i den mån de ej blivit besvarade genom vad utskottet ovan anført och hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 april 1954.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från första kammaren: herrar Norman, Sten, Axel E. Svensson, Lundgren, Anders E. Johansson, Grönkvist, Kronstrand och Nils Theodor Larsson;

från andra kammaren: herrar Hagård, Lundberg, Carlsson i Bakeröd, Andersson i Alfredshem, fröken Höjer, herrar Bengtsson i Varberg, Rimmerfors* och Fredriksson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer.

I. Vid utskottets hemställan under A.

A. *Beträffande lagförslagen i deras helhet:*

av herrar *Lundgren* och *Hagård*, vilka anfört följande.

Principiellt sett talar starka skäl för en samordning mellan en yrkesskadeförsäkringslag och sjukförsäkringslagen. En grundläggande förutsättning för en samordning mellan dessa båda socialförsäkringslagar är emellertid att den allmänna sjukförsäkringen är väl utformad och motsvarar de personella, samhällsekonomiska och statsfinansiella resurserna. Enligt den bedömning som högern gav uttryck för både vid 1953 års riksdag i samband med behandlingen av propositionen om sjukförsäkringslagens ikraftträdande m. m. och i vid årets riksdag väckta likalydande motionerna I: 384 och II: 490, saknas för närvarande förutsättningarna för ett genomförande av en obligatorisk sjukförsäkring. Riksdagen har emellertid i annat sammanhang avslagit det i dessa motioner framställda yrkandet om uppskov med ikraftträdandet av sjukförsäkringslagen. Detta föranleder oss icke att frånträda vår tidigare principiella ståndpunkt beträffande den lämpligaste tidpunkten för lagens ikraftträdande. Vi vill i detta sammanhang ånyo betona vikten av att betryggande både ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för ett genomförande av en reform av ifrågavarande slag i första hand skapas. Först härigenom kan grundvalen för en samordning mellan sjukförsäkringslagen och en ny yrkesskadeförsäkringslag sägas ha tillkommit och garantier ha skapats för att försäkringen verkligen kommer att lämna ett för arbetstagaren tillfredsställande skydd för de risker arbetsinsatsen skapar.

B. *Beträffande särskilda delar av förslaget till lag om yrkesskadeförsäkring:*

vid 3 §

av herrar *Anders E. Johansson*, *Kronstrand*, fröken *Höjer* och herr *Rimmerfors*, som ansett att det stycke i utskottets motivering å s. 47, vilket börjar respektive slutar med orden »I likhet — — — i kraft», bort ha följande lydelse.

I likhet med departementschefen anser utskottet det inte möjligt att i lagen reglera den obligatoriska yrkesskadeförsäkringens räckvidd i internationellt hänseende. Den oklarhet, som påtalats i motionerna I: 404 och II: 518, torde därför inte kunna undanröjas på annat sätt än genom konventioner. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att frågan lösts konventionsvägen såvitt angår de nordiska länderna och att förhandlingar inletts med andra stater rörande överenskommelser i ämnet. Utskottet anser i likhet med motionärerna, att det är oklart huruvida rådande praxis medger, att varje svensk arbetstagare, som antingen här i landet utför

arbete för utländskt företags räkning eller i utlandet arbetar för svenskt företag, omfattas av den obligatoriska försäkringen. Utskottet förutsätter emellertid, att den nya lagstiftningen kommer att så långt möjligt tillämpas så, att ifrågavarande arbetstagare kommer att inrymmas i den obligatoriska försäkringen.

vid 6 §

1) av herrar *Anders E. Johansson, Kronstrand*, fröken *Höjer* och herr *Rimmerfors*, vilka ansett,

a) att i utskottets motivering

dels det stycke å s. 62, som börjar respektive slutar med orden »Den föreslagna — — — från arbetet», bort ha följande lydelse.

Den föreslagna utvidgningen av försäkringsskyddet kommer helt naturligt att ställa de tillämpande myndigheterna inför svårigheter, som inte är förknippade med den nuvarande lagstiftningen. Såsom framhållits i motionerna I: 404 och II: 518 kan det t. ex. vid ett olycksfall i hemmet vara vanskligt att bedöma huruvida olycksfallet står i erforderligt samband med vederbörandes arbete eller ej. De i propositionen föreslagna formuleringarna är såsom motionärerna också påvisat ägnade att framkalla tvivelaktiga och tvistiga fall, där försäkringsorganen måste träffa viktiga avgöranden på grundval av subtila gränsdragningar och osäkra fakta. Starka skäl talar därför otvivelaktigt för en sådan ordning, att försäkringen i vad gäller s. k. hemarbetare och arbetsgivares hemmavarande för honom arbetande familjemedlemmar lämpligen borde gälla även för olycksfall utom arbetet. En dylik utvidgning skulle sannolikt kunna ske utan någon betydande ökning av försäkringsavgifterna. En sådan lösning framstår därför enligt utskottets mening som den mest rationella. Under förhandenvarande omständigheter inskränker sig utskottet dock till att föreslå en sådan ändring av 6 § första stycket a) att det av lagtexten klart framgår, att olycksfall, som härflutit av arbetsförhållandena, även räknas såsom inträffat i arbetet. Härmed avses att i lagtexten ge uttryck åt att försäkringsskyddet bör i rimlig utsträckning omfatta också de av motionärerna berörda olycksfallen i ödemarksförläggning, sjöfolks fritidsskador m. m. — Förslaget föranleder jämväl en redaktionell ändring i paragrafens fjärde stycke.

dels det stycke å s. 62 och 63, som börjar respektive slutar med orden: »Skäl kan — — — föreliggande omständigheter», bort följas av följande uttalande.

Med den ändring av 6 § första stycket a), som utskottet ovan förordat, blir lagens syfte även i här berört avseende förtydligt.

dels ock det stycke å s. 64, som börjar respektive slutar med orden »Enligt utskottets — — — är möjligt», bort ha följande lydelse.

Enligt utskottets mening är det angeläget, att förteckningen redan från början blir så fullständig som möjligt och att den sedermera kompletteras efter hand som den yrkesmedicinska forskningen gör nya framsteg. Av

departementschefens yttrande framgår, att medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan i samråd med riksförsäkringsanstalten och arbetarskyddsstyrelsen redan avgivit ett förslag till förteckning men därvid funnit ytterligare utredning erforderlig beträffande vissa sjukdomar, bland dem tuberkulos. Utskottet anser dock, att den mycket angelägna frågan att bereda vissa personalgrupper inom sjukvården och vid laboratorier försäkringsskydd för tuberkulos i följd av smitta i arbetet nu bör lösas på det sättet, att sådan sjukdom upptages i den av Kungl. Maj:t uppgjorda förteckningen. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t redan från lagstiftningens ikraftträdande upptar tuberkulos i förteckningen, i varje fall så vitt angår tuberkulos vid vissa sjukhus och laboratorier.

b) att utskottet bort hemställa, att 6 § måtte få följande lydelse.

6 §.

Med yrkesskada förstås

a) skada till följd av olycksfall, som inträffat i arbetet eller härflutit av arbetsförhållandena;

b) skada, som eljest orsakats av arbetet och framkallats genom inverkan av ämne eller strålände energi; samt

c) i den mån Konungen så föreskriver skada, som annorledes än genom olycksfall orsakats av arbetet och framkallats genom inverkan av ensidiga, ovanliga eller ovanligt ansträngande rörelser, av fortgående, upprepat eller ovanligt tryck, av skakningar eller vibrationer från maskiner eller verktyg eller av buller eller smitta.

Med skada — — — sitt ändamål.

Solsting, värmeslag — — — genom olycksfall.

Till olycksfall, som avses i första stycket a), hänföres jämväl olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, såframt färden föranledes av och står i nära samband med arbetsanställningen.

Skada, som — — — såsom yrkesskada.

2) av herr *Lundgren*, som ansett,

a) att i utskottets motivering

dels det stycke å s. 62, som börjar respektive slutar med orden »Från denna — — — arbetsgivarens räkning», bort ha följande lydelse.

Departementschefen har med utgångspunkt från denna princip förordat att, i motsats till vad som nu är fallet, försäkringsskyddet skall omfatta även de skador som den skadade ådragit sig till följd av olycksfall under arbete i det egna hemmet — varmed likställes annat av arbetstagaren bestämt arbetsställe. Sociala skäl talar visserligen för att hemarbetarna skall beredas samma försäkringsskydd som andra. Utskottet finner emellertid att allvarliga betänkligheter kan anföras mot att låta försäkringen generell gälla vid skador i hemmet. Arbetsgivaren saknar nämligen här möjlighet att vaka över hur arbetet anordnas, och det föreligger uppenbara

risker för missbruk av försäkringen. Utskottet finner sig därför icke kunna tillstyrka den utvidgning av försäkringsskyddet, som ett accepterande av propositionens förslag härutinnan kommer att innebära. Olycksfall i hemarbete bör liksom hittills undantagas från den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att de sociala vådorna av ett dylikt ställningstagande i hög grad lindras av att numera betydligt större möjligheter gives än tidigare att genom frivillig försäkring trygga sig mot de risker som arbete i hemmet kan medföra.

dels det stycke å s. 63, som börjar respektive slutar med orden »I likhet — — — i propositionen», bort ha följande lydelse.

Departementschefen har ansett att de s. k. färdolycksfallen bör bibehållas inom den obligatoriska yrkesskadeförsäkringens ram, men att det nuvarande kravet på omedelbart samband mellan färden och arbetsanställningen bör uppmjukas på sätt föreslagits i propositionen. Denna uppmjukning av sambandskravet kan enligt utskottets mening leda till en accentuering av den redan tidigare svåra gränsdragningen mellan de skador, som skall ersättas såsom yrkesskador, och andra. Genom den föreslagna ändringen kan åtskilliga olycksfall komma att bli ersatta efter yrkesskadeförsäkringens regler, medan de rätteligen borde hänföras till den allmänna sjukförsäkringen.

Enligt utskottets uppfattning talar mycket för en utmönstring av färdolycksfallen ur yrkesskadeförsäkringen. Dessa olycksfall är nämligen i regel förorsakade av omständigheter, som icke hänger direkt samman med arbetet och som undandrar sig arbetsgivarens kontroll. Vidare finnes numera betydligt större möjligheter än förr att erhålla ersättning i annan ordning än genom yrkesskadeförsäkring.

Enär principen om att olycksfall vid färd till eller från arbetet skall likställas med olycksfall i arbetet har gammal hävd, vill emellertid utskottet ej förorda att ersättningsrätten borttages. Utskottet anser sig dock icke kunna tillstyrka den av departementschefen föreslagna uppmjukningen av sambandskravet utan förordar ett bibehållande av det i 1916 års olycksfallslag intagna stadgandet att färden skall ha föranletts av och stått i omedelbart samband med arbetsanställningen.

b) att utskottet bort hemställa, att 6 § måtte få följande lydelse.

6 §.

Med yrkesskada — — — eller smitta.

Med skada — — — sitt ändamål.

Solsting, värmeslag — — — genom olycksfall.

Till olycksfall i arbetet hänföres jämväl olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, så framt färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen.

Skada, som orsakats av arbete i arbetstagarens hem eller å arbetsställe,

som av honom bestämts, eller av krigsåtgärd under krig, vari riket befinner sig, anses ej såsom yrkesskada.

vid 7 §

1) av herrar *Anders E. Johansson, Kronstrand*, fröken *Höjer* och herr *Rimmerfors*, vilka, under återopande av sin reservation vid 6 §, ansett, att utskottet bort hemställa, att 7 § måtte få följande lydelse.

7 §.

Har arbetstagare, som ådragit sig skada, varit utsatt för olycksfall, som avses i 6 §, skall orsakssamband anses föreligga mellan olycksfallet och skadan, såvida icke övervägande skäl tala däremot.

Vad som — — — eller c).

2) av herr *Lundgren*, som ansett

a) att utskottets yttrande å s. 66 och 67 bort ha följande lydelse.

En grundläggande — — — lika med utskottet — — — utanför arbetet. Enligt utskottets uppfattning bör det städse ankomma på den medicinska sakkunskapen att träffa avgörandet om det eventuella medicinska orsakssambandet mellan å ena sidan en inträffad händelse, t. ex. ett olycksfall, en mekanisk påfrestning i arbetet eller kontakt med ett skadligt ämne, och å andra sidan ett föreliggande sjukdomstillstånd. Att såsom departementschefen förordat införa en bevisregel, enligt vilken man vid bedömandet huruvida en viss åkomma förorsakats av olycksfall skall anse så vara förhållandet, såvida icke övervägande skäl tala däremot, kan medföra en i och för sig olämplig generell uppmjukning av de nuvarande bedömningsprinciperna. En dylik utveckling synes inge allvarliga betänkligheter, varför utskottet icke anser sig kunna förorda bifall till propositionens förslag i detta hänseende. Utskottet anser därför att 7 § bör utgå ur förslaget.

b) att utskottet bort hemställa, att 7 § måtte utgå ur förslaget.

vid 16 §

1) av herrar *Anders E. Johansson, Kronstrand*, fröken *Höjer* och herr *Rimmerfors*, vilka ansett, att det stycke i utskottets motivering å s. 79, som börjar respektive slutar med orden »Vid utformningen — — — framlagda förslaget», bort ha följande lydelse.

Vid utformningen av den nya lagstiftningens bestämmelser om beräkningen av invalidlivräntor måste hänsyn tagas till en rad olika faktorer. En viktig fråga är, hur förhållandet bör ordnas mellan å ena sidan yrkesskadeförsäkringens invalidlivräntor och å andra sidan folkpensioneringens ålders- och invalidpensioner och sjukbidrag. Beträffande försäkringsförmånerna är det beklagligt, att den viktiga frågan om en samordning mellan livräntorna och folkpensionsförmånerna i stort sett skjutits undan. Utskottet har inte haft möjligheter att göra en överarbetning, men förutsätter, att Kungl. Maj:t upptar denna fråga till prövning i samband med kommande översyn av pensionsförsäkringen.

2) av herrar *Lundgren, Anders E. Johansson, Kronstrand*, fröken *Höjer* och herr *Rimmerfors*, vilka ansett,

a) att det stycke i utskottets motivering å s. 79, som börjar respektive slutar med orden »I det — — — riksdagens sida», bort ha följande lydelse.

I det — — — lika med utskottet — — — för arbetsförmågan. Man bör dock icke överskatta svårigheten i vissa fall att avgöra huruvida ett dylikt fall är för handen eller ej. En kapitalisering av livräntan skulle enligt utskottets mening i här förevarande fall ur medicinsk synpunkt kunna vara till gagn för den sjuke. Utskottet vill därför bifalla det i motionerna I: 404 och II: 518 framställda yrkandet att försäkringsrådet borde givas befogenhet att även utan ansökan av den skadade få besluta om utbyte av livränta mot engångsbelopp när detta befinnes vara till synnerligt gagn för denne.

b) att utskottet bort hemställa, att 16 § måtte få följande lydelse:

16 §.

Har olycksfall — — — av nedsättningen.

För tid — — — första stycket.

Vid fastställandet — — — till hälften.

Försäkringsrådet må, när skäl därtill prövas föreligga, besluta att livränta eller del därav eller livränta för viss tid skall utbytas mot ett belopp för en gång motsvarande högst de utbytta livräntebeloppens kapitalvärde enligt beräkningsgrunder, som fastställas av Konungen. Har den skadade icke gjort ansökan därom, må sådant utbyte dock ske allenast om det finnes vara till synnerligt gagn för den skadade.

vid 20 §

1) av herr *Lundgren*, som ansett,

a) att utskottets yttrande å s. 94 och 95 fram till och med stycket å s. 96, vilket börjar respektive slutar med orden »På grund — — — och II: 523», bort ha följande lydelse.

I motionen II: 519 yrkas att förslaget om livränterätt för kvinna, som under äktenskapsliknande förhållanden sammanlevt med man som avlidit genom yrkesskada, måtte helt avslås. Till stöd för denna mening åberopas i huvudsak de skäl som anförts i ett flertal av de remissyttranden, som avgivits över socialvårdskommitténs betänkande, nämligen att en kvinna som lever i en fri förbindelse inte har någon lagfäst rätt till underhåll av mannen och till följd härav inte heller någon rätt till skadestånd för den händelse han skulle omkomma genom annans förvållande. Utskottet vill instämna med vad motionären anført i detta hänseende. Ehuru väl sociala synpunkter måste få göra sig gällande vid utformningen av yrkesskadeförsäkringens regler om efterlevandelivräntor bör dessa städse vägas mot såväl rättsliga som praktiska synpunkter. Vid denna avvägning finner utskottet övervägande skäl tala för att rätt till efterlevandelivränta enligt

yrkesskadeförsäkringslagen icke bör tillkomma kvinna, som icke kan hänvisa till legal underhållsplikt från mannens sida. Utskottet vill således yrka bifall till motionen II: 519. Utskottet anser sig härmed jämväl ha besvarat det i motionerna I: 407, II: 522 och II: 523 framställda yrkandet om införande av ett barnkriterium för utfående av livränta.

b) att utskottet bort hemställa, att 20 § måtte få följande lydelse:

20 §.

Änka efter — — — den avlidne.

Livränta skall efter samma grunder, som angivits i första stycket, utgå till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension — annan än folkpension — skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man med vilken hon tidigare varit trolovad.

Efterlämnar den — — — årliga arbetsförtjänst.

Var den — — — årliga arbetsförtjänst.

Finnas flera — — — årliga arbetsförtjänsten.

Skall livränta — — — i 23 §.

2) av herr *Hagård*, som ansett,

a) att utskottets yttrande å s. 95 och 96 från den mening som börjar med orden »Enligt det» till den mening som slutar med orden »I: 407, II: 522 och II: 523», bort ha följande lydelse.

Enligt det — — — lika med utskottet — — — till honom. Genom att uppställa detta villkor, som överensstämmer med vad socialvårdskommittén efter sina överväganden föreslagit, har motionärerna velat undanröja de kontrollsvårigheter, som kan förväntas uppkomma vid ett bifall till propositionen i oförändrat skick.

Utskottet finner i likhet med motionärerna, att den i propositionen föreslagna ordningen kan komma att leda till uppenbara svårigheter att tillfredsställande få kontrollerat huruvida i lagen avsedd sammanlevnad föreligger eller icke. Möjligheterna till att missbruk skall förekomma kan icke uteslutas.

Principen om att ogift man och kvinna som sammanlever under äktenskapsliknande förhållanden skall likställas med äkta makar under vissa förhållanden har visserligen redan införts i folkpensioneringslagen. Enligt utskottets mening kan emellertid folkpensioneringslagens bestämmelser

härutinnan icke utan vidare läggas till grund för en motsvarande lagstiftning inom yrkesskadeförsäkringen. Här må bl. a. framhållas, att de fall, som kan aktualiseras i yrkesskadeförsäkringen, till skillnad från dem enligt folkpensioneringslagen ofta rör unga människor, där svårigheterna, vilka framhållits i berörda motioner, att kontrollera huruvida ett äktenskapsliknande sammanlevnadsförhållande förelegat är avsevärda. De kontrollmöjligheter som de lokala pensionsnämnderna har vid bestämmandet av huruvida sammanlevnads-kriteriet enligt folkpensioneringslagen är uppfyllt saknas likaså inom yrkesskadeförsäkringen. Utskottet vill ytterligare framhålla, att jämväl inom pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna har yppats svårigheter att kontrollera att äktenskapsliknande sammanlevnad förelegat. Utskottet förordar därför det i motionerna I: 407, II: 522 och II: 523 framställda yrkandet, att livränta till kvinna, som under avsevärd tid sammanlevt med den avlidne utan att vara gift med honom, skall utgå endast under förutsättning att barn finnes eller funnits i förbindelsen eller kvinnan vid dödsfallet är havande med barn till den avlidne.

b) att utskottet bort hemställa, att 20 § måtte få följande lydelse.

20 §.

Änka efter — — — den avlidne.

Var den avlidne ogift men sammanlevde han sedan avsevärd tid under äktenskapsliknande förhållanden med ogift kvinna, som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom, äger hon uppbära livränta efter samma grunder som i första stycket stadgats beträffande livränta till änka. Vad nu sagts skall ock gälla kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension — annan än folkpension — skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

Rätten till — — — med annan.

Efterlämnar den — — — årliga arbetsförtjänst.

Var den — — — årliga arbetsförtjänst.

Finns flera — — — årliga arbetsförtjänsten.

Skall livränta — — — i 23 §.

vid 28 §

av herrar *Lundgren* och *Hagård*, som ansett,

a) att utskottets yttrande å s. 99 och 100 bort ha följande lydelse.

Enligt den — — — lika med utskottet — — — varit berusad.

Socialvårdskommittén förordade — — — lika med utskottet — — — till efterlevande.

I motionerna I: 407, II: 522 och II: 523 har yrkats, att bestämmelserna om nedsättning i vissa fall av ersättningen till skadade och till efterlevande i yrkesskadeförsäkringslagen utformas så, att nedsättning skall kunna ske även vid grov vårdslöshet och fylleri. Ur arbetarskyddssynpunkt är det ett väsentligt intresse, att de föreskrifter, som är meddelade för att nedbringa olycksfallsriskerna, verkligen upprätthållas. Genom att i yrkesskadeförsäkringslagen införa bestämmelser, enligt vilka arbetstagaren riskerar att gå miste om någon del av försäkringsersättningen vid olycksfall, som förorsakats av att han av grov vårdslöshet brutit mot upprätthållna skydds-föreskrifter eller som eljest föranletts av grov vårdslöshet, skapas indirekt ett ytterligare skydd mot olycksfall i arbete. De enskildas strävan, vare sig den är betingad av inneboende försiktighet eller yttre tvång att efterleva givna skyddsföreskrifter, är i sista hand avgörande, när det gäller att minska de risker, som arbetsinsatsen skapar. Utskottet vill jämväl framhålla, att den genom samordningen av sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen till viss del slopade differentieringen av arbetsgivarnas försäkringsavgifter kan befaras komma att minska intresset för arbetarskyddsverksamheten. Ur arbetarskyddssynpunkt är det därför angeläget att intresset och förutsättningarna för ett effektivt arbetarskydd icke försvagas. Utskottet vill sålunda tillstyrka bifall till det i denna del i motionerna I: 407, II: 522 och II: 523 framställda yrkandet.

b) att utskottet bort hemställa att 28 § måtte få följande lydelse:

28 §.

Sjukpenning jämte barntillägg samt livränta, som avses i 16 §, må skäligen nedsättas, såframt skadan föranletts av att den försäkrade varit berusad eller den försäkrade vållat skadan genom grov vårdslöshet eller ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftvägande dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar den — — — första stycket.

Livränta till — — — till livräntan.

II. Vid utskottets hemställan under B1).

av herrar *Anders E. Johansson, Kronstrand, fröken Höjer* och herr *Rimmerfors*, vilka ansett,

a) att i utskottets yttrande

dels det stycke å s. 46 och 47, som börjar respektive slutar med orden »I motionerna — — — framförda önskemålet», bort ha följande lydelse.

I motionerna I: 404 och II: 518 har uttalats önskemål om en kompletterande utredning i syfte att belysa de konsekvenser, som uppkommer vid en övergång till det civilrättsliga arbetstagarbegreppet. Motionärerna synes närmast ha tänkt sig en genomgång av olika personkategorier tillhörande gränsskiktet mellan de fria företagen och arbetstagen för att utröna vilka av dessa grupper som faller utanför det civilrättsliga men innanför det socialrättsliga arbetstagarbegreppet.

Redan vid förra årets principbeslut framfördes betänkligheter mot att man genom att övergå till det civilrättsliga arbetstagarbegreppet utestänger en del yrkesutövare, vilka ekonomiskt och socialt har likartade villkor som lönearbetare, från den obligatoriska försäkring, som de hittills har haft. De utestängda grupperna skall visserligen få möjlighet att taga frivillig försäkring, men detta kommer förmodligen att betyda ganska litet i praktiken, i synnerhet som det inte har närmare klarlagts vilka grupper det är fråga om. Det bör vara möjligt att utan alltför stor tidsutdräkt framskaffa sådan kompletterande utredning, som påyrkades i de nämnda motionerna. Sådana uppgifter torde nämligen kunna inhämtas med ledning av de i samband med självdeklarationerna lämnade uppgifterna om anställningsförhållandena. Utskottet föreslår, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en komplettering i syfte att utvidga den obligatoriska försäkringen i enlighet med vad ovan anförts.

dels det stycke å s. 97 och 98, som börjar respektive slutar med orden »För egen — — — riksdagens sida», bort ha följande lydelse.

För egen del vill utskottet anföra följande. Enligt 16 § skall livräntan vid helinvaliditet utgöra 11/12 av ersättningsunderlaget d. v. s. av den årliga arbetsförtjänsten sedan denna i vad den överstiger 7 200 kronor reducerats på visst sätt. Eftersom livräntan till en helinvalid är avsedd att förslå till både hans egen och hans familjs försörjning, kan det inte rätt gärna komma i fråga att familjemedlemmarna för den händelse skadan leder till döden sammanlagt erhåller högre belopp i livräntor än som utgått till helinvaliden. En begränsning av de sammanlagda efterlevandelivräntornas maximibelopp är alltså nödvändig. Utskottet kan däremot ej finna bärande skäl för att beräkningsgrunden för efterlevandelivräntorna såsom i propositionen föreslås icke skall vara densamma som för livränta vid invaliditet, i synnerhet som detta leder till det missförhållandet, att maximibeloppet å efterlevandelivränta uppnås vid färre antal barn beträffande högre än lägre inkomster. Utskottet föreslår, att riksdagen ingår till Kungl. Maj:t med skrivelse om förnyad utredning i syfte att uppnå bättre proportioner i dessa avseenden.

dels ock det stycke å s. 104, som börjar respektive slutar med orden »Av det — — — detta spörsmål» bort ha följande lydelse.

Av det nu redovisade siffermaterialet framgår, att redan det statsbidrag, som en fiskare kommer att erhålla till den obligatoriska sjukförsäkringen, torde bli högre än det statsbidrag som han nu får till den frivilliga sjukförsäkringen och fiskarförsäkringen. Emellertid bör beaktas, att de förstnämnda bidragen kommer alla försäkrade till godo, medan det sistnämnda endast utgår till en viss grupp. Bidragen till sjukförsäkringen har sålunda inte samma funktion som de nuvarande försäkringsbidragen till fiskare. Utskottet delar motionärernas uppfattning om att det bör utan dröjsmål undersökas vilka särskilda åtgärder som kan behövas för att vidmakthålla det önskvärda försäkringsskyddet för de allvarliga riskerna inom fiskaryrket. Utskottet föreslår, att riksdagen ingår till Kungl. Maj:t med skrivelse härom.

b) att utskottet bort hemställa,

att riksdagen, i anledning av motionerna I: 404 och II: 518, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om

1) en kompletterande utredning enligt de ovan i motiveringen angivna riktlinjerna i syfte att belysa de konsekvenser, som uppkommer vid en övergång till det civilrättsliga arbetstagarbegreppet;

2) förnyad utredning angående beräkningen av efterlevandelivräntorna;

3) skyndsamt utredning och förslag rörande de åtgärder som kan behövas för att vidmakthålla det önskvärda försäkringsskyddet för de allvarliga riskerna inom fiskaryrket.

Innehållsförteckning.

Kungl. Maj:ts proposition	1
Förslag till lag om yrkesskadeförsäkring	1
Förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring	23
Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal	27
Motioner (I: 402 och II: 507, I: 404 och II: 518, I: 405 och II: 517, I: 407 och II: 522, II: 519, II: 523)	28
Propositionens huvudsakliga innehåll	28
Den nuvarande olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagstiftningen	30
Den allmänna sjukförsäkringen enligt 1953 års beslut	33
Huvuddragen av samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen	37
Innebörden av 1953 års riksdagsbeslut	37
Motioner	38
Utskottet	38
Förslaget till lag om yrkesskadeförsäkring	38
1 och 2 §§	38
Departementschefen	39
Motioner	40
Utskottet	40
3 §	41
Departementschefen	41
Motioner	44
Utskottet	45
5 §	48
Motioner	48
Utskottet	48
6 §	48
Departementschefen	49
Motioner	61
Utskottet	61
7 §	64
Departementschefen	64
Motioner	66
Utskottet	66
10 §	67
Departementschefen	67
Motioner	69
Utskottet	69
11 §	70
Motioner	70
Utskottet	70

12 §	70
Motioner	70
Utskottet	71
13 §	71
Motioner	71
Utskottet	71
14 §	72
Motioner	72
Utskottet	72
16 §	72
Departementschefen	72
Motioner	78
Utskottet	79
19—23 §§	79
Departementschefen	79
Lagrådet	89
Departementschefen	92
Motioner	94
Utskottet	94
28 §	98
Motioner	98
Utskottet	99
44 §	100
Motioner	100
Utskottet	100
60 §	101
Departementschefen	101
Motioner	102
Utskottet	102
Förslaget till lag angående ändring i lagen om allmän sjukförsäkring	105
Förslaget till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen om försäkringsavtal	105
Utskottets hemställan	105
Reservationer	106